

Društvo sudija Srbije

Jačanje nezavisnosti i integriteta sudija u Srbiji

Beograd, 2017.

Društvo sudija Srbije

**Jačanje nezavisnosti
i integriteta sudija
u Srbiji**

Beograd, 2017.

Ova publikacija je deo projekta
„Jačanje nezavisnosti i integriteta sudija u Srbiji“
podržanog od strane Ambasade Kraljevine Holandije

Izdavač
Društvo sudija Srbije

Za izdavača
Dragana Boljević,
predsednica Društva sudija Srbije

Priredili:
Društvo sudija Srbije
Centar za slobodne izbore i demokratiju

Dizajn i grafička priprema
Denis Vikić

Štampa
Modigraf

Tiraž
600 primeraka

Sadržaj

1. Uvodne napomene istraživača	5
2. Metodološke napomene	6
3. Opis uzorka	7
4. Nacionalna strategija reforme pravosuđa – pet ključnih načela	8
5. Vrednovanje rada sudija i napredovanje sudija	20
6. Osobine idealnog sudije	25
7. Visoki savet sudstva	28
8. Materijalna nezavisnost sudija	41
9. Politički, ekonomski i drugi pritisci/uticaji na rad sudija	47
10. Izveštavanje medija o sudskim postupcima	54
11. Obaveštavanje javnosti o radu sudova	57
12. Organizacija sudskog sistema	60
13. Uloga udruženja sudija	70
14. Jednaka primena prava (sudska praksa)	77
15. Odnos sudija prema reformi pravosuđa	83
Preporuke za jačanje poverenja građana u sudstvo	89
Upitnik	95

1. Uvodne napomene istraživača

Društvo sudija Srbije je u okviru projekta *Jačanje nezavisnosti i integriteta sudija u Srbiji*, u saradnji sa Centrom za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) i Ambasadam Kraljevine Holandije u Srbiji sprovedo istraživanje o stavovima sudija o stanju sudstva i pravosuđa u Srbiji. Cilj projekta bio je da se, anonimnom anketom, dođe do pregleda stavova svih sudija u vezi sa pitanjima od značaja za pravosuđe.

Slično istraživanje je već sprovedeno među svim javnim tužiocima i zamenicima javnih tužilaca u Srbiji, a dobijeni rezultati pokazali su se korisnim i relevantnim za pravosuđe u Srbiji, te se i dalje citiraju u javnosti. Pregledom dobijenih stavova sudija u Srbiji biće kompletirana slika o pravosuđu iz ugla nosilaca pravosudnih funkcija.

Sam istraživački instrument formiran je uz intenzivnu saradnju i komunikaciju između stručnog istraživačkog tima CeSID-a i predstavnika Društva sudija Srbije, a nakon četiri rasprave s proleća 2016. godine, oblikovana je konačna verzija upinika. Finalna verzija upitnika sadržala je sažeta pitanja za koja su sudije smatrale da su navažniji pokazatelji stanja u pravosuđu.

Prvobitna ideja bila je da uzorak obuhvati celokupnu populaciju sudija, odnosno da sve sudije u Srbiji budu respondenti u istraživanju. Ipak, nisu sve sudije pristale da učestvuju u istraživanju, iako su anonimnost i diskrecija bili u potpunosti garantovani. Razlog odbijanja učešća u istraživanju krije se u subjektivnoj dimenziji, pojedine sudije iz njima poznatih razloga (strah i nepoverenje u anonimnost, nezainteresovanost i sl.) nisu želele da učestvuju u istraživanju. Stoga možemo reći da je ovo bila prepreka u realizaciji istraživanja, koja je prevaziđena u onoj meri u kojoj je to bilo do istraživača.

Istraživanje je dobilo podršku i Visokog saveta sudstva.

Mišljenja izneta u ovom izveštaju su mišljenja autora izveštaja i ne predstavljaju nužno stanovište Društva sudija Srbije

* Svi pojmovi koji se u ovom istraživanju koriste u muškom rodu obuhvataju iste pojmove u ženskom rodu.

2. Metodološke napomene

Istraživanje realizovali	Agencija za istraživanje javnog mnjenja CESID i Društvo sudija Srbije
Terenski rad	U periodu između 25. maja i 10. jula 2016. godine
Tip i veličina uzorka	Slučajni, reprezentativni uzorak od 1585 sudija Republike Srbije
Okvir uzorka	Sudovi u Republici Srbiji
Odabir suda	Svi sudovi u Republici Srbiji
Odabir sudije u okviru suda	Uzorkovanje bez zamene – sve sudije
Istraživački instrument	Upitnik

Istraživanje stavova sudija, koje su realizovali CESID i Društvo sudija Srbije, a uz podršku Visokog saveta sudstva i Ambasade kraljevine Holandije u Srbiji sprovedeno je u periodu između 25. maja i 10. jula 2016. godine na teritoriji Republike Srbije.

Istraživanje je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1585 sudija.

Kao istraživački instrument je korišćen upitnik, formiran u saradnji sa Društvom sudija Srbije, koji se sastojao od 172 pitanja (u najvećem broju zatvorenog tipa). Dizajn upitnika je bio u dogovoru sa preporukama Društva sudija Srbije.

Intervjuisanje sudija je sprovedeno tehnikom samopopunjavanja, uz podršku CeSID-ovih anketara koji su bili u direktnom kontakt sa sudijama. Prilikom obuke anketara, instruktori su insistirali na sprovođenju i poštovanju pravila koja, osim samog uzorka, značajno utiču na reprezentativnost – poštovanje i garancija anonimnosti i uglavnom pravilo jednog odgovora (za svako pitanje se daje po jedan odgovor).

3. Opis uzorka

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja obuhvaćene su sledeće kategorije ispitanika/sudija:

Polna struktura: 69% žena i 31% muškaraca.

Starosna struktura: prosečna starost sudije je 53 godine.

Pravnički staž: prosečna dužina pravničkog staža je 26 godina.

Dužina obavljanja sudijske funkcije: prosečna dužina obavljanja sudijske funkcije je 19 godina.

Stalnost funkcije: stalna funkcija (94%), na tri godine (6%).

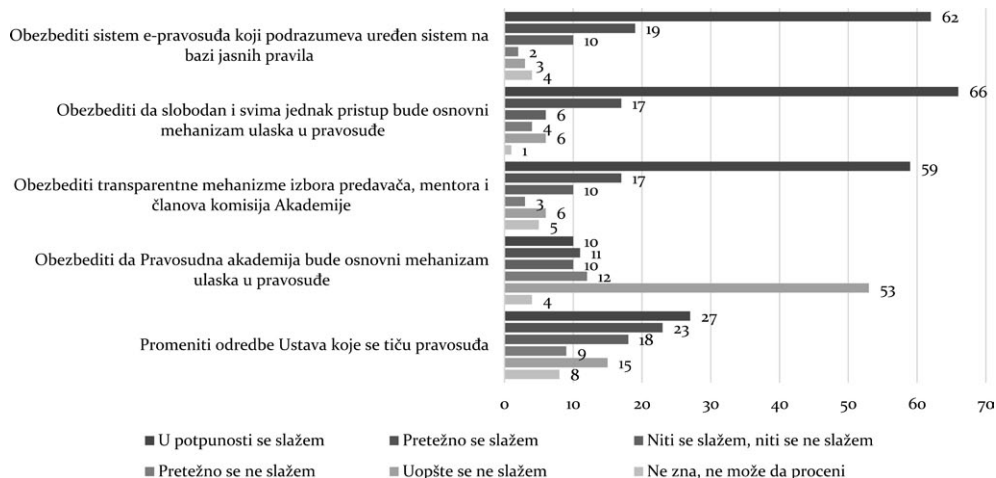
Nadležnost suda: opšta – osnovni sud (46%), opšta – viši sud (11%), opšta – apelacioni sud (7%), posebna – privredni sud (8%), posebna – Privredni apelacioni sud (1%), posebna – prekršajni sud (23%), posebna – Prekršajni apelacioni sud (2%), posebna – Upravni sud (1%), Vrhovni kasacioni sud (1%).

4. Nacionalna strategija reforme pravosuđa – pet ključnih načela

Nacionalna strategija reforme pravosuđa za period 2013-2018. godine¹ prepoznaje pet ključnih načela reforme pravosuđa. U dokumentu stoji da se čitava reforma bazira na ovih pet ključnih načela: *nezavisnost, nepristrasnost i kvalitet pravde, stručnost, odgovornost i efikasnost*. Njima se obezbeđuje okvir za uspostavljanje, razvoj i organizovanje pravosudnih institucija u cilju stvaranja pravosudnog sistema koji može da u potpunosti zaštititi prava svih građana uz stalni rad na unapređivanju i konkretnoj primeni istih u svakoj fazi razvoja pravosuđa i primene prava.

U našem istraživanju postavili smo različite setove pitanja koja se tiču ispunjenja ovih načela, da li se ona poštuju, u kojoj meri i na koji način bi se mogla unaprediti. Na narednim grafikonima prikazani su stavovi sudija o osnovnim načelima pravosuđa i sudske prakse.

Grafikon 4.1. Da bi se načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti

Slobodan i svima jednak pristup bi trebalo da bude osnovni mehanizam ulaska u pravosuđe, smatra 83% sudija (od čega se 66% u potpuno-

¹ Definicije i objašnjenja navođena su prema dva osnovna izvora: Nacionalna strategija reforme pravosuđa za period 2013-2018. godine i dokumenta Pregovaračka pozicija Republike Srbije u okviru Međuvladine konferencije o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji za Poglavlje 23. „Pravosuđe i osnovna prava“.

sti slaže sa ovim stavom a 17% se delimično slaže), dok suprotno misli 10% sudija u Srbiji. Sudije se slažu da je neophodno obezbediti sistem e-pravosuđa koji podrazumeva uređen sistem na bazi jasnih pravila – zbirno posmatrano, 81% ispitanika se slaže sa ovakvom koncepcijom stvari (od toga 62% se u potpunosti slaže), 9% sudija je neodlučno a 23% se ne slaže sa iznetim stavom.

Kada je reč o Pravosudnoj akademiji, kao nezavisnoj instituciji koja je odgovorna za početnu i kontinuiranu obuku kandidata i nosilaca pravosudnih funkcija, želeli smo da proverimo stepen slaganja i neslaganja ispitanika sa sledećim tvrdnjama o njenom funkcionisanju i principima rada: *Potrebno je obezbediti da Pravosudna akademija bude osnovni mehanizam ulaska u pravosuđe; Potrebno je obezbediti transparentne mehanizme izbora predavača, mentora i članova komisija Akademije.*

59% sudija se u potpunosti slaže sa time da bi trebalo obezbediti transparentne mehanizme izbora predavača, mentora i članova komisija Akademije, a 17% se delimično slaže sa ovim. Zbirno gledano, 76% sudija slaže se da bi transparentnost trebalo da bude jedan od osnovnih principa funkcionisanja Pravosudne akademije. Sa iznetom tvrdnjom ne slaže se zbirno 9% sudija, 10% nije sigurno u svoj stav (niti se slaže niti se ne slaže), 5% sudija ne zna, odnosno ne može da pruži svoju procenu. U odgovorima na ovo pitanje ne postoji značajna razlika između sudija koji rade u sudovima različite nadležnosti.

Sa druge strane, kada je reč o stavovima sudija vezanim za to da bi Pravosudna akademija trebalo da bude osnovni mehanizam ulaska u pravosuđe, beležimo gotovo inverzne podatke. Naime, zbirno posmatrano 65% sudija ne smatra da bi Akademija trebalo da bude osnovni mehanizam ulaska u pravosuđe (od toga se 53% uopšte ne slaže sa iznetom tvrdnjom a 12% sudija se pretežno ne slaže). 10% sudija se niti slaže niti ne slaže, a njih zbirno 21% ipak vidi Akademiju kao osnovni mehanizam ulaska u pravosuđe. Ovakav stav, po svoj prilici, potiče od činjenice da Pravosudna akademija još uvek ne poseduje potrebne kapacitete, sa jedne strane, kao i da u evropskim državama ne postoji *acquis* o načinu obuke i ulaska sudija u sudstvo, jer se obuka sudija, osim u akademijama, vrši i putem mentorskog ili kombinovanog sistema.

Mišljenje sudija oko potrebe za promenama odredbi Ustava koje se tiču pravosuđa, a u cilju unapređenja i doslednog poštovanja osnovnih načela pravosuđa ide ka tome da bi trebalo promeniti odredbe Ustava RS. Polovina sudija smatra da ustavne odredbe koje se tiču pravosuđa treba menjati, a gotovo duplo manje sudija smatra suprotno (24%). 18%

sudija se niti slaže niti ne slaže sa ovim iskazom, dok 8% sudija ne zna kako bi odgovorio na ovo pitanje. Okolnost da znatan broj sudija ne smatra izmene Ustava neophodnim za poboljšanje svog položaja, svedoči o svesti da se nezavisnost ne stiče samo ustavnom proklamacijom i da bi ona i u postojećem ustavnom okviru mogla da bude jačana izmenama zakona, ukoliko bi za tim postojala politička volja.

Posmatrano prema nadležnostima sudova, najveći broj sudija koji je izabrao opciju „ne znam, ne mogu da procenim“ dolazi iz sudova posebne nadležnosti i to iz prekršajnih sudova.

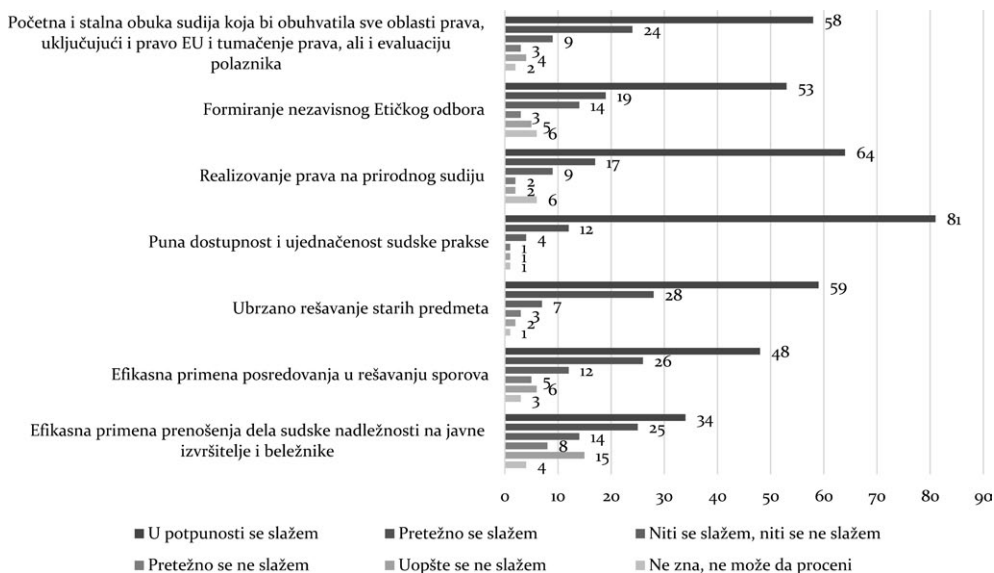
Obuka sudija bi trebalo da bude stalna i da obuhvati sve oblasti prava, uključujući i pravo EU i tumačenje prava, ali i evaluaciju polaznika koji bi pohađali obuku – ovakav stav deli zbirno 82% sudija (58% se u potpunosti slaže sa iskazom a 24% sudija se pretežno slaže), dok 7% sudija ne vidi početnu i stalnu obuku sudija kao suviše važnu. Devet odsto sudija se niti slaže niti ne slaže sa iskazom, a 2% sudija ne zna šta bi odgovorilo na ovo pitanje odnosno nema stav. Posmatrano prema nadležnosti sudova nema značajnih razlika između prekršajnih sudova i ostalih sudova: 81% sudija iz prekršajnih sudova slaže sa sa iskazom, 11% se niti slaže niti ne slaže, 6% se ne slaže, odnosno 82% sudija iz ostalih sudova se slaže sa iskazom, 9% se niti slaže niti ne slaže, a 7% se ne slaže sa iskazom.

U našem istraživanju pitali smo sudije da li bi trebalo da se formira i Etički odbor kao *nezavisno telo*². 53% sudija u potpunosti se slaže da bi trebalo formirati nezavisan Etički odbor, 19% sudija se pretežno slaže sa tim, što zbirno predstavlja 72% sudija koji se slažu da bi trebalo formirati nezavisan Etički odbor. 14% ispitanika se niti slaže niti se ne slaže, a 8% zbirno se ne slaže (3% pretežno se ne slaže, odnosno 5% se u potpunosti ne slaže).

Ni na ovom pitanju ne beleži se statistički značajna razlika između sudova različitih nadležnosti: 69% sudija iz prekršajnih sudova se slaže sa tim da bi bi trebalo formirati nezavisan Etički odbor, 17% nije sigurno, 7% se ne slaže, odnosno 72% sudija iz ostalih sudova slaže se sa tim da bi bi trebalo formirati nezavisan Etički odbor, 13% nije sigurno, 8% se ne slaže sa iskazom.

² Visoki savet sudstva i Državno veće tužilaca su pri svojim telima 2015. godine formirali etičke odbore.

Grafikon 4.2. Da bi se načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti ostvarila u punoj meri, potrebno je...: (u %)

Sudije su svesne koliko je realizovanje prava na prirodno sudiju bitan preduslov ispunjavanja sudskih i pravosudnih načela – 81% sudija se slaže da je ovo pravo od velike važnosti za ostvarivanje pet ključnih pravosudnih načela, 4% se ne slaže sa tim, a 9% sudija se niti slaže niti ne slaže. Ne postoji statistički značajna razlika kod odgovora sudija iz prekršajnih sudova i sudija iz ostalih sudova: 80% sudija iz prekršajnih sudova se slaže sa iskazom, 11% nije sigurno, 4% se ne slaže, odnosno 82% sudija iz ostalih sudova slaže se sa tim da bi trebalo formirati nezavisan Etički odbor, 8% nije sigurno, 4% se ne slaže sa iskazom.

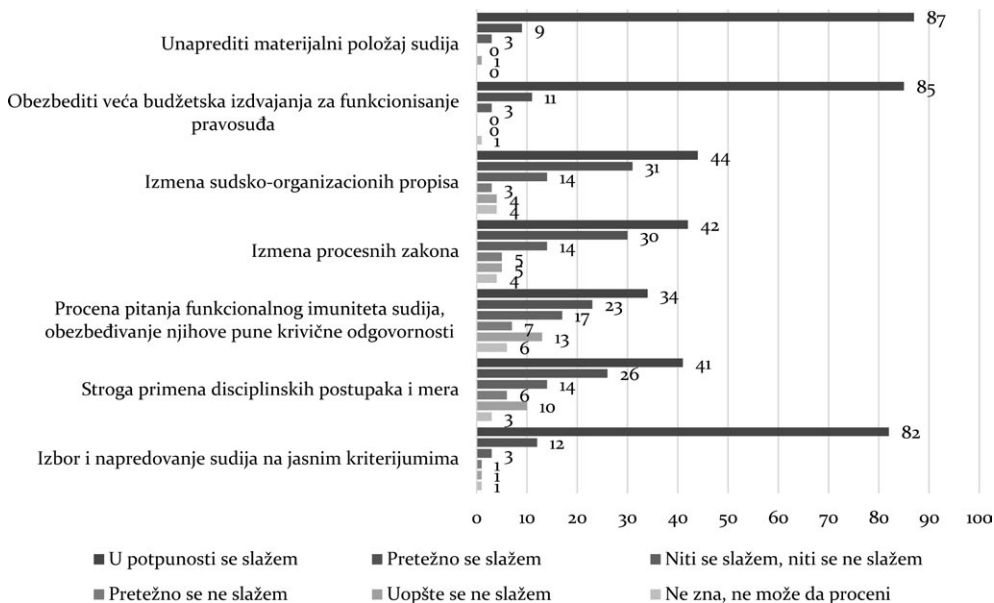
Kada je reč o predvidivosti pravosudnog sistema Republike Srbije, odnosno o tumačenju propisa, njegovom tumačenju i doslednoj primeni, istraživanje je pokazalo da 93% sudija posebnu pažnju i vrednost pridaje institutu ujednačenosti i pune dostupnosti sudske prakse (81% sudija se u potpunosti slaže, a 12% se pretežno slaže), odnosno da 2% sudija ne vrednuje visoko ovaj zahtev sudske prakse, a 4% sudija se niti slaže niti ne slaže da je zahtev za punom dostupnošću i ujednačenošću sudske prakse bitan uslov za osnovna načela pravosuđa. Posmatrano prema odgovorima sudija koji rade u sudovima različite nadležnosti, nema statistički značajne razlike u njihovim odgovorima.

Takođe, da bi se načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti ostvarila u punoj meri potrebno je i ubrzano rešiti (nagomilane) stare predmete, smatra 87% sudija. Njihov stav ne deli 5%, a 7% sudija se niti slaže niti ne slaže sa stavom da je potrebno ubrzano rešiti stare predmete. Pored neophodnosti ubrzanog rešavanja starih predmeta, sudije se slažu i u oceni da je neophodna efikasna primena posredovanja u rešavanju sporova – 74% sudija ističe važnost efikasne primene posredovanja u rešavanju sporova, 11% zbirno se ne slaže sa neophodnošću efikasne primene posredovanja u rešavanju sporova, a 12% sudija se niti slaže niti ne slaže. Dok na prethodni iskaz odgovori sudija iz sudova različitih nadležnosti ne beleže statističke razlike, kod odgovora na poslednji iskaz („Efikasna primena posredovanja u rešavanju sporova“) postoji razlika između sudija koji rade u sudovima različite nadležnosti i to u odgovorima koji se ne slažu sa ovim iskazom. Naime, među sudijama prekršajnih sudova njih 6% se ne slaže sa time da je važna efikasne primene posredovanja u rešavanju sporova, dok se među sudijama iz ostalih sudova 12% ne slaže sa ovim iskazom.

Kada je reč o efikasnoj primeni prenošenja dela sudske nadležnosti na javne izvršitelje i beležnike, mišljenje sudija je više podeljeno u odnosu na neke druge tvrdnje, mada preovladava stav da je neophodno i ovakvo prenošenje dela sudske nadležnosti radi ostvarivanja osnovnih načela u punoj meri. Naime, iako se 59% sudija slaže da je potrebna efikasna primena prenošenja dela sudske nadležnosti na javne izvršitelje i beležnike, udeo onih sudija koji se sa tim ne slaže je jedan od najvećih među svim iskazima koji se tiču mogućnosti unapređenja osnovnih pet načela sudske delatnosti i iznosi 23% (a bitno je naglasiti da se od toga 15% sudija u potpunosti ne slaže sa iskazom, dok se 8% pretežno ne slaže).

Na grafikonu 4.3 prikazan je poslednji set iskaza koji se tiču unapređenja načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti.

Grafikon 4.3. Da bi se načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti ostvarila u punoj meri, potrebno je...: (u %)

Ekonomski aspekt i materijalni položaj je jedan od faktora koji utiču na obavljanje sudske funkcije i unapređenja osnovnih načela, smatraju sudije. Naime, 87% sudija se u potpunosti slaže sa tim da bi u cilju unapređenja osnovnih načela pravosuđa trebalo unaprediti i materijalni položaj sudija, 9% sudija se pretežno slaže sa tim, a tek 3% se niti slaže niti ne slaže, odnosno 1% se ne slaže sa datim iskazom. Drugim rečima, 96% sudija u Srbiji smatra da je unapređenje materijalnog položaja sudija jedan od ključnih faktora koji bi mogli doprineti unapređenju osnovnih načela pravosuđa. Interesantno je primetiti da sudije koje se slažu sa tim da je važno poboljšanje materijalnog položaja sudija smatraju da su sudske plate u Srbiji lošije u odnosu na sve druge državne funkcionere ili barem u odnosu na većinu ostalih državnih funkcionera. Naime, među sudijama koji se u potpunosti slažu sa tvrdnjom da bi trebalo unaprediti materijalni položaj sudija, 67% sudija smatra da su plate sudija lošije u odnosu na sve druge/većinu drugih državnih funkcionera (44% smatra da su lošije u odnosu na većinu drugih a 23% da su lošije u odnosu na sve druge državne funkcionere).

Posmatrano prema odgovorima sudija koji rade u sudovima različite nadležnosti, nema statistički značajne razlike u odgovorima na prethodni iskaz: manje od 1% sudija iz prekršajnih, odnosno manje od 1% sudija iz opstalih sudova se ne slaže sa time da bi u cilju unapređenja osnovnih načela pravosuđa trebalo unaprediti i materijalni položaj sudija, odnosno 97% sudija iz prekršajnih sudova i 95% sudija iz ostalih sudija se slaže sa iznetom tvrdnjom.

Usko povezano sa unapređenjem materijalnog položaja je i pitanje visine budžetskih izdvajanja za funkcionisanje pravosuđa. Zbirno posmatrano, 96% sudija se slaže sa tvrdnjom da bi trebalo obezbediti veća budžetska izdvajanja za funkcionisanje pravosuđa (od toga 85% se u potpunosti slaže a 11% se pretežno slaže), dok se tek 1% sudija ne slaže sa time da bi trebalo obezbediti veća budžetska izdvajanja za pravosuđe. 97% sudija iz prekršajnih sudova se slaže sa tvrdnjom da bi trebalo obezbediti veća budžetska izdvajanja za funkcionisanje pravosuđa, odnosno 96% sudija iz svih ostalih sudova.

Izmena sudsko-organizacionih propisa i izmena procesnih zakona takođe su viđeni kao bitni preduslovi za unapređenje ostvarivanja osnovnih načela pravosuđa u punoj meri. Tako zbirno 75% sudija kaže da je neophodna izmena sudsko-organizacionih propisa, a 72% je neophodna izmena i procesnih zakona. Po 14% sudija niti se slaže niti se ne slaže sa izmenama u sudsko-organizacionim propisima/procesnim zakonima, a 7% sudija ne vidi kao rešenje izmenu sudsko-organizacionih propisa, odnosno svaki deseti sudija ne bi menjao procesne zakone.

Posmatrano prema nadležnosti sudova, 68% sudija iz prekršajnih sudova slaže se sa tvrdnjom da je potrebna izmena procesnih zakona, 21% sudija se niti slaže niti ne slaže, a 7% se ne slaže sa ovim. Sa druge strane, među sudijama iz svih ostalih sudova, njih 74% slaže se sa tvrdnjom da je potrebna izmena procesnih zakona, 11% sudija se niti slaže niti ne slaže, a 12% se ne slaže sa time.

Kada je reč o imunitetu, sudije u Srbiji smatraju da bi trebalo proceniti pitanje funkcionalnog imuniteta sudija odnosno obezbediti njihovu punu krivičnu odgovornost – zbirno, 57% (34% + 23%) sudija se slaže sa ovim, 17% sudija niti se slaže niti se ne slaže dok se 20% sudija ne slaže sa time. Takođe, bitno je primetiti da 6% sudija nema stav o ovoj temi. Posmatrano prema sudovima, zbirno 56% sudija (u potpunosti se slaže 32% + pretežno se slaže 24%) iz osnovnih sudova se slaže sa tim da je potrebna procena pitanja funkcionalnog imuniteta sudija i obezbeđivanje njihove pune krivične odgovornosti kako bi se ostvarila u potpunosti

pravosudna načela, zbirno 18% sudija se ne slaže. U ostalim sudovima, frekvencije su raspoređene na sledeći način: viši sudovi opšte nadležnosti – 43% sudija se slaže sa tvrdnjom, dok se ne slaže 33%; Apelacioni sud – 64% sudija se slaže, 13% se ne slaže; privredni sudovi – 46% sudija se slaže sa iskazom, a ne slaže se 34% sudija; Privredni apelacioni sud – 80% sudija se slaže sa iskazom, a ne slaže se 20% sudija; prekršajni sudovi – 63% sudija se slaže sa tvrdnjom, dok se ne slaže 11%; Prekršajni apelacioni sud – 68% sudija se slaže, a ne slaže se 20% sudija; Upravni sud – 57% sudija se slaže, 14% se ne slaže; Vrhovni kasacioni sud – 75% sudija se slaže, 25% se ne slaže.

Takođe, među onim sudijama koji su članovi nekog strukovnog udruženja, zbirno 58% sudija se slaže sa tim da je potrebna procena pitanja funkcionalnog imuniteta sudija i obezbeđivanje njihove pune krivične odgovornosti kako bi se pravosudna načela ostvarila u potpunosti, 16% niti se slaže niti se ne slaže, 19% sudija se ne slaže sa tvrdnjom, a 7% sudija ne zna. Sa druge strane, među onim sudijama koji nisu članovi nijednog strukovnog udruženja, zbirno 55% sudija se slaže sa tim da je potrebna procena pitanja funkcionalnog imuniteta sudija i obezbeđivanje njihove pune krivične odgovornosti kako bi se ostvarila u potpunosti pravosudna načela, 17% niti se slaže niti se ne slaže, 20% sudija se ne slaže sa tvrdnjom, a 8% sudija ne zna. Drugim rečima, ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima na ovo pitanje s obzirom na to da li su sudije član ili ne nekog strukovnog udruženja.

Istraživanje je pokazalo da je 67% sudija za strogu primenu disciplinskih mera i postupaka, naspram 16% sudija koji su protiv ovakvih mera. Posmatrano prema nadležnostima sudova, 72% sudija iz prekršajnih sudija smatra da je potrebna stroga primena disciplinskih mera i postupaka, 16% se niti slaže niti ne slaže sa time, 9% se ne slaže sa ovom tvrdnjom. Sa druge strane, kod sudija iz ostalih sudiva frekvencije su raspoređene na sledeći način: 65% sudija smatra da je potrebna stroga primena disciplinskih mera i postupaka, 14% se niti slaže niti ne slaže sa time, a 19% se ne slaže sa ovom tvrdnjom.

Najzad, transparentnost i jasni kriterijumi za izbor i napredovanje sudija bitni su preduslovi ispunjenja i ostvarenja načela pravosudna prakse – 94% sudija zagovara postojanje jasnih kriterijuma za izbor i napredovanje sudija, dok 2% sudija smatra da to ipak nije toliko važno za ostvarivanje osnovnih načela u punoj meri. Ne postoji statistički značajna razlika među odgovorima sudija posmatrano prema nadležnosti sudova u kojima rade.

Do sada smo videli kakvo je mišljenje sudija o svakom pojedinačnom elementu koji bi mogao da utiče na puno ostvarivanje osnovnih načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti. Međutim, interesovalo nas je, kada bismo tražili da nam sudije izdvoje samo jedan od ovih elemenata za koji smatraju da je najvažniji, kakve bismo odgovore dobili. Sudije su imale mogućnost da naведу po tri elementa za koje smatraju da su od velike važnosti, a kako ih nisu rangirali, mi smo ih prikazali zbirno u grafikonu 4.4.

Grafikon 4.4. Šta od prethodnih elemenata smatrate najvažnijim za načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti? (u %)

Vidimo da sudije najviše zagovaraju unapređenje materijalnog položaja, jer se na taj način može obezbediti i puna primena osnovnih načela pravosuđa (21% sudija). Transparentnost kriterijuma za izbor i napredovanje sudija je takođe jedan od najvažnijih elemenata za ostvarivanje pravosudnih načela – 15% sudija ovaj element navodi kao najvažniji. Takođe, puna dostupnost i ujednačenost sudske prakse je za 11% sudija najvažniji element, ali i obezbeđivanje većih budžetskih izdvajanja za funkcionisanje pravosuđa. Konačno, kao izdvojeni i bitni elementi za ostvarivanje pravosudnih načela u punoj meri javljaju se još i: izmena procesnih zakona (6%), početna i stalna obuka sudija koja bi obuhvatila sve oblasti prava uključujući i pravo EU i tumačenje prava ali i evaluaciju polaznika (6%), slobodan i svima jednak pristup kao osnovni mehanizam ulaska u pravosuđe (6%), kao i sistem e-pravosuđa koji podrazumeva uređen sistem na bazi jasnih pravila (5%). Posmatrano prema nadlež-

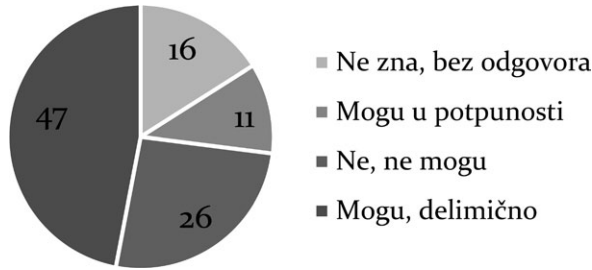
nosti sudova, ne postoji značajna statistička razlika u odgovorima sudija iz prekršajnih sudova i odgovorima sudja iz ostalih sudova.

4.1. Racionalizacija sistema javne uprave i jačanje kapaciteta sudova

Interesovalo nas je kako sudije vide racionalizaciju sistema javne uprave i da li ona može i kako eventualno utiče na načela iz Nacionalne strategije reforme pravosuđa, nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti. Ovo je posebno važno jer se racionalizacija najčešće vezuje i asocira na različite uštede – sudija, osoblja, sredstava itd. Ipak, na ovom mestu je posebno važno podvući da sudstvo ne spada pod kategoriju javne uprave, iako vrši javna ovlašćenja, jer sudstvo predstavlja treću granu vlasti. Racionalizovanje broja zaposlenih u pravosuđu ne bi smelo da utiče na ostvarivanje funkcije pravosuđa, odnosno sudova.

Da racionalizacija sistema javne uprave utiče tako na načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti da se ova načela mogu samo delimično ostvariti i postići, smatra 47% sudija u Srbiji. Da se osnovna načela mogu u potpunosti postići i u uslovima racionalizacije sistema javne uprave smatra 11% sudija. 26% sudija u Srbiji smatra da racionalizacija ometa ostvarivanje načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti. Konačno, 16% sudija nije znalo da proceni u kakvoj korelaciji stoje racionalizacija i osnovna načela pravosuđa. Drugim rečima, zbirno 73% sudija smatra da sudstvo ne može biti funkcionalno uopšte ili može biti funkcionalno samo delimično ukoliko se sprovodi racionalizacija, a koja se uvek vezuje za uštedu - sudija, osoblja, sredstava itd.

Grafikon 4.5. Po Vašem mišljenju, da li se u uslovima racionalizacije sistema javne uprave mogu postići načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti? (u %)

Posmatrano prema nadležnosti sudova u kojima sudije rade, frekvencije su raspoređene na sledeći način: među sudijama prekršajnih sudova, njih 13% smatra da se osnovna načela u uslovima racionalizacije mogu u potpunosti postići, 51% smatra da je osnovna načela u uslovima racionalizacije moguće postići ali delimično, 22% da to nije moguće, a 14% sudija ne zna šta bi odgovorilo na ovo pitanje. Sa druge strane, među sudijama ostalih sudova, njih 11% smatra da se osnovna načela u uslovima racionalizacije mogu u potpunosti postići, 45% smatra da je osnovna načela u uslovima racionalizacije moguće postići ali delimično, 28% da to nije moguće, a 16% sudija ne zna šta bi odgovorilo na ovo pitanje.

Videli smo da sudije nisu do kraja jednoglasne u svojim odgovorima. Zato smo postavili pitanje koje se odnosi na to šta zapravo uopšte doprinosi institucionalnom i profesionalnom jačanju kapaciteta sudova, približavanju pravde građanima i jačanju poverenja u sudski sistem (grafikon 4.6).

Za razliku od prethodnog pitanja gde 16% ispitanika odnosno sudija nije moglo da da odgovor na pitanje, vidimo da su sudije znatno spremnije da iskažu svoje mišljenje kada je reč o tome šta najviše doprinosi jačanju kapaciteta sudova, približavanju pravde građanima i jačanju poverenja u sudski sistem najviše doprinosi (samo 2% sudija nije moglo da proceni šta je to što doprinosi navedenim karakteristikama). Kao najfrekventniji javljaju se odgovori koji se tiču donošenja odluka, kao i nezavisnosti u radu sudija. 41% sudija mišljenja je da jačanju kapaciteta sudova, približavanju pravde građanima i vraćanju poverenja u sudski sistem najviše doprinosi *kvalitet donetih odluka*. Ne zaostaje puno ni odgovor koji se odnosi *na nezavisan rad sudija* – 39% sudija misli da je ovo odrednica koja doprinosi jačanju kapaciteta sudova, približavanju pravde gra-

đanima i jačanja poverenja u sudski sistem. Ovaj odgovor korelira sa podatkom da je 44% sudija u toku svoje sudske prakse osetilo neku vrstu pritiska da donese određenu odluku (više o tome u drugom delu izveštaja - poglavlje 10). Kada se ova dva odgovora uporede sa odgovorima ispitanih koja se tiču javnosti rada i brzine postupanja, čini se da sudije visoko vrednuju kvalitet u radu i da žele manji pritisak, a da je od sporednog značaja da li će se odluke doneti brzo i da li će javnost imati više uvida u njihov rad. U tom smislu, može se reći da je ovaj odgovor o značaju kvaliteta donetih odluka ohrabrujući.

Grafikon 4.6. Po Vašem mišljenju, institucionalnom i profesionalnom jačanju kapaciteta sudova, približavanju pravde građanima i jačanju poverenja u sudski sistem najviše doprinosi... (u %)

Da je brzina donošenja odluka ta odrednica koja može doprineti jačanju kapaciteta sudova, približavanju pravde građanima i jačanju poverenja u sudski sistem smatra 12% sudija u Srbiji, a 6% smatra da je ipak presudna javnost rada sudova.

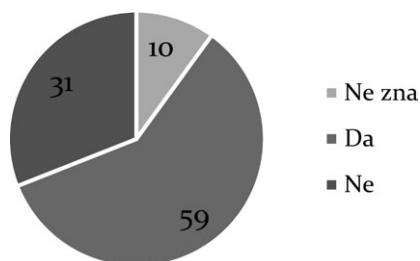
Posmatrano prema nadležnosti sudova, sudije prekršajnih sudova smatraju da jačanju kapaciteta sudova, približavanju pravde građanima i jačanju poverenja u sudski sistem najviše doprinose, redom: kvalitet donetih odluka (46%), nezavisan sudija (35%), brzina donošenja odluka (12%), javnost rada sudova (6%). Među odgovorima sudija iz ostalih sudova frekvencije su raspoređene na sledeći način: nezavisan sudija (40%), kvalitet donetih odluka (39%), brzina donošenja odluka (12%), javnost rada sudova (7%).

5. Vrednovanje rada sudija i napredovanje sudija

5.1. Vrednovanje rada sudija

59% sudija u Srbiji smatra da je potrebno da postoji periodično vrednovanje rada sudija³. 31% sudija smatra suprotno a svaki 10% sudija nije sigurno i ne zna šta bi odgovorilo na ovo pitanje. Interesantno je da ukoliko posmatramo odgovore sudija prema nadležnosti suda u kojem rade dobijamo sledeće – među sudijama u gotovo svim sudovima prevladava stav da bi trebalo da postoji periodično vrednovanje rada sudija, sem u slučaju Upravnog suda, gde su mišljenja sudija iz ovog suda podeljena – 43% sudija je za a 43% protiv periodičnog vrednovanja. Takođe, u slučaju Prekršajnog apalacionog suda imamo interesantan nalaz – ovo je sud u kojem je 90% sudija za periodično vrednovanje rada sudija, a samo 5% je protiv periodičnog vrednovanja rada sudija. Uopšteno posmatrano, 63% sudija iz prekršajnih sudova smatra da je potrebno da postoji periodično vrednovanje rada sudije (27% misli suprotno), odnosno 58% sudija iz ostalih sudova smatra da je potrebno da postoji periodično vrednovanje rada sudije (33% misli suprotno).

Grafikon 5.1. Da li smatrate da je potrebno da postoji periodično vrednovanje rada sudija? (u %)

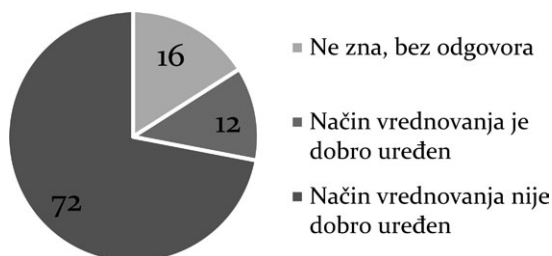

Sudije u Srbiji smatraju da način vrednovanja sudija ipak nije dobro uređen – ovakav stav deli čak 72% sudija, a sa njima se ne slaže 12% sudija. Odgovor nije dalo 16% sudija. Među sudijama koje su rekly da je

³ Član 2 *Pravilnika o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova* navodi da je „svrha vrednovanja rada sudija i predsednika sudova poboljšanje efikasnosti sudskog sistema, očuvanje i unapređenje stručnosti, osposobljenosti i odgovornosti sudija i predsednika sudova, podsticanje sudija i predsednika sudova u ostvarivanju najboljih rezultata rada, održavanje, jačanje poverenja javnosti u rad sudija i sudova i napredovanje u karijeri“, dok član 3 predviđa da se rad sudija na stalnoj funkciji i predsednika sudova redovno vrednuje jednom u tri godine, a sudija koji su prvi put izabrani jednom godišnje.

najvažnija stvar za ostvarivanje osnovnih sudskih načela u punoj meri zapravo to da izbor i napredovanje sudija budu po jasnim kriterijumima, njih 74% smatra da način vrednovanja sudija nije dobro uređen, a 15% da jeste dobro uređen.

Grafikon 5.2. Da li je način vrednovanja rada sudija dobro uređen ili ne?

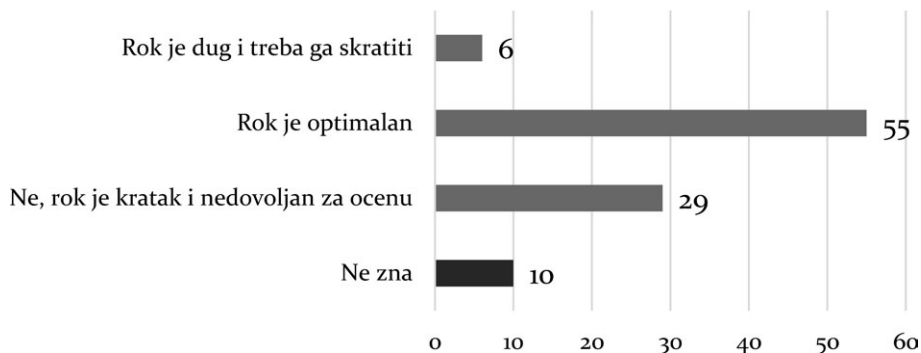

Kada pogledamo pojedinačne sudove, po nadležnosti, ističu su sudije iz viših sudova opšte nadležnosti – čak 82% sudija iz ovih sudova smatra da način vrednovanja sudija nije dobro uređen (naspram 6% onih koji smatraju da jeste i 12% onih koji ne znaju). Takođe, sudije Prekršajnog apelacionog suda se takođe ističu – 42% sudija smatra da način vrednovanja sudija nije dobro uređen (naspram 24% onih koji smatraju da jeste i čak 34% onih koji ne znaju). Pošto su sudije generalno u najvećem broju slučajeva rekly da način vrednovanja sudija nije dobro uređen, pitali smo ih i da li se slažu da je rok od 3 godine primeren za prvi izbor i vrednovanje rada sudija na stalnoj sudijskoj funkciji (grafikon 5.3).

Iako sudije mahom misle da način vrednovanja sudija nije dobro uređen, u najvećem broju slučajeva problem u vrednovanju ne vide prevashodno u roku. Naime, 55% sudija smatra da je rok zapravo optimalan. Sa druge strane, 29% sudija tvrdi da je rok kratak i nedovoljan za ocenu, a da je rok dug i da ga treba skratiti misli 6% sudija. 10% sudija ne zna šta bi odgovorilo ona ovo pitanje.

Posmatrano prema nadležnosti sudova, 59% sudija iz prekršajnih sudova smatra da je rok od tri godine optimalan, 22% da je rok kratak i nedovoljan za ocenu, a 6% da je rok dug i da ga treba skratiti. Sa druge strane, sudije iz ostalih sudova su odgovorile na sledeći način: 54% sudija smatra da je rok od tri godine optimalan, 32% da je rok kratak i nedovoljan za ocenu, a 6% da je rok dug i da ga treba skratiti.

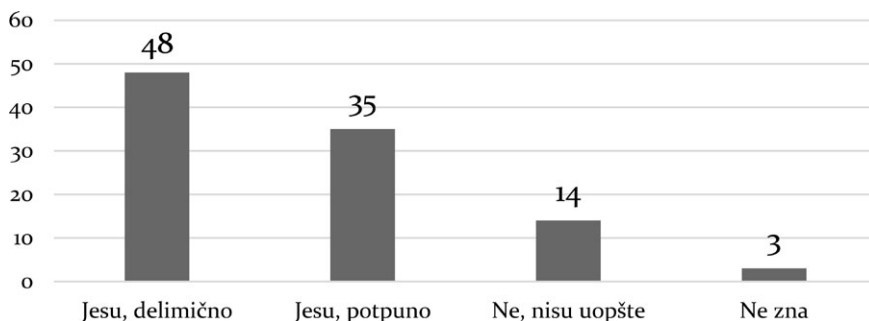
Grafikon 5.3. Da li se slažete da je rok od 3 godine primeren za prvi izbor i vrednovanje rada sudija na stalnoj sudijskoj funkciji? (u %)

5.2. Napredovanje sudija

Usko povezano sa vrednovanjem rada sudija jeste o napredovanje sudija. *Pravilnik o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova* i njegova dopuna taksativno propisuju kriterijume i merila za vrednovanje i napredovanje sudija.

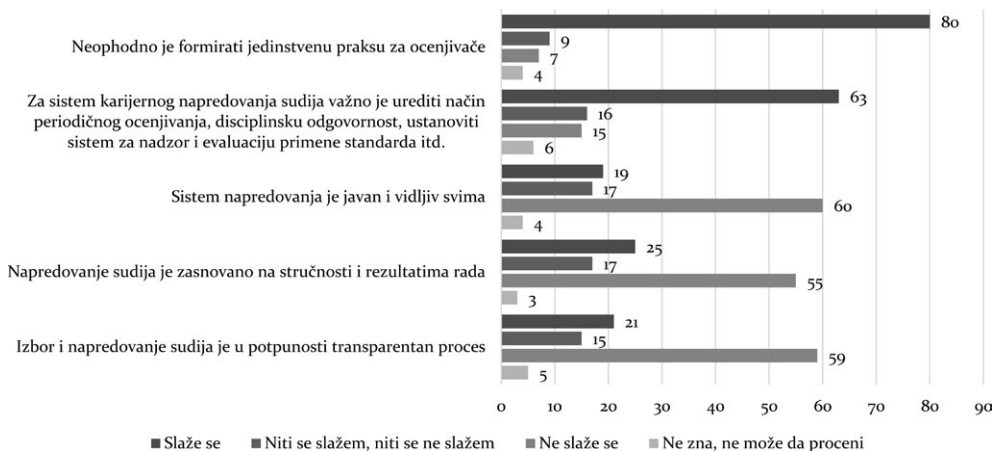
Grafikon 5.4. Da li su Vam poznati kriterijumi i merila za napredovanje sudija?

Potpunu upoznatost sa kriterijumima i merilima za napredovanje sudija beleži 35% sudija u Srbiji. 48% je samo delimično upoznata sa ovim kriterijumima i merilima, dok 14% sudija uopšte nije upoznato sa kriterijumima i merilima za napredovanje sudija. Među odgovorima sudija koji rade u sudovima različite nadležnosti nema statistički značajne razlike u odgovorima na ovo pitanje.

Grafikon 5.5. Ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama povezanim sa načinom vrednovanja sudija (u %)

Jedinstvena praksa za ocenjivače bi trebalo da bude jedan od osnovnih kriterijuma za pravično merenje i ocenu rada sudija i njihovo napredovanje, smatra 80% sudija u Srbiji. Sa ovim se ne slaže 7% sudija a 9% se niti slaže niti ne slaže. Za 84% sudija iz prekršajnih sudova odnosno za 79% sudija iz svih ostalih sudova jedinstvena praksa za ocenjivače bi trebalo da bude jedan od osnovnih kriterijuma za pravično merenje i ocenu rada sudija i njihovo napredovanje (za 4% sudija iz prekršajnih sudova odnosno za 8% sudija iz svih ostalih sudova jedinstvena praksa za ocenjivače ne bi trebalo da bude jedan od osnovnih kriterijuma za pravično merenje i ocenu rada sudija i njihovo napredovanje). Za sistem karijernog napredovanja sudija, važno je urediti način periodičnog ocenjivanja, disciplinsku odgovornost i prestanak funkcije, ustanoviti sistem za nadzor i evaluaciju primene standarda, pravila za ocenjivače i njihovu obuku i program ponderisanja predmeta – ovu izjavu podržava 63% sudija, 16% niti se slaže niti se ne slaže sa njom dok 15% sudija ipak smatra da sve navedeno nije neophodno za sistem karijernog napredovanja sudija. Za 61% sudija iz prekršajnih sudova, odnosno za 63% sudija iz svih ostalih sudova, smatra da je za sistem karijernog napredovanja sudija važno urediti način periodičnog ocenjivanja, disciplinsku odgovornost i prestanak funkcije, ustanoviti sistem za nadzor i evaluaciju primene standarda, pravila za ocenjivače i njihovu obuku i program ponderisanja predmeta (za 10% sudija iz prekršajnih sudova odnosno za 17% sudija iz svih ostalih sudova važi suprotna tvrdnja).

Da je sistem napredovanja javan i vidljiv svima smatra 19% sudija, dok 60% sudija ipak tvrdi da sistem napredovanja nije javan i vidljiv svima, a 17% sudija se niti slaže niti ne slaže sa ovom izjavom. Posmatrano prema nadležnosti sudova, polovina sudija (50%) iz prekršajnih sudova ne slaže se sa tvrdnjom da je sistem napredovanja javan i vidljiv svima, odnosno 63% sudija iz ostalih sudova ne slaže se sa ovom tvrdnjom. Da je sistem napredovanja javan i vidljiv svima smatra 26% sudija iz prekršajnih sudova odnosno 17% sudija iz svih ostalih sudova.

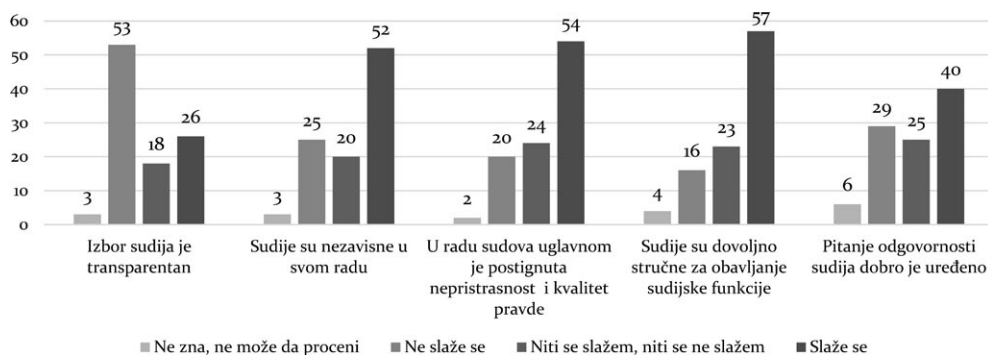
Usko povezano sa javnošću i vidljivošću procesa jeste i potpuna transparentnost postupka. Sudije u Srbiji ne misle da je izbor i napredovanje sudija u potpunosti transparentan proces i to tvrdi 59% sudija, 15% se niti slaže niti ne slaže sa tim, a 21% sudija ipak smatra da je to potpuno transparentan proces, dok 5% sudija nije moglo da odgovori na ovo pitanje. 48% sudija iz prekršajnih sudova ne slaže se sa tim da je izbor i napredovanje sudija u potpunosti transparentan proces, dok se iz ostalih sudova sa tvrdnjom ne slaže 63% sudija. Da je izbor i napredovanje sudija u potpunosti transparentan proces smatra 26% sudija iz prekršajnih sudova odnosno 19% sudija iz svih ostalih sudova.

Najzad, da postoje neki drugi kriterijumi i merila za napredovanje sudija a ne stručnost i rezultat rada, smatra 55% sudija u Srbiji. 25% sudija ipak veruje da se proces vrednovanja i napredovanja sudija odvija na principima poštovanja stručnosti i rezultata rada, a 17% sudija niti se slaže niti se ne slaže sa tim. Sudije iz prekršajnih sudova smatraju da postoje neki drugi kriterijumi i merila za napredovanje sudija a ne stručnost i rezultat rada (47%), a sa njima se slaže 58% sudija iz svih ostalih sudova. Da se proces vrednovanja i napredovanja sudija odvija na principima poštovanja stručnosti i rezultata rada smatra 33% sudija iz prekršajnih sudova odnosno 21% sudija iz svih ostalih sudova.

6. Osobine idealnog sudije

Postavlja se pitanje kakav je to sudija u Srbiji, a kakav je to poželjan sudija i to viđen očima stvoje struke? Koje osobine on treba da poseduje i kakav njegov rad treba da bude? Na narednom grafikonu (grafikon 6.1.) izdvojili smo tvrdnje koje se odnose na rad i odgovornost sudija u Srbiji.

Grafikon 6.1. Ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama povezanim sa radom i odgovornošću sudija (u %)

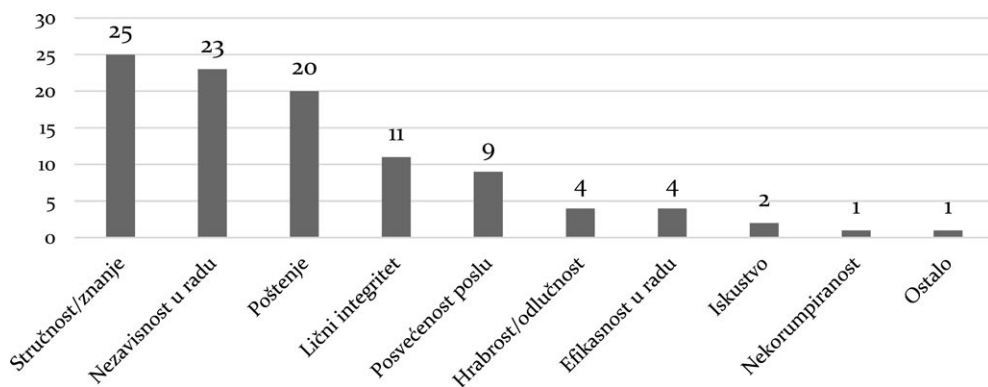
Da je izbor sudija u Srbiji transparentan ne smatra 53% sudija a 26% ipak smata da jeste. Da je izbor sudija u Srbiji transparentan ne smatra 43% sudija iz prekršajnih sudova i 57% sudija iz svih ostalih sudova, a 31% sudija iz prekršajnih sudova i 24% sudija iz ostalih sudova ipak smata da je izbor sudija transparentan. Takođe, 52% sudija smatra da su sudije u Srbiji nezavisne u svom radu dok se 25% sudija ne slaže sa tim, a 20% sudija niti se slaže niti se ne slaže. U ovom iskazu ne postoji razlika u odgovorima između sudija koji rade u sudovima različite nadležnosti. Pravilnost koju uočavamo jeste sledeća – ukoliko je sudija nekada osetio pritisak prilikom donošenja neke odluke, veća je varovatnoća da smatra da ne postoji nezavisnost sudija u njihovom radu. Naime, kod onih koji smatraju da su sudije nezavisne u svom radu dominiraju one sudije koje nisu osetile pritisak u svom radu (76% onih koji nisu osetili pritisak naspram 24% onih koji su osetili) i obrnuto, kod onih koji smatraju da sudije nisu nezavisne u svom radu dominiraju one sudije koje jesu osetile pritisak u svom radu.

Kao pozitivan nalaz javlja se podatak da je 54% sudija u Srbiji mišljenja da je u radu sudova uglavnom postignuta nepristrasnost i kvalitet pravde. 20% sudija se ipak ne slaže sa tim a 24% sudija se niti slaže niti

ne slaže sa ovom tvrdnjom. Takođe, 57% sudija smatra da su sudije u Srbiji dovoljno stručne za obavljanje sudske funkcije, a 16% sudija smatra da njihove kolege nisu dovoljno stručne za obavljanje ove funkcije. Sa ovim iskazom se slaže 63% sudija iz prekršajnih sudova odnosno 55% sudija iz sudova ostalih nadležnosti, a suprotno misli 13% sudija prekršajnih sudova odnosno 17% sudija iz ostalih sudova. Konačno, mišljenja oko pitanja uređenosti odgovornosti sudija su podeljena. Naime, 40% sudija smatra da je pitanje odgovornosti sudija dobro uređeno, dok se sa njima ne slaže 29% sudija, a 25% sudija se niti slaže niti ne slaže sa ovom tvrdnjom. Posmatrano prema nadležnostima, 48% sudija prekršajnih sudova i 38% sudija iz ostalih sudova smatra da je pitanje odgovornosti sudija dobro uređeno, dok se sa njima ne slaže 24% sudija prekršajnih sudova odnosno 31% sudija iz ostalih sudova.

Najzad, kako bi izgledao idealni sudija koji ispunjava uslove etičkog kodeksa? Sudije su imale mogućnost da navedu tri osobine koje smatraju da bi trebao da ima sudija koji ispunjava uslove etičkog kodeksa. Kako ispitanici nisu rangirali već su samo nabrajali po tri osobine „idealnog sudije“, prikazali smo zbirni grafikon na kojem se vidi šta su najučestaliji odgovori ispitanika, dakle koje su to osobine koje sudije navode najčešće a vezuju ih za „idealnog sudiju“.

Grafikon 6.2. Osobine koje po Vašem mišljenju treba da ima sudija koji ispunjava uslove etičkog kodeksa (u %)

Na grafikonu 6.2 vidimo da su mišljenja sudija veoma podeljena i da su odgovori prilično rasuti, te da sudije imaju različita viđenja idealnog kolege. Naime, stručnost, odnosno znanje, pojavljuje se u 25% odgovora i to je ujedno i najfrekventniji odgovor. Nešto manje odgovora, ukupno

23%, jeste odgovor da je nezavisnost u radu presudna za jednog sudiju, a 20% odgovora odnose se na poštenje. 11% odgovora referiše na lični integritet, 9% na posvećenost poslu, 4% hrabrost i odlučnost odnosno efikasnost u radu, 2% da je iskustvo ključno a 1% odgovora ističu značaj nekorumpiranosti sudije.

Ne postoje statistički značajne razlike u odgovorima sudija koji rade u sudovima različite nadležnosti.

7. Visoki savet sudstva

Visoki savet sudstva (u nastavku ovog poglavlja: VSS) je nezavisan i samostalan organ koji obezbeđuje i garantuje nezavisnost i samostalnost sudova i sudija. U sastav VSS ulaze predsednik Vrhovnog kasacionog suda, ministar nadležan za pravosuđe i predsednik nadležnog odbora Narodne skupštine, kao članovi po položaju i osam izbornih članova koje bira Narodna skupština, u skladu sa zakonom. Uz Državno veće tužilaca (DVT), VSS je telo sudske samouprave kome je Ustavom dato u nadležnost da bude nezavisno i samostalno kako bi moglo da garantuje nezavisnost sudova i sudija.

Od osnivanja, rad VSS prate brojne negativne ocene, među kojima je i nemali broj domaćih i međunarodnih aktera koji je ukazivao na propuste u radu ovog tela. Stoga je veoma važno da analiziramo kako sudije ocenjuju sve relevantne aspekte u radu VSS.

Na početku ćemo se osvrnuti na percepciju rada prethodnog sastava VSS, da bi u nastavku govorili o izboru novog sastava VSS.

7.1. Sastav VSS iz 2011. godine

Poglavlje ćemo započeti analizom faktora koji su uticali na izbor sudija u prethodni sastav VSS (iz 2011. godine). Sudijama smo ponudili četiri različita faktora - *znanje i autoritet sudija, veze – rođачke i prijateljske relacije, uticaj političkih stranaka i razne interesne grupe (tajkuni, privrednici)* i zamolili ih da nam kažu u kojoj su meri ti faktori uticali na prethodni sastav VSS.

Uticaj je najvidljiviji kod političkih stranaka jer više od polovine sudija (56%) kaže da su stranke mnogo ili izrazito mnogo uticale na izbor prethodnog VSS. Ovakvi rezultati koincidiraju i sa drugim istraživanjima u kojima se uticaj stranaka vidi kao dominantan, a neretko i presudan za funkcionisanje institucija. To iznad proseka misle sudije iz privrednih sudova i Privrednog apelacionog suda. Iza stranaka slede: rođачke i prijateljske veze (44%), razne interesne grupe (37%) i, najmanje, znanje i autoritet samih sudija (18%). Ujedno, skoro dve petine ispitanih (38%) tvrdi da je znanje i autoritet sudija malo ili nimalo uticalo na izbor sudija u prethodni VSS.

Između petine i trećine anketiranih sudija nije znalo ili nije moglo da proceni koliko su pojedini faktori uticali na izbor sudija u prethodni sastav VSS.

Ako odgovore na ova pitanja analiziramo kroz prizmu pripadnosti različitim sudovima (prekršajni i ostali sudovi), zaključujemo da nema statističke korelacije sa uticajem rođaćkih i prijateljskih relacija, političkih stranaka i raznih interesnih grupa (tajkuni, privrednici). Nešto značajniju korelaciju beležimo jedino kada je reč o znanju i autoritetu kao faktoru za izbor sudija u prethodni sastav VSS: sudije ostalih sudova iznad proseka misle da taj faktor nije nimalo uticao (25% naspram prosečnih 22%), dok 16% sudija prekršajnih sudova veruje da su znanje i autoritet mnog uticali na izbor sudija (naspram 13% koliko je iznosio prosek).

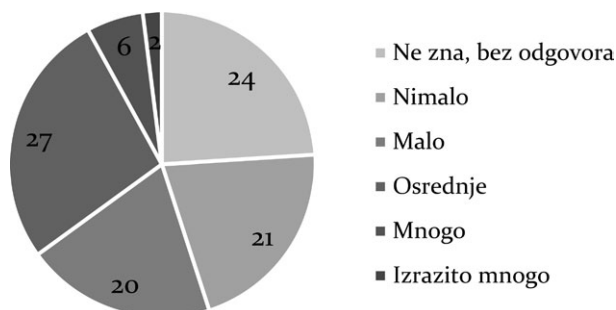
Tabela 7.1. U kojoj su meri na izbor sudija u prethodni sastav VSS (2011.) uticali... (u %)

	<i>Ne zna, ne može da proceni</i>	<i>Nimalo</i>	<i>Malo</i>	<i>Osrednje</i>	<i>Mnogo</i>	<i>Izrazito mnogo</i>	<i>Uk.</i>
<i>Znanje i autoritet sudija</i>	19	22	16	25	13	5	100
<i>Veze – rođaćke i prijateljske relacije</i>	27	5	7	17	25	19	100
<i>Uticaj političkih stranaka</i>	23	4	5	12	24	32	100
<i>Razne interesne grupe (tajkuni, privrednici)</i>	33	6	7	17	18	19	100

U kojoj je meri prethodni VSS garantovao nepristrasnost sudstva i koliko je uspešno upravljao sudskim sistemom su sledeća dva pitanja koja smo postavili sudijama. Svaki četvrti sudija nije znao ili nije želeo da odgovori na pitanje koliki je bio doprinos prethodnog sastava VSS za garantovanje nepristrasnosti sudija. Najviše odgovora je grupisano oko opcije „osrednje“, dok je veći procenat anketiranih koji kažu da je uticaj VSS mali ili da ga uopšte nije bilo (41%) od sudija koji tvrde da je VSS tome doprineo mnogo ili izrazito mnogo (samo 8%).

Sudije ostalih sudova iznadprosečno misle da prethodni sastav VSS nimalo nije garantovao nepristrasnost sudstva – 25% naspram prosečnih 21%.

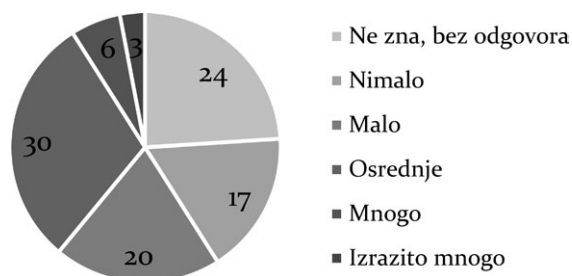
Grafikon 7.1. U kojoj je meri prethodni VSS (iz 2011. godine) garantovao nepristrasnost sudstva? (u %)

Sudije na gotovo identičan način vide i ulogu prethodnog sastava VSS prilikom upravljanja sudskim sistemom: veliki broj neopredeljenih (24%) i veći procenat nezadovoljnih (37% sudija kaže da VSS nije preterano uspešno upravljao sudskim sistemom) nego zadovoljnih (svaki jedanaesti sudija veruje da je VSS u velikoj meri uspešno upravljao sistemom) uz najveće grupisanje odgovora koji kažu da je prethodni VSS osrednje upravljao sudskim sistemom. Nema bitnijih korelacija kada ukrstimo ovo pitanje po osi: sudije prekršajnih sudova – sudije ostalih sudova.

Odgovori na oba pitanja nam sugerišu da sudije ne prepoznaju prethodni sastav VSS kao važnu instancu prilikom garancija za nepristrasnost sudstva i upravljanje sudskim sistemom.

Grafikon 7.2. Koliko je uspešno prethodni VSS (iz 2011. godine) upravljao sudskim sistemom? (u %)

Deo o radu prethodnog sastava VSS završavamo odgovorima na pitanja po čemu sudije najviše pamte rad prethodnog sastava VSS odnosno o čemu je taj sastav (iz 2011.) najviše vodio računa. Sudijama smo ponudili četiri različita elementa - *interesi sudijske struke, interesi političkih stranaka, lični interesi članova VSS i interesi raznih interesnih grupa* i za-

molili ih da nam na skali od 1 do 5 („školska skala“) ocene koliko su ovi elementi opredeljivali rad prethodnog sastava VSS.

Sudije ocenjuju da je prethodni sastav VSS najviše vodio računa (*mnogo* i *izrazito mnogo*) o svojim ličnim interesima (42%) i o interesima političkih stranaka (41%), a najmanje o interesima sudijske struke – 13% sudija kaže da su o tome vodili računa mnogo ili izrazito mnogo naspram 43% sudija koji tvrde da su se oni time malo ili nimalo bavili. Da se prethodni sastav VSS najviše bavio interesima različitih interesnih grupa misli svaki treći sudija.

Ako ukrstimo odgovore sa pripadnošću sudija prekršajnim odnosno ostalim sudovima, jedinu statističku korelaciju evidentiramo na pitanju koliko je prethodni sastav VSS vodio računa o interesima sudijske struke. Naime, sudije ostalih sudova su iznad proseka u grupi anketiranih koji kažu da nimalo nisu vodili računa (25% naspram 21%), dok je sudija prekršajnih sudova koji se slažu sa tim 11%.

Svi ovi nalazi su u korelaciji sa prethodnim zaključcima o radu prethodnog sastava VSS koji sugerišu da sudije nisu preterano zadovoljne angažmanom prethodnog sastava VSS i da veruju kako su na njihov izbor i kasniji rad često uticali faktori koji nisu povezani sa sudijskom strukom.

Tabela 7.2. O čemu je u dosadašnjem radu prethodni VSS (iz 2011. godine) najviše vodio računa? (u %)

	<i>Ne zna, bez odgovora</i>	<i>Nimalo</i>	<i>Malo</i>	<i>Osrednje</i>	<i>Mnogo</i>	<i>Izrazito mnogo</i>	<i>Uk.</i>
<i>O interesima sudijske struke</i>	19	21	22	25	10	3	100
<i>O interesima političkih stranaka</i>	33	4	7	15	22	19	100
<i>O ličnim interesima članova VSS</i>	35	4	5	14	23	19	100
<i>O interesima raznih interesnih grupa</i>	40	4	7	16	19	14	100

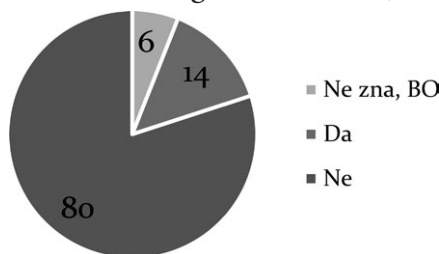
7.2. Novi sastav VSS iz 2016. godine

U ovom delu govorićemo o izboru novog sastava VSS, budući da je njihov petogodišnji mandat počeo u aprilu 2016. godine, pa istraživanje nije moglo da obuhvati i pitanja o percepciji njihovog rada. Zbog toga će najveći deo u ovom poglavlju biti posvećen izbornim procedurama. Ujedno, kvalitetne, transparentne i fer procedure garantuju veći integritet VSS kao institucije.

Od ukupnog broja sudija sa kojima smo razgovarali, njih 14% je učestvovalo u procesu kandidovanja za članove novog sastava VSS. Sudije u sticanju ličnog prestiža i statusa vide ključni motiv zbog čega su se sudije kandidovale za članove novog sastava VSS – dve petine anketiranih je takvog mišljenja. Sa ovom tezom se iznadprosečno slažu sudije Vrhovnog kasacionog suda, Upravnog suda i apelacionih sudova. Na drugom mestu se nalazi materijalni interes sudija: 17% ispitanih kaže da je u pozadini kandidovanja veća plata. Potreba da se poboljša funkcionisanje sudskog sistema je na trećem mestu (14%), dok se politički uticaj našao na začelju (6% sudija misli da se politika kao motiv krije iza procesa kandidovanja).

Nema većih statističkih korelacija sa pripadnošću sudija prekršajnim ili ostalim sudovima osim što sudije prekršajnih sudova iznad proseka misle da je motiv veća plata (24% naspram prosečnih 17%).

Grafikon 7.3. Da li ste učestvovali u kandidovanju za članove novog sastava VSS? (u %)

Grafikon 7.4. Zašto se sudije kandiduju za članove novog sastava VSS? (u %)

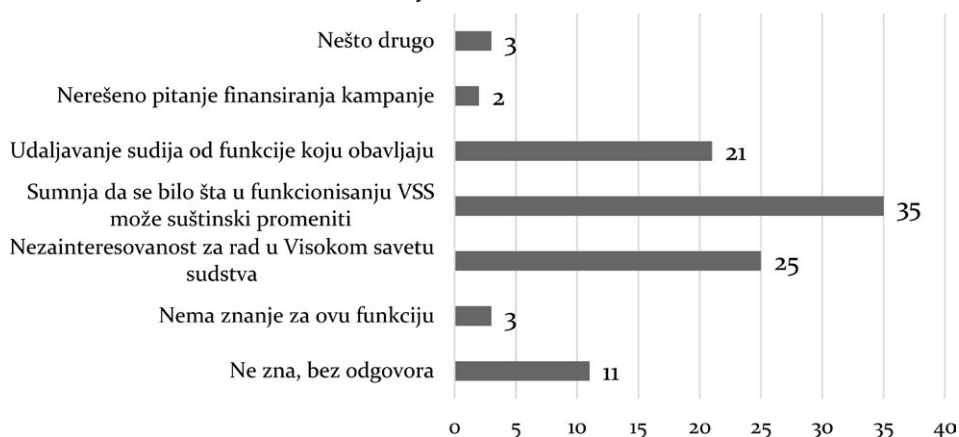

Ovi zaključci nam ukazuju da sudije i dalje pokazuju rezervu u pogledu motiva za kandidovanje u VSS-u, pri čemu se naglasak više stavlja na lične motive umesto na šire, profesionalne motive. U zbiru, lični motivi čine 63%, a bez odgovora je 23%, što čini 14% sudija za koje njihove kolege misle da bi radili na poboljšanju sudskog sistema. Zanimljivo je i to da sudije veruju da je prethodni sastav VSS vodio računa o interesima političkih stranaka i bio pod njihovim uticajem, ali da sudije ne smatraju da je razlog kandidovanja bio budući politički uticaj koji bi imali kao članovi VSS (6% sudija veruje da je politički uticaj ključ u procesu kandidovanja).

Suštinski i najveći razlog koji odbija sudije da uzmu učešća u kandidovanju za novi sastav VSS bila je sumnja da se bilo šta suštinski može promeniti u radu VSS (35%). Svaki treći sudija ne veruje da svojim angažmanom može uticati na promene u radu VSS. Iz istog razloga sudije najverovatnije ne veruju ni u vanlične motive onih koji su se kandidovali. Na drugom mestu su razlozi lične prirode, a to je odsustvo zainteresovanosti samih sudija za ovu vrstu angažmana – tako misli svaki četvrti sudija. Petina sudija je stava da se ulaskom u ovaj proces udaljavaju od funkcije koju obavljaju i time završavamo listu najvažnijih razloga za neučestvovanje u procesu kandidovanja za novi sastav VSS. Veoma je mali procenat sudija koji su rekli da nemaju znanja za to ili su naveli neki drugi razlog (3%) i da nisu rešili pitanje finansiranja kampanje (2%). Devetina sudija nije znala ili nije imala stav o ovom pitanju.

Odstupanja jedino beležimo kod nezainteresovanosti za rad u VSS gde se iznad proseka nalaze sudije prekšrajnih sudova – 33% naspram prosečnih 25%.

Grafikon 7.5. Razlozi neučestvovanja sudija u kandidovanju za članove VSS (u %)

U nastavku ćemo govoriti o tome koliko su sudije bile upoznate sa kandidatima za novi sastav VSS, kako je protekla kampanja i da li je bilo lobiranja za neke od njih te, na kraju, koji su ih to motivi opredelili da glasaju za konkretnog kandidata.

Informisanje o kandidatima pripada krugu saznavnih elemenata svake kampanje i veoma je važno za kasniji proces glasanja. Podaci iz istraživanja pokazuju da je skoro trećina sudija (30%) imala podatke o kandidatima za članove VSS uz 51% sudija koji kažu da su imali samo površne podatke. Na drugoj strani je 13% anketiranih sudija koji uopšte nisu imali podataka o kandidatima za članove VSS. Ovo nam sugeriše da je kampanju za izbore potrebno učiniti vidljivijom. Zanimljivo je da su jedino sudije osnovnih sudova imale iznad proseka problema u dobijanju podataka o kandidatima. Ostalih statistički važnih korelacija – nema.

Podaci nam ukazuju da je većina sudija imala određene informacije o kandidatima za članstvo, ali i da postoji prostor za potpunije i celovitije informisanje o kandidatima koje bi bilo na obostranu korist.

Grafikon 7.6. Da li ste imali podatke o kandidatima za članove VSS? (u %)

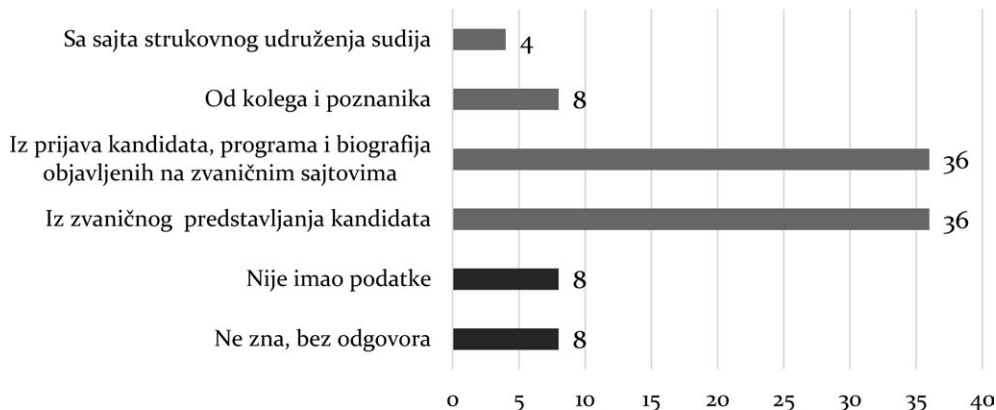

Više od dve trećine ispitanih sudija su se informisali na dva načina (po 36%): iz prijave kandidata, programa i biografija objavljenih na zvaničnim sajtovima odnosno iz zvaničnog predstavljanja kandidata.

Mali broj sudija se informisao razgovarajući sa kolegama i poznanicima (8%) i putem sajta strukovnog udruženja sudija (4%). Indikativno je da se sudije ne oslanjaju previše na neposrednu komunikaciju i preporuke od strane drugih kolega/poznanika iako se radi o izvorima koji imaju poverenje kao prednost.

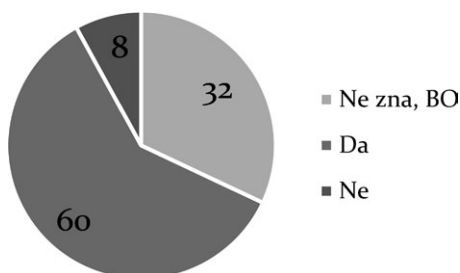
Sudije prekršajnih sudova se iznadprosečno informišu putem uzvaničnog predstavljanja kandidata: to kaže 42% prekršajnih sudija što je za 6% više od proseka i za 8% više od sudija ostalih sudova.

Grafikon 7.7. Izvori informisanja o kandidatima za članove VSS (u %)

Sudije nemaju dilema da je bilo lobiranja za kandidate pa nam je 60% anketiranih potvrdno odgovorilo na to pitanje. Trećina sudija ne zna ništa o tome ili nema stav, a samo je 8% sudija koji sigurno kažu da lobiranja nije bilo. Da je bilo lobiranja više od proseka misle sudije ostalih sudova (63%).

Grafikon 7.8. Da li smatrate da je bilo lobiranja za kandidate? (u %)

Pitanje koje se logično nadovezuje na prethodno jeste ko je vršio lobiranje, ako je sudijama to saznanje poznato. Mi smo ponudili listu od četiri moguće vrste uticaja – *izvršna vlast, rođaci i lični interesi, interesne grupe* i *neformalne grupe unutar sudske struke* i zamolili sudije da nam kažu koliko su oni lobirali za pojedine kandidate. Prema podacima iz istraživanja, sudije veruju da je najviše lobiranja dolazilo od strane neformalnih grupa unutar sudske struke (32%); 16% ispitanih kaže da je lobiranje vršeno putem različitih interesnih grupa, dok je 9% odnosno 8% sudija mišljenja da je bilo lobiranja od strane političara odnosno rođaka i ličnih interesnih grupa. Iako su sudije za prethodni sastav VSS

ukazivali na vezu sa političkim interesima, lobiranje za novi sastav VSS vide na drugoj strani, pre svega, u neformalnim grupama unutar sudske struke.

Izdvajamo da sudije sudova opšte nadležnosti iznadprosečno misle da lobiranje potiče od neformalnih grupa unutar sudske struke, 34% naspram prosečnih 32%.

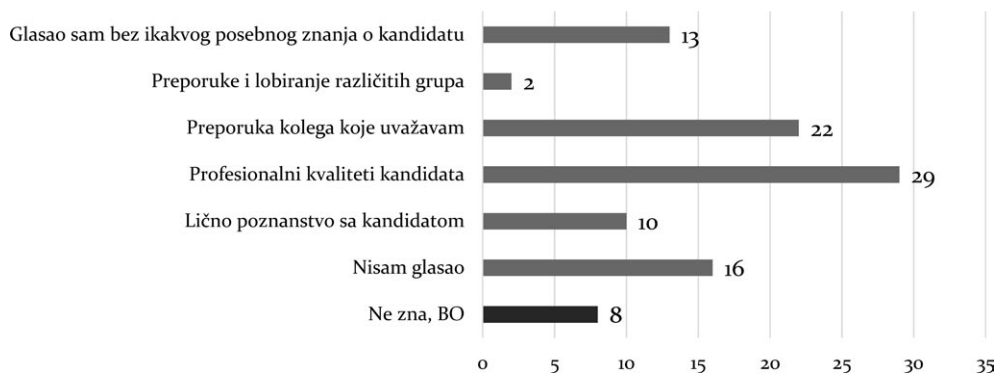
Tabela 7.3. Ako vam je poznato da je bilo lobiranja, ko ga je vršio? (u %)

	Ne	Da	Ukupno
Lobiranje je vršila izvršna politička vlast	91	9	100
Lobiranje je bilo interesno i rođačko	92	8	100
Lobiranje je vršeno putem različitih interesnih grupa	84	16	100
Lobiranje su vršile neformalne grupe unutar sudske struke	68	32	100

Zbog čega su sudije glasale za svoje „favorite“ odnosno šta ih je dominantno opredelilo da glasaju za konkretnog kandidata? Sudije na prvo mesto stavljaju profesionalne kvalitete kandidata (njih 29%), ali veoma cene i preporuke od kolega koje uvažavaju (22%). To znači da polovina sudija glasa po sopstvenom nahođenju i vodeći se svojim principima. Iza toga slede sudije koje su glasale a da nisu imali nekog posebnog znanja o kandidatu (13%).

Svaki deseti sudija je glasao zato što je lično poznao kandidata za koga je glasao, dok je lobiranje za nekog kandidata bio motiv za svega 2% sudija. Nema razlike u odnosu na to da li govorimo o sudijama prekšrajnih ili ostalih sudova.

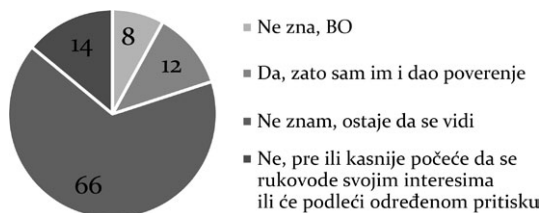
Grafikon 7.9. Šta Vas je opredelilo da glasate za kandidata za kojeg ste glasali? (u %)

Ovaj segment istraživanja završavamo pitanjem o očekivanjima od novog sastava VSS u pogledu ispunjenja njegove zakonske funkcije. Dve trećine ispitanika zauzima racionalan stav u pogledu budućih očekivanja od novog sastava VSS i kaže da ne znaju ništa unapred, nego da je potrebno sačekati da se vidi savesnost njihovog rada. Za 2% je više sudija (ukupno 14%) koji sumnjaju u integritet članova i smatraju da će pre ili kasnije da podlegnu nekim pritiscima od sudija koji veruju u svoj izbor (12%) i kažu da su im zbog savesnosti i dali poverenje.

Preostalih 8% anketiranih nisu znali ili nisu imali stav o ovom pitanju.

Grafikon 7.10. Da li smatrate da će novi članovi VSS savesno ispuniti svoju funkciju? (u %)

Transparentnost u radu je jedan od osnovnih postulata i principa koji mora da se poštuje u funkcionisanju VSS. Stoga smo sudijama postavili tri tvrdnje i zamolili ih da nam kažu da li se slažu ili se ne slažu sa njima. Tvrdnje treba da posluže da se jasno sagleda šta je to što pod transparentnošću rada VSS podrazumevaju sudije i dalje, gde su moguća poboljšanja ako takva praksa nije bila (u dovoljnoj meri) u primeni.

Dve trećine sudija se slaže da transparentnost rada VSS podrazumeva javne sednice VSS, donošenje obrazloženih odluka, objavljivanje odluka i objavljivanje izveštaja o radu uz mali broj „protivnika“ – 8%. Druge dve tvrdnje su, međutim, izazvale oprečne stavove. Da je u radu VSS uspostavljena institucionalna odgovornost misli četvrtina sudija, uz petinu anketiranih koji se ne slažu i 26% ravnodušnih („niti se slažem, niti se ne slažem“). Istovremeno, sudije izražavaju rezerve u pogledu napretka u domenu transparentnosti rada VSS jer se trećina sudija ne slaže da je transparentnost rada VSS sada izraženija, a uticaj zakonodavne i izvršne vlasti na rad VSS je manji. S druge strane, 23% sudija veruje da je stanje bolje i slaže se da je transparentnost rada VSS sada izraženija.

Sudije prekršajnih sudova iznadprosečno misle da je transparentnost rada VSS sada izraženija, a uticaj zakonodavne i izvršne vlasti na rad VSS manji, kao i da je u radu VSS uspostavljena institucionalna odgovornost, ali nije reč o značajnijim odstupanjima.

Tabela 7.4. *Transparentnost u radu VSS? (u %)*

	Ne zna, ne može da proceni	Ne slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Slažem se	Uk.
<i>Transparentnost rada VSS sada je izraženija, uticaj zakonodavne i izvršne vlasti na rad VSS je manji</i>	20	33	24	23	100
<i>Transparentnost rada VSS podrazumeva javne sednice VSS, donošenje obrazloženih odluka, objavljivanje odluka, objavljivanje izveštaja o radu</i>	11	8	15	66	100
<i>U radu VSS uspostavljena je institucionalna odgovornost</i>	28	21	26	25	100

Svaki izborni proces mora da obezbedi fer i poštene uslove za one koji u njemu učestvuju i da obezbedi uslove za ravnopravan tretman u kampanji. Izbori treba da vode računa i o saznoj komponenti kampanje kako bi učesnici imali dovoljno informacija za kvalitetnu izbornu odluku.

Kako sudije gledaju na izbore za članove novog sastava VSS?

Na najopštijoj ravni u pogledu regulisanosti izborne kampanje, sudije su podeljene u mišljenju: 31% sudija kaže da je kampanja detaljno i jasno regulisana naspram 27% sudija koji se sa tim ne slažu. Nema statističkih odstupanja u odnosu na prekršajne sudije i sudije ostalih sudova.

Sa tvrdnjom da je predlaganje bilo slobodno i da niko nije favorizovan slaže se skoro dve petine ispitanih (39%) uz 26% sudija koji se sa tim ne slažu. Sudije prekršajnih sudova se iznadprosečno slažu sa ovom ocenom: 30% se pretežno slaže a 19% u potpunosti.

Nasuprot ovom rezultatu, sudije nisu zadovoljne kako su informisane o radu svakog kandidata jer je 58% sudija koji se slažu sa tvrdnjom da je pre izbora trebalo omogućiti da sudije budu adekvatno informisane o radu svakog kandidata. Na tom tragu je i nalaz da se 60% anketiranih slaže da je pre izbora svaki kandidat trebalo da ima mogućnost da se predstavi kroz video materijale ili tribine naspram devetine sudija koji misle drugačije.

Preostalih pet tvrdnji su dodatno važne jer na direktan način obrađuju pitanje izbornih procedura i posredno definišu moguće pravce za njihovo unapređenje ili promenu.

Sa tvrdnjom da je potrebno da sve sudije glasaju o svim kandidatima iz svih sudova, a ne samo iz svoje baze se slaže 60% ispitanih sudija uz protivljenje 16% anketiranih. Sudije prekršajnih sudova se iznadprosečno ne slažu sa ovom tvrdnjom – 13% se uopšte ne slaže a 8% se pretežno ne slaže.

Oko preostale četiri tvrdnje, s druge strane, nema tolike saglasnosti. Naime, da je u cilju obezbeđivanja veće tajnosti, glasanje trebalo sprovesti na manje biračkih mesta kao dobar predlog ocenjuje nešto više od trećine sudija (36%), ali se istovremeno tome protivi 29% sudija uz petinu neopredeljenih ili ravnodušnih. Nema razlike između dobijenih odgovora između prekršajnih i ostalih sudija. Potom, postoji gotovo podeleženo mišljenje sudija o trenutnom izboru kandidata za VSS jer je procenat sudija koji kažu da je sadašnji način izbora kandidata dobar i adekvatan gotovo isti kao i procenat sudija koji misle potpuno drugačije: 31% naspram 28%. Sudije prekršajnih sudova su zadovoljnije postojećim modelom u poređenju sa sudijama ostalih sudova. Slična je situacija i sa eventualnim uvođenjem dvokružnog sistema glasanja. Naime, trećina sudija bi danas podržala ovakvu promenu, ali je tek 3% sudija manje koji bi se tome usprotivili. Nema razlika u dobijenim odgovorima sudija prekršajnih i ostalih sudija. Na kraju, 39% sudija je saglasno da VSS treba da omogući finansiranje kampanje dok se sa tim ne slaže petina sudija. Nema statistički važnih korelacija.

Tabela 7.5. Izbor za članove VSS (u %)

	Ne zna, ne može da proceni	Ne slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Slažem se	Uk.
<i>Predlaganje je bilo slobodno, niko nije favorizovan-svako je imao šansu da bude izabran</i>	16	26	19	39	100
<i>Pre izbora je trebalo omogućiti da sudije budu adekvatno informisane o radu svakog kandidata, što nije učinjeno</i>	10	16	16	58	100
<i>Izborna kampanja je detaljno i jasno regulisana</i>	16	27	26	31	100
<i>Pre izbora je svaki kandidat trebalo da ima mogućnost da se predstavi kroz video materijale, tribine</i>	11	11	15	63	100

<i>Potrebno je da sve sudije glasaju o svim kandidatima iz svih sudova, a ne samo iz svoje baze</i>	11	16	13	60	100
<i>U cilju obezbeđivanja veće tajnosti, glasanje je trebalo sprovesti na manje biračkih mesta</i>	15	29	20	36	100
<i>Sadašnji način izbora kandidata je dobar i adekvatan</i>	15	28	26	31	100
<i>Visoki savet sudstva treba da omogući finansiranje kampanje</i>	20	21	20	39	100
<i>Potrebno je uvesti dvokružni sistem glasanja</i>	19	29	19	33	100

8. Materijalna nezavisnost sudija

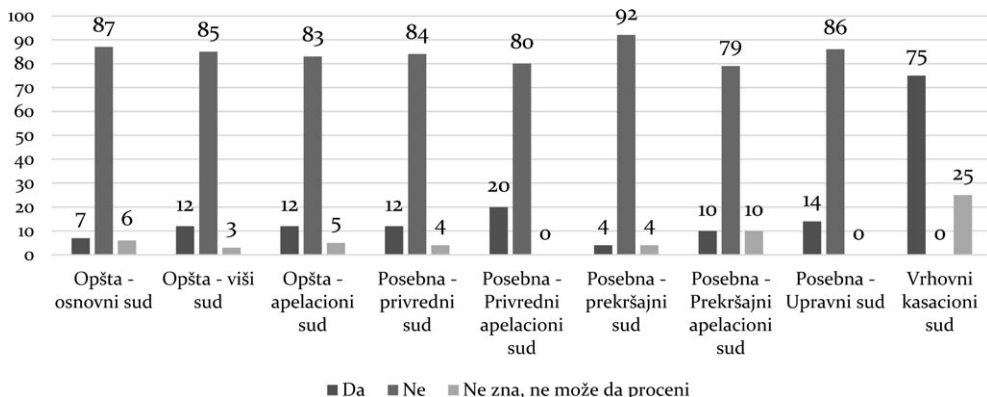
Poseban set pitanja u okviru ovog istraživanja merio je stav sudija prema zakonskim odredbama o materijalnoj nezavisnosti, odnosno njihovu percepciju o platama koje primaju i o obezbeđivanju materijalne nezavisnosti u njihovom radu.

Prvi posebno važan nalaz predstavlja fekvencija odgovora koju smo dobili na pitanje „*Da li smatrate da ste adekvatno plaćeni za posao koji obavljate?*“. 87% sudija smatra da nije adekvatno plaćeno, dok 8% smatra da je njihova plata zadovoljavajuća. Posmatrano po nadležnosti sudova, najviše onih koji su odabrali odgovor „ne“ nalazimo u prekršajnim sudovima – čak 92%, dok je najviše onih koji su odabrali odgovor „da“ prisutno kod sudija koji su zaposleni u Vrhovnom kasacionom sudu – 75%. U poslednje spomenutoj grupi istovremeno nije zabeležen nijedan odgovor koji bi ukazao na nezadovoljstvo nivoom plate, s obzirom da preostalih 25% sudija iz ovog suda nije moglo/htelo da izrazi stav. U poređenju sa ostalim sudovima, veći broj sudija koji smatraju da su adekvatno plaćeni za posao koji obavljaju nalazimo i u slučaju Privrednog apelacionog suda – 20% (videti grafikon 8.2).

Grafikon 8.1. *Da li smatrate da ste adekvatno plaćeni za posao koji obavljate? (u %)*

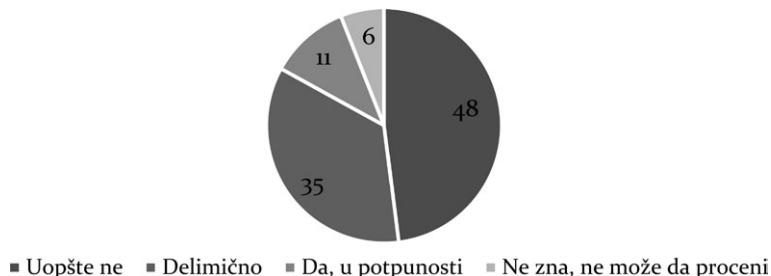
Grafikon 8.2. Da li smatrate da ste adekvatno plaćeni za posao koji obavljate – po nadležnosti sudova? (u %)

Da sudijska plata ostvaruje „garanciju nezavisnosti“, kako je propisano po Zakonu, veruje 11% sudija, dok više od trećine smatra da je ta funkcija ispunjena polovično, odnosno delimično. Sa druge strane, 48% sudija ima suprotno uverenje – u ovoj grupi nalazi se najveći broj sudija koji su na prethodno pitanje (o adekvatnosti plate) odgovorili negativno. U kategoriji onih koji smatraju da je garancija nezavisnosti platom obezbeđena samo delimično uočava se veći broj onih koji smatraju da su plaćeni adekvatno, uz, kao što će se pokazati u daljoj analizi, stav da je plate potrebno povećati.

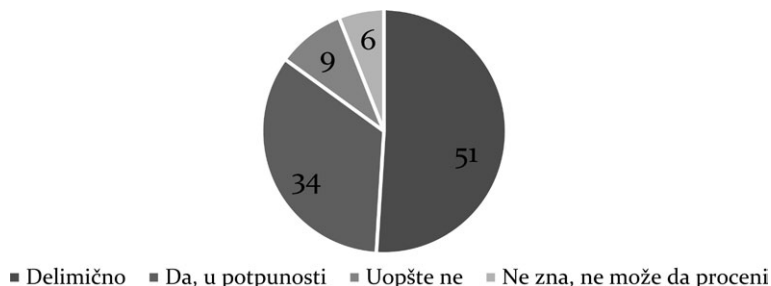
Kada ovaj rezultat posmatramo na osnovu nadležnosti sudova, odnosno kada izdvojimo odgovore sudija prekršajnih sudova od odgovora sudija ostalih sudova, dobijamo sledeće pokazatelje: da sudijska plata u potpunosti ostvaruje „garanciju nezavisnosti“, onako kako to predviđa Zakon o sudijama, veruje 9% sudija prekršajnih, odnosno 10% sudija ostalih sudova; da se to događa u određenoj meri, tj. delimično, smatra 32% sudija prekršajnih sudova, odnosno 36% sudija ostalih sudova; konačno, uverenje da plata uopšte ne ostvaruje nezavisnost smatra više od polovine sudija prekršajnih sudova (52%) i nešto manje sudija ostalih sudija (46%).

Grafikon 8.3. Da li, po Vašem mišljenju, sudijska plata ostvaruje „garanciju nezavisnosti“ u skladu sa Zakonomo sudijama? (u %)

Da bi povećanje plata sudijama dovelo do potpune garancije nezavisnosti sudija u radu, u potpunosti i delimično, veruje zbirno 84% ispitanika. Svaki jedanaesti smatra da podizanje plata ne bi imalo ovaj efekat, dok 6% sudija nije imalo stav o ovom pitanju. Razvrstavanje odgovora na prekršajne i ostale sudove pokazuje da su odstupanja u stavovima mala: 88% sudija prekršajnih sudova u odnosu na 83% drugih sudija smatra da bi povećanje nivoa plata delimično i u potpunosti dovelo do garancije nezavisnosti sudija u radu, dok suprotan stav ima 6% prekršajaca i 10% sudija drugih sudova.

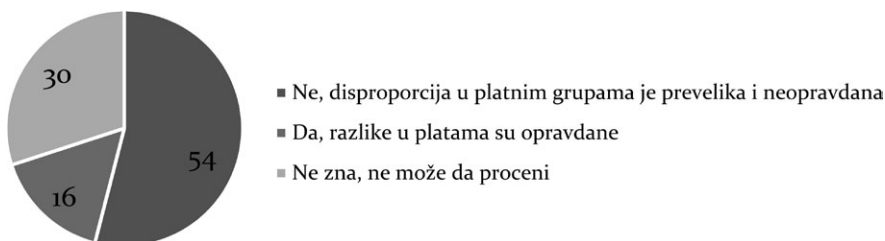
Grafikon 8.4. Da li verujete da bi podizanje nivoa sudijskih plata garantovalo nezavisnost sudija i njihovog rada? (u %)

Sa druge strane, Zakon o sudijama definiše koeficijente i platne grupe za sudije, praveći razliku između šest grupa (na osnovu člana 38 i člana 39). Više od polovine ispitanika veruje da su disproporcije u platnim grupama prevelike, odnosno neopravdane – 54%. Očekivano, ovakvoj frekvenciji odgovora najviše doprinose sudije koje se nalaze u prve tri platne grupe – sudije prekršajnih, osnovnih, privrednih, viših i Prekršajnog apelacionog suda, odnosno sudije koje veruju da nisu adekvatno plaćene za posao koji obavljaju. Sa druge strane, interesantno je da nešto

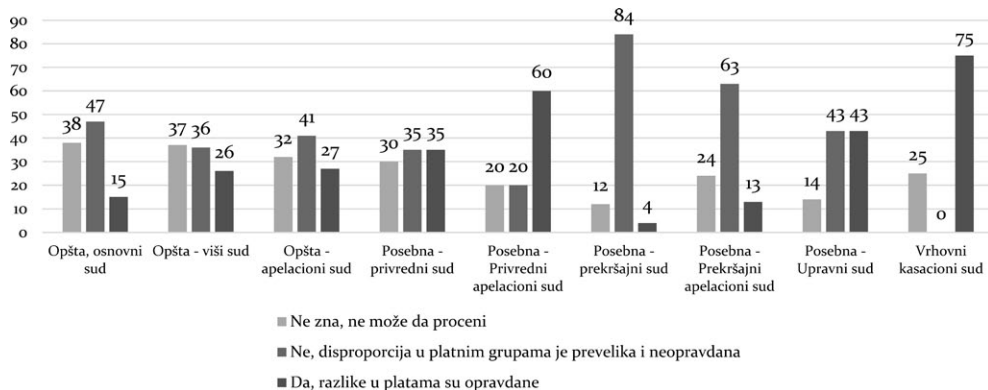
manje od trećine ispitanika nije moglo da proceni da li su razlike u platnim grupama opravdane ili nisu.

Grafikon 8.5. Da li smatrate da je Zakon o sudijama adekvatno regulisao platne grupe i koeficijente za sudije? (u %)

Ove odgovore smo razvrstali i po nadležnosti svakog suda, a odgovori su prikazani u grafikonu koji sledi.

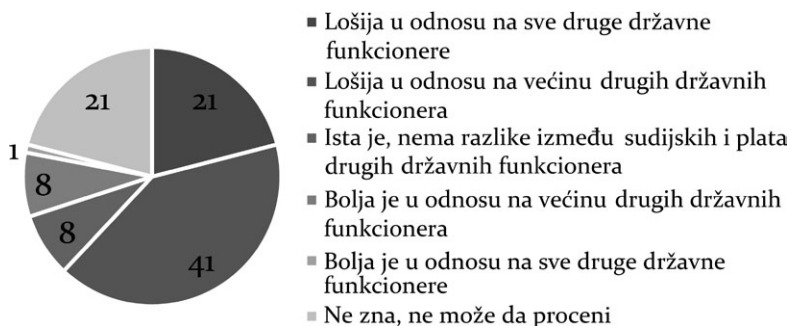
Grafikon 8.6. Da li smatrate da je Zakon o sudijama adekvatno regulisao platne grupe i koeficijente za sudije, po nadležnosti suda? (u %)

Sudije smo pitali i da pokušaju da uporede svoje plate sa platama drugih državnih funkcionera. Osnovni nalaz pokazuje da zbirno dve trećine sudija veruje da je njihova plata lošija u odnosu na sve ili na većinu državnih funkcionera (21%, odnosno 41%). Po osam odsto ispitanika smatra da između sudijskih i plata drugih državnih funkcionera nema razlike, odnosno da sudije imaju veću platu u odnosu na većinu drugih državnih službenika. Interesantno je da čak i one sudije koje veruju da su adekvatno plaćene za obavljanje svog posla, u najvećem procentu smatraju da su manje plaćeni od drugih državnih funkcionera. Sa druge strane, jedan odsto sudija veruje da ima više plate u poređenju sa svim dru-

gim državnim funkcionerima. Ovakav odgovor je najverovatnija posledica činjenice da je sudijama onemogućeno da ostvaruju dodatna primanja, što svim ostalim državnim funkcionerima nije. U tom smislu, ovi nalazi se moraju uzeti sa rezervom, uz napomenu da je reč o platama koje se moraju razlikovati usled mogućnosti, odnosno nemogućnosti za dodatnom zaradom, van redovnog radnog vremena. Kada odgovore razvrstamo na osnovu nadležnosti suda, odnosno na odgovore koji su pristigli iz prekršajnih sudova sa jedne, i ostalih sudova, sa druge strane, dobijamo sledeće rezultate: da je plata lošija u odnosu na sve druge funkcionere smatra 24% prekršajaca i 20% sudija drugih sudova; da je lošija u odnosu na većinu drugih državnih funkcionera smatra 47% prekršajaca i 39% sudija drugih sudova; da je ista, odnosno da nema razlike, veruje 5% sudija prekršajnih, a 9% sudija drugih sudova; da je bolja u odnosu na većinu drugih državnih funkcionera smatra 6% sudija prekršajnih, a 9% sudija ostalih sudova, dok po 1% iz obe grupe veruje da je njihova plata bolja u odnosu na sve druge državne funkcionere.

Grafikon 8.7. Da li je sudijska plata po Vašem mišljenju bolja ili lošija u poređenju sa platama drugih državnih funkcionera? (u %)

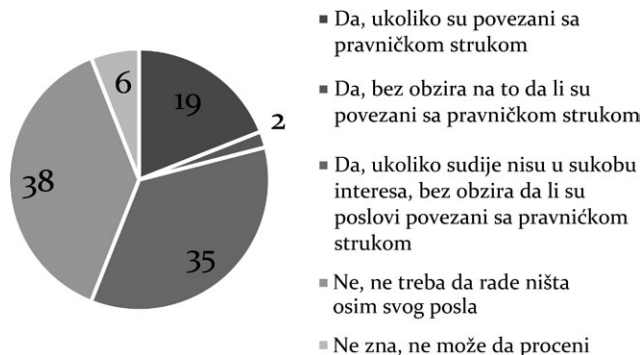
Konačno, sudije smo pitali i da iznesu stav o odnosu sudijske funkcije sa drugim službama, poslovima i postupcima, odnosno da li je po njihovom mišljenju prihvatljivo da sudije obavljaju i druge poslove van radnog vremena.

Natpolovična većina ispitanika smatra da je obavljanje drugih poslova van radnog prihvatljivo, ali pod dva uslova: (1) ukoliko su povezani sa pravničkom strukom – 19% i (2) ukoliko u tom slučaju nisu u sukobu interesa, bez obzira da li su poslovi povezani sa pravničkom strukom ili nisu – 35%. Dodatnih 2% sudija smatra da je bavljenje drugim poslovi-

ma za sudije van radnog vremena dozvoljeno u svakom slučaju, odnosno bez obzira na to da li su povezani sa pravničkom strukom ili nisu. Zbirno, može se reći da je za 56% sudija prihvatljivo bavljenje drugim poslovima van radnog vremena, dok 38% veruje da sudije ne bi trebalo da rade bilo šta osim svog posla (ostatak od 6% je neopredeljen, odnosno nije zauzeo stav).

Za bavljenje drugim poslovima van radnog vremena u većoj meri se zalažu sudije koje smatraju da nisu adekvatno plaćene, odnosno da njihova plata ne može u potpunosti garantovati nezavisnost u radu. Druge pravilnosti nisu uočene, kao ni odstupanja u odnosu na nadležnost sudova.

Grafikon 8.8. Da li je, po Vašem mišljenju, prihvatljivo da sudije obavljaju i druge poslove van radnog vremena? (u %)

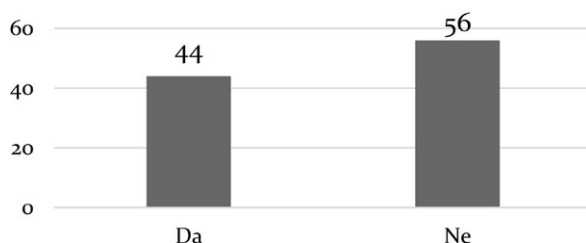
9. Politički, ekonomski i drugi pritisci/uticaji na rad sudija

Posebna baterija pitanja odnosila se na merenje: (1) učestalosti i forme vršenja pritiska na rad sudija, (2) upoznatosti sudija sa mehanizmi- ma zaštite, (3) odnosa prema koracima koje je potrebno sprovesti kako bi se smanjio politički uticaj na rad sudova i (4) odnosa prema inostranom uticaju na pravni sistem Srbije.

9.1. Učestalost i forme vršenja pritiska na sudije

Jedan od najvažnijih nalaza ovog istraživanja predstavljen je u grafikonu 9.1. – 44% sudija osetilo je pritisak da donese određenu odluku u svom radu. Ovaj podatak je zabrinjavajući, s obzirom da ukazuje na neku vrstu neznanja sudija o načinima na koje bi mogli da se zaštite od ovakvih nedozvoljenih pritiska.

Grafikon 9.1. *Da li ste bilo kada u radu osetili pritisak da donesete određenu odluku? (u %)*

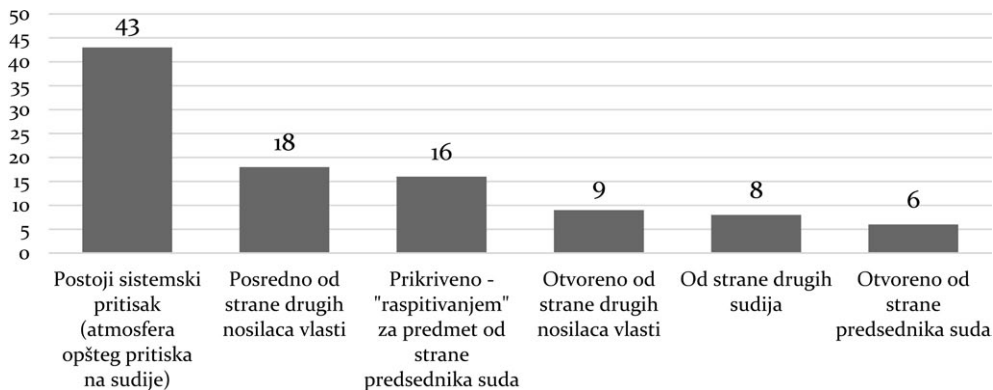

Kako bi se stekao pravilan uvid u obim i vrste pritiska koje sudije doživljavaju u svom radu, u grafikonu koji sledi prikazane su frekvencije za svaki od ponuđenih odgovora. Pri tumačenju ovih nalaza, treba imati na umu da se **oni odnose samo na sudije koji su naveli da su u nekom momentu osetili pritisak, odnosno onih 44%**.

Dakle, od onih sudija koji su trpeli pritisak, najviše ih smatra da je u sudstvu prisutna atmosfera opšteg, odnosno sistematskog pritiska – 43%. Od strane drugih nosilaca vlasti, pritisak je osetilo zbirno 27% sudija – 18% posredno i 9% otvoreno, dok je nešto manji procenat sudija (bio izložen pritisku od strane predsednika suda – zbirno 22%, od čega 16% prikriveno, odnosno raspitivanjem za predmete od strane predsed-

nika suda, a 6% otvoreno, odnosno direktno. Konačno, 8% sudija bilo je izloženo pritisku da donese određenu odluku od strane svojih kolega, odnosno drugih sudija. Nisu uočene nikakve razlike u stavovima sudija u odnosu na nadležnost suda u kojem rade.

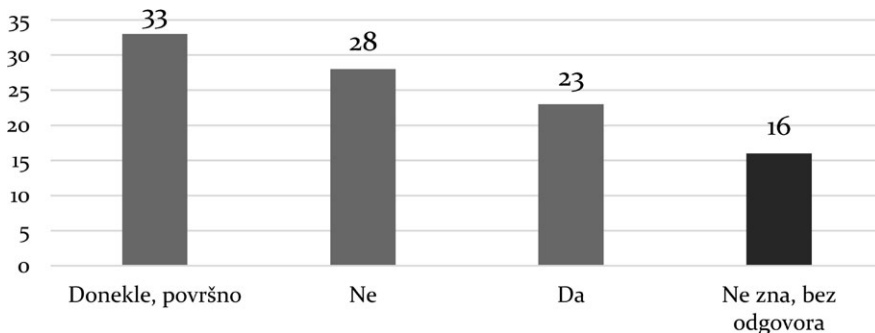
Grafikon 9.2. Ukoliko ste osetili pritisak u radu, u kojoj je on formi bio? (u %)

9.2. Upoznatost sudija sa mehanizmima zaštite od pritiska/uticaja i njihova upotreba

Sudije se, u skladu sa zakonskim odredbama, u cilju očuvanja sopstvene nezavisnosti i samostalnosti u radu mogu udruživati u strukovna udruženja (član 7). Sa druge strane, oni mogu koristiti i druge mehanizme zaštite u slučaju da su izloženi pritiscima koji su nedozvoljeni i neprimereni, kao što je obraćanje Visokom savetu sudstva. Ipak, rezultati istraživanja pokazuju da sudije ne poznaju u dovoljnoj meri mehanizme koji su im na raspolaganju: jedna trećina procenjuje svoje znanje o ovim mehanizmima zaštite kao površne, nešto manje od četvrtine veruje da ih poznaje dobro, dok 28% sudija kaže da ove mehanizme ne poznaje.

Grafikon 9.3. Da li su Vam poznati mehanizmi zaštite od političkog ili bilo kog drugog uticaja/pritiska na Vaš rad? (u %)

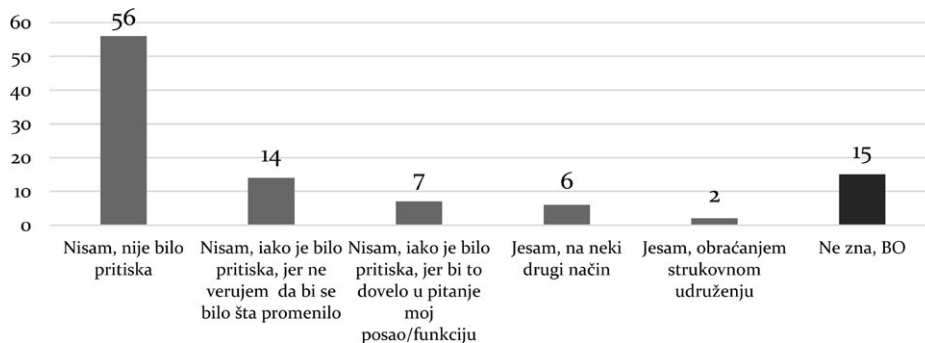

Razvrstavanjem odgovora na ovo pitanje po sudijama prekršajnih sudova i drugih sudova, dobijena su veoma mala odstupanja u stavovima. Odgovor na ovo pitanje nije imalo 18% sudija prekršajnih sudova, odnosno 16% sudija drugih sudova; da su im poznati mehanizmi zaštite veruje 19% sudija prekršajnih i 24% sudija drugih sudova, da su im ovi mehanizmi poznati donekle ili površno smatra 30% sudija prekršajnih sudova i 34% sudija ostalih sudova, dok mehanizme ne poznaje 32% prekršajaca i 26% sudija koji su zaposleni u drugim sudovima.

Ono što je posebno važno je činjenica da je više od petine sudija koji su osetili pritisak u radu odbilo da upotrebi neki od dostupnih načina za zaštitu nezavisnosti i samostalnosti u radu. 14% to nije uradilo usled uverenja da se ništa ne bi promenilo, odnosno da ne bi bio postignut željeni efekat. Iz straha da bi se takav potez negativno odrazio na posao, odnosno funkciju, sedam odsto sudija nije upotrebilo mehanizme zaštite iako je smatralo da bi imalo osnova za to. Konačno, ukupno 8% sudija koji su učestvovali u istraživanju preduzelo je neke mere u cilju zaštite od neprimerenih pritisaka i uticaja, i to 2% kroz obraćanje strukovnom udruženju čiji je član, a 6% na neki drugi način.

Zanimljivo je da nije uočena nijedna značajna pravilnost ukrštanjem ovog nalaza sa podacima o nadležnosti suda, godinama staža, godinama obavljanja sudijske funkcije i tako dalje.

Grafikon 9.4. Ako su vam poznati mehanizmi zaštite, da li ste ih do sada koristili? (u %)

9.3. Stavovi sudija prema koracima koje je potrebno preduzeti radi prepoznavanja i smanjenja političkog uticaja na rad sudija

Sudijama smo, kao načine za prepoznavanje i smanjenje političkog uticaja na rad sudija predstavili pet predloga (tvrdnje u tabeli 9.1.) i zamolili ih da izraze slaganje ili neslaganje sa njima.

Najveći broj sudija složio se sa tvrdnjom da je u cilju prepoznavanja i smanjenja političkog uticaja neophodno *urediti ponašanje nosilaca zakonodavne i izvršne vlasti u komentaranju sudskih odluka* – uvođenjem odgovarajućih pravila, odnosno kroz kodekse o ponašanju poslanika, članova Vlade i drugih organa vlasti. Saglasnost sa ovim predlogom izrazilo je čak 88% sudija, dok je svega 3% bilo protiv.

Po stepenu slaganja, na drugom mestu se nalazi *uvođenje jasnih procedura javnog ragovanja Visokog saveta sudstva u slučajevima političkog uticaja na sud*, što podržava 86% sudija, a ne podržava dva odsto.

Efikasno procesuiranje kršenja pretpostavke nevinosti od strane medija, državnih organa, pojedinaca i svih drugih lica, dobar je korak ka detektovanju i smanjenju uticaja na rad sudija po mišljenju 82% ispitanika. Za razliku od prethodne dve tvrdnje, u kojima je identičan procenat slaganja i neslaganja u obe grupe sudija – sudija prekršajnih i drugih sudova, u ovom slučaju nalazimo za nijansu više prekršajnih sudija koji se ne slažu sa potrebom efikasnog procesuiranja kršenja pretpostavke nevinosti (4%), u odnosu na sudije drugih sudova (2%). Takođe, razliku nalazimo i kod slaganja sa ovom tvrdnjom (pretežno i u potpunosti) – 79% sudija prekršajnih sudova u odnosu na 83% sudija drugih sudova.

Uočljiv je nešto niži stepen slaganja (77%) sa implementacijom meha-

nizma *statističkog praćenja broja I strukture odluka donetih u postupcima vođenim zbog nedozvoljenog komentarisanja sudskih odluka.*

Konačno, najmanje sudija (ali i dalje više od dve trećine – 69%) smatra da je važno *periodično vršiti obuku sudija o evropskim standardima vezanim za poštovanje sudskih odluka.*

Tabela 9.1. Treba li radi prepoznavanja i smanjenja političkog uticaja na rad sudija...

	Ne slaže se	Niti se slaže niti se ne slaže	Sláže se
<i>Periodično vršiti obuku sudija o evropskim standardima vezanim za poštovanje sudskih odluka</i>	11	14	69
<i>Ustanoviti jasne procedure javnog reagovanja Visokog saveta sudstva u slučajevima političkog uticaja na sud</i>	2	7	86
<i>Efikasno procesuirati slučajeve kršenja pretpostavke nevinosti</i>	3	9	82
<i>Statistički pratiti broj i strukturu odluka donetih u postupcima vođenim zbog nedozvoljenog komentarisanja sudskih odluka</i>	3	12	77
<i>Odgovarajućim pravilima urediti ponašanje nosilaca zakonodavne i izvršne vlasti u komentarisanju sudskih odluka (kodeksi o ponašanju poslanika, članova Vlade)</i>	3	5	88

*razliku do 100% u okviru svake tvrdnje čini odgovor „ne znam, ne mogu da procenim“

9.4. Odnos sudija prema uticaju inostranog faktora

Poslednji set pitanja u okviru poglavlja koje se odnosi na uticaje i pritiske na rad sudija merio je odnos sudija prema uticaju inostranog faktora na pravosudni sistem u Srbiji – da li smatraju da postoji; ukoliko postoji, u kojoj se formi najčešće javlja i kakav je njihov stav prema njemu – da li im smeta ili ne.

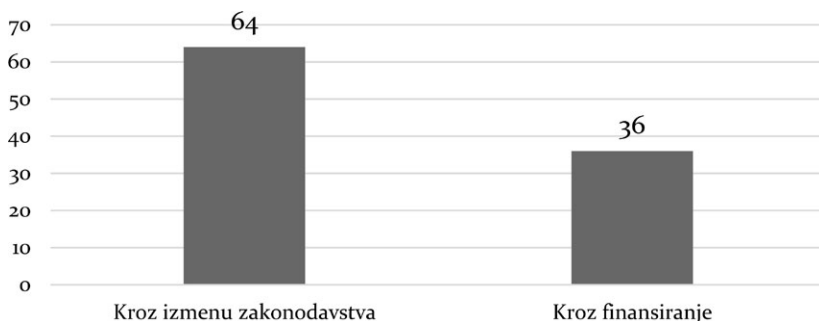
Grafikon 9.5. Smatrate li da u pravosudnom sistemu Srbije postoji uticaj inostranog faktora? (u %)

Čak 94% sudija smatra da uticaj inostranog faktora postoji, što je podatak koji je podjednako važan koliko i interesantan. Pri tumačenju ovog nalaza mora se imati na umu da je procena uticaja stranog faktora subjektivno pitanje, te da ne mora imati negativni predznak – mora se ostaviti mogućnost da neki od ispitanika veruju da je ova vrsta uticaja pozitivna, odnosno poželjna.

Oko dve trećine sudija (64%) koje veruju da je u pravosudnom sistemu Srbije prisutan uticaj inostranog faktora, smatraju da je on najčešći u procesima izmene zakonodavstva (53% sudija prekršajnih sudova i 58% sudija drugih sudova), dok nešto više od trećine (36%) smatra da je ova vrsta uticaja najizraženija u finansiranju (37% sudija prekršajnih sudova i 31% sudija ostalih sudova).

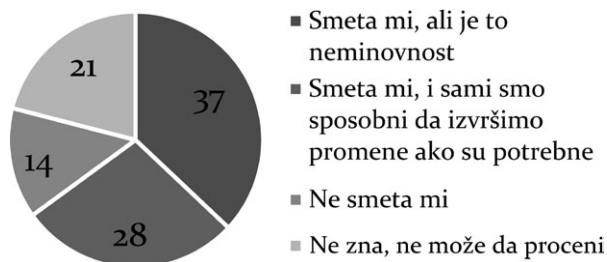
Grafikon 9.6. U kojoj je formi prisutan uticaj inostranog faktora u pravosudnom sistemu Srbije? (u %)

Svaki sedmi sudija nema problem sa inostranim uticajem na pravosudni sistem Srbije, odnosno njih 14%. Sa druge strane, zbirno 65% ispitanika kaže da im strani uticaj smeta, od čega većina smatra da je on ipak neminovnost (37%). Jaka četvrtina (28%) sudija veruje suprotno – da

postoji sposobnost da se promene, ukoliko su potrebne, sprovedu i bez uticaja spolja. Identičan je procenat sudija iz prekršajnih, odnosno iz drugih sudova, kojima ne smeta uticaj inostranog uticaja na pravni sistem – po 14%. Izvesna razlika primetna je u procentu sudija koji veruju da su sudije i same sposobne da izvrše promene – tu nalazimo nešto više sudija drugih sudova koji dele ovo uverenje u poređenju sa sudijama prekršajnih sudova – 29% u odnosu na 24%. Da je to neminovnost smatra 44% sudija prekršajnih i 35% sudija drugih sudova.

Grafikon 9.7. Kakav je vaš odnos prema inostranom uticaju na pravni sistem Srbije? (u %)

10. Izveštavanje medija o sudskim postupcima

Cilj ove odvojene grupe pitanja bilo je ispitivanje odnosa koji sudije imaju prema medijima/novinarima.

Grafikon 10.1. Ocenite izveštavanje medija o sudskim postupcima (u %)

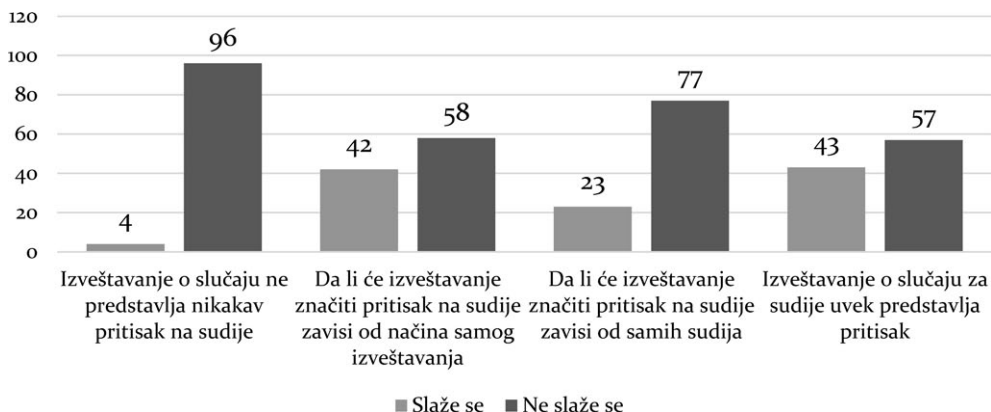
Prvi važan nalaz odnosi se na saglasnost dve trećine sudija da izveštavanje medija uglavnom nije objektivno, uz protivljenje ukupno 14% sudija, koji smatraju da je izveštavanje uglavnom objektivno. Istovremeno, praktično četiri petine sudija (79%) deli uverenje da novinari nemaju dovoljno znanja o postupcima, ali da ne pokušavaju ni da ga dobiju, usled čega je njihovo izveštavanje neobjektivno, nepotpuno ili nedovoljno tačno.

Ova uverenja praktično su, uz jedan izuzetak, ravnomerno raspoređena po sudovima svih nadležnosti, a ne javlja se ni značajna razlika u odnosu na broj godina staža ili broj godina na sudijskoj funkciji ispitanika. Dakle, kada je reč o objektivnosti izveštavanja medija o sudskim postupcima, veći broj prekršajnih sudija u odnosu na druge sudija smatra da ono pretežno ili potpuno postoji – 19% u odnosu na 12%, a slična razlika se uočava i u suprotnom stavu – da ono pretežno ili potpuno ne postoji: 59% u odnosu na 69%. Neodlučnih i onih koji nisu znali da odgovore na ovo pitanje praktično je jednak broj u obe grupe sudija. Razlika u odgovorima između sudija prekršajnih i sudija drugih sudova značajno je manja kada je reč o drugoj tvrdnji (novinari nemaju dovoljno znanja o postupcima, ali da ne pokušavaju ni da ga dobiju, usled čega je njihovo izveštavanje neobjektivno, nepotpuno ili nedovoljno tačno): sa ovim se sláže 78% prekršajnih i 80% sudija drugih sudova, a ne sláže 11% prvih i 12% drugih.

Istraživanje je merilo i da li i u kojim okolnostima izveštavanje medija predstavlja pritisak na sudije.

Grafikon 10.2. Da li sudije način izveštavanja medija o sudskim postupcima doživljavaju kao pritisak? (u %)

Da izveštavanje medija o slučaju ne predstavlja nikakav pritisak na sudije složilo se 4% ispitanika, dok se 96% nije složilo sa ovakvom izjavom. Skoro duplo veći broj sudija smatra da osećaj pritiska (usled medijskog izveštavanja) zavisi od načina samog izveštavanja, a ne od samih sudija, što je i očekivano – 42% u poređenju sa 23%. Sa druge strane, veliki broj ispitanika, 58%, smatra da nije prihvatljiva tvrdnja da od načina samog izveštavanja zavisi da li će sudije osetiti pritisak - tu je zapravo reč o onim sudijama koji veruju da izveštavanje o slučaju za sudije uvek predstavlja pritisak.

U tabeli koja sledi navedene su četiri tvrdnje koje se odnose na odnos između medija, pravosudnih i drugih državnih organa, od kojih se prve tri odnose na konkretne korake koje je moguće i/ili potrebno preduzeti, a poslednja predstavlja konstataciju o radu nadležnih organa u slučaju nedozvoljenog izveštavanja medija. Sudije su na skali od jedan do pet (gde jedan predstavlja „uopšte se ne slažem“, a pet „u potpunosti se slažem“) određivali svoj stav prema svakoj od ovih tvrdnji. Radi lakše preglednosti, u tabeli su grupisani odgovori „uopšte se ne slažem“ i „pretežno se ne slažem“ u kategoriju *ne sláže se*, dok kategorija *sláže se* predstavlja zbir odgovora „pretežno se slažem“ i „u potpunosti se slažem“. Dodatno, tvrdnje su poredane po stepenu slaganja, odnosno po prihvatljivosti kod ispitanika.

Najveći broj sudija, 89%, slaže se da je potrebno sprovesti *edukaciju medija, kako bi poštovali evropske standarde i unutrašnje propise u oblasti izveštavanja o sudskim postupcima*. Stepen neslaganja sa ovom tvrdnjom je izuzetno mali – svega 3%.

Približno isti broj sudija smatra da *pre pravosnažnog okončanja postupka medijima treba dozvoliti iznošenje samo informacija koje se tiču toka postupka, a ne i komentarisanje odluka i prenošenje komentara* – 85%, uz nešto veći broj sudija koji se ne slažu – 9%. Ovde nalazimo nešto veći procenat slaganja kod sudija čije je radno mesto u prekršajnim sudovima (87%), u odnosu na one koji pripadaju ostalim sudovima (83%).

Da je neophodno izmeniti kodeks policijske etike, u onom delu koji se odnosi na odgovornost policijskih službenika koji neovlašćeno saopštavaju medijima informacije o postupcima koji su u toku, smatra dve trećine sudija, odnosno 66%.

Konačno, sa konstatacijom da *nadležni organi preduzimaju mere za efikasno procesuiranje medija koji načinom izveštavanja krše pretpostavku nevinosti i ugrožavaju nezavisnost pravosuđa* slaže se svega jedna trećina sudija. Ovo je jedina tvrdnja u ovom setu pitanja u kojoj je veći stepen neslaganja u odnosu na slaganje – 45% u odnosu na 33%.

Ukrštanjem odgovora na ove tvrdnje sa nadležnošću suda u kojima sudije rade, nisu dobijena nikakva značajna odstupanja.

Tabela 10.1. Ocenite sopstveno slaganje sa sledećim tvrdnjama (u %)

	Ne slaže se	Niti se slaže niti se ne slaže	Slaže se
<i>Da bi mediji poštovali evropske standarde i unutrašnje propise u oblasti izveštavanja o sudskim postupcima nužna je njihova edukacija</i>	3	6	89
<i>Pre pravosnažnog okončanja postupka medijima treba dozvoliti iznošenje samo informacija koje se tiču toka postupka, a ne i komentarisanje odluka i prenošenje komentara</i>	9	5	85
<i>Kodeks policijske etike u delu koji se odnosi na odgovornost policijskih službenika za neovlašćeno saopštavanje medijima informacija o tekućim postupcima ili planiranim istragama treba izmeniti</i>	6	13	66
<i>Nadležni organi preduzimaju mere za efikasno procesuiranje medija koji načinom izveštavanja krše pretpostavku nevinosti i ugrožavaju nezavisnost pravosuđa</i>	45	14	33

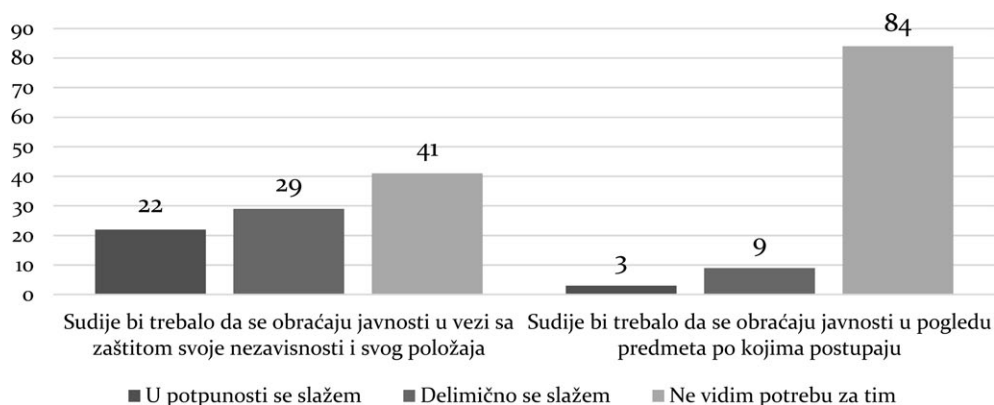
*razliku do 100% u okviru svake tvrdnje čini odgovor „ne znam, ne mogu da procenim“

11. Obaveštavanje javnosti o radu sudova

Pored analiziranja stavova sudija o uspostavljenim mehanizmima obraćanja javnosti i njihovoj upotrebi, istraživanje je ispitivalo i odnos sudija prema njihovom obraćanju javnosti u vezi sa zaštitom njihove nezavisnosti i u vezi sa predmetima po kojima postupaju. Rezultati su pokazali da nešto više od polovine sudija (51%) odobrava obraćanje sudija javnosti u vezi sa zaštitom svoje nezavisnosti i svog položaja – 22% u potpunosti i 29% delimično. Manji broj sudija ne vidi potrebu za ovim, dok 8% sudija nije imalo stav o ovom pitanju, odnosno odabralo je odgovor „ne znam, ne mogu da procenim“.

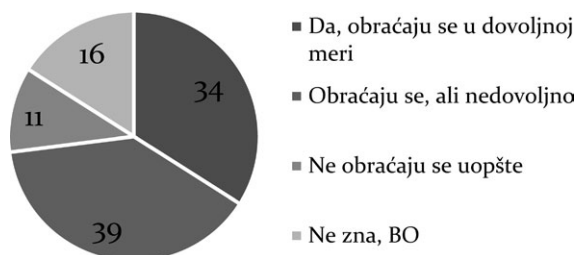
Sa druge strane, da sudije ne bi trebalo da se obraćaju javnosti u pogledu predmeta po kojima postupaju smatra 84% ispitanika. Istovremeno, ovako visok stepen slaganja sa ograničenjem obraćanja sudija javnosti u vezi sa predmetima čine se razumnim i u kontekstu prakse koja u velikom broju zemalja onemogućava sudije da na ovaj način istupaju u javnost, iz više razloga: kako se nepristrasnost sudija ne bi dovodila u pitanje; kako bi se zaštitilo pravo na pravično suđenje stranaka u tim postupcima; kao i da bi se zaštitila nezavisnost sudova koji nisu dužni da bilo koga izveštavaju/obaveštavaju o svojim odlukama (ni na jedan drugi način osim u obrazloženju svojih odluka). Sedam puta manje ispitanika – 12%, ima suprotno uverenje, od čega 3% ima potpuno čvrst stav o ovom pitanju.

Grafikon 11.1. Da li podržavate ideju da se sudije obraćaju javnosti u vezi sa zaštitom svoje nezavisnosti/položaja i u pogledu predmeta po kojima postupaju? (u %)

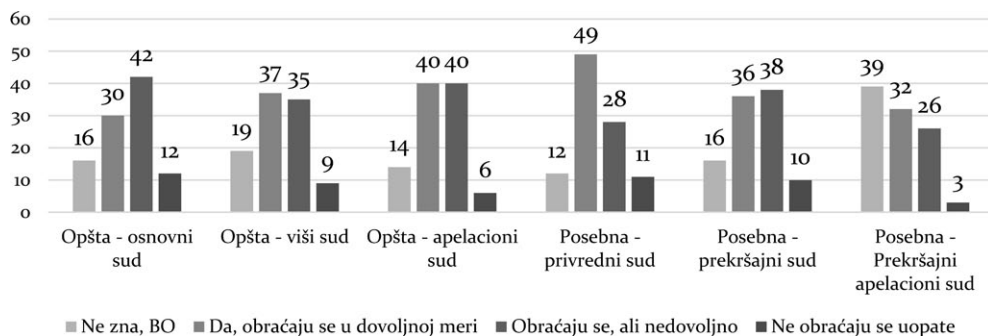

Komunikacija sudova sa javnošću je na zadovoljavajućem nivou za nešto više od trećine ispitanika, odnosno za 34%. Nešto veći broj sudija, 39%, smatra da je početni korak postavljen, ali da komunikacija još uvek nije dovoljno razvijena, odnosno da se ne komunicira u dovoljnoj meri, dok 11% sudija smatra da se sudovi uopšte ne obraćaju javnosti. Kada je reč o instancama sudova, zadovoljstvo komunikacijom je prikazano na grafikonu koji sledi. Ovde je važno napraviti napomenu da na grafikonu nisu prikazani Privredni apelacioni sud, Vrhovni kasacioni sud i Upravni sud (posebne nadležnosti), s obzirom da iz ovih sudova nije popunjen statistički dovoljan broj odgovora na ovo pitanje.

Grafikon 11.2. Da li sudovi u dovoljnoj meri komuniciraju sa javnošću? (u %)

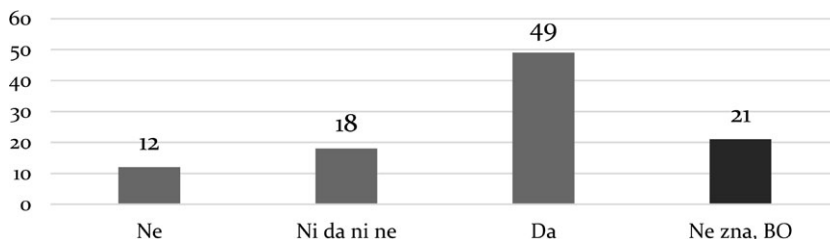

Grafikon 11.3. Da li sudovi u dovoljnoj meri komuniciraju sa javnošću, po sudovima (u %)

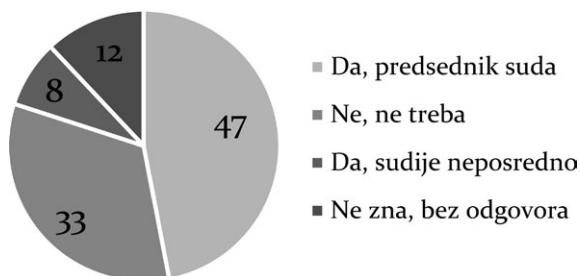
Kada je reč o portparolima, odnosno o licima koja su ovlašćena da komuniciraju sa medijima i javnosti u ime suda, nešto manje od polovine sudija zadovoljno je načinom na koji oni vrše svoj posao (49%). Oko 18% ispitanika je neopredeljeno kada je reč o načinu na koji ova lica obavljaju svoj posao, dok svaki osmi ispitanik smatra da portparoli ne obavljaju funkciju na zadovoljavajući način – 12%.

Grafikon 11.4. Da li ste zadovoljni načinom na koji portparol u Vašem sudu predstavlja sud javnosti/medijima? (u %)

Sudije smo pitali i da li smatraju da osim portparola sud u javnosti treba da predstavlja još neko. Trećina sudija smatra da za tim nema potrebe, dok nešto manje od polovine veruje da to treba da budu predsednici sudova (47%), pri čemu ovaj stav deli više sudija prekršajnih sudova u odnosu na sudije drugih sudova – 52% u odnosu na 45%. Dodatnih 8% ispitanika misli da sudije neposredno treba da se obraćaju javnosti, što zbirno čini 55% sudija koji dele uverenje da je potrebno dodatnim „kanalima“ unaprediti komunikaciju sa javnošću.

Grafikon 11.5. Da li smatrate da, osim portparola, Vaš sud u javnosti treba da predstavlja još neko? (u %)

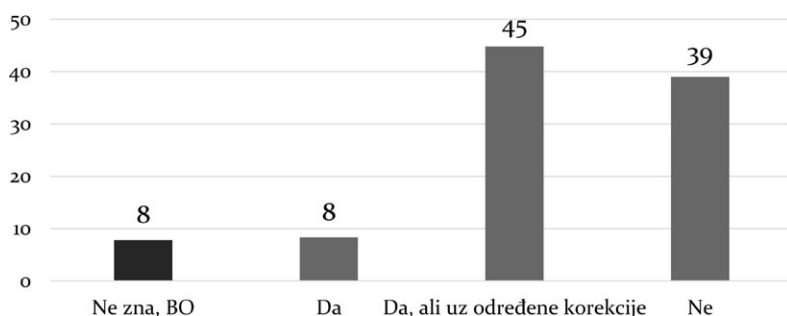
12. Organizacija sudskog sistema

Ovaj odeljak istraživanja bavi se analizom nekih elemenata koji su važni za organizaciju i funkcionisanje sudskog sistema. Tu se prvenstveno misli na (1) postojeću mrežu sudova, prepoznavanje njenih manjkavosti i načina na koje treba da se izmeni; (2) finansiranje sudova i načini unapređenja ovog segmenta; (3) trajanje sudskih postupaka i (4) ulogu predsednika sudova u postojećem sistemu.

12.1. Mreža sudova

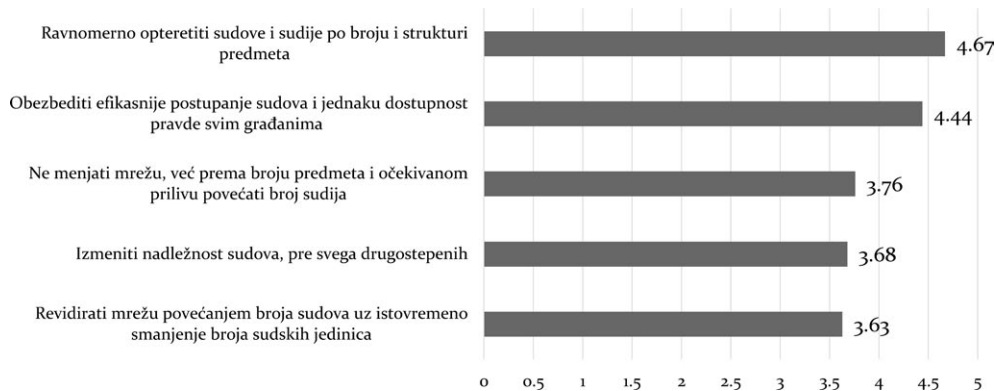
Velikibroj sudija ima značajnih zamerki na uspostavljenu mrežu sudova, ali njihova ocena nije krajnje negativna imajući u vidu da najveći deo (45%) sudija nalazi da bi se stanje u mreži sudova moglo popraviti i nadograditi. Skoro dve petine (39%) sudija smatra postojeću mrežu neadekvatnom dok je ispod desetine (8%) onih koji su zadovoljni načinom teritorijalne organizacije sudova.

Grafikon 12.1. Po Vašem mišljenju, da li je postojeća mreža sudova adekvatna? (u %)

Imajući u vidu zamerke na postojeću mrežu sudova ponudili smo ispitanicima pet tvrdnji koje se tiču načina na koji bi sudska mreža mogla da se učini boljom. Na osnovu dobijenih odgovora formirali smo prosečnu ocenu za svaku od navedenih tvrdnji. Ispitanici su imali mogućnost da daju odgovore u petostepenoj skali ne/slaganja, a onda je modelom školskih ocena napravljena prosečna ocena.

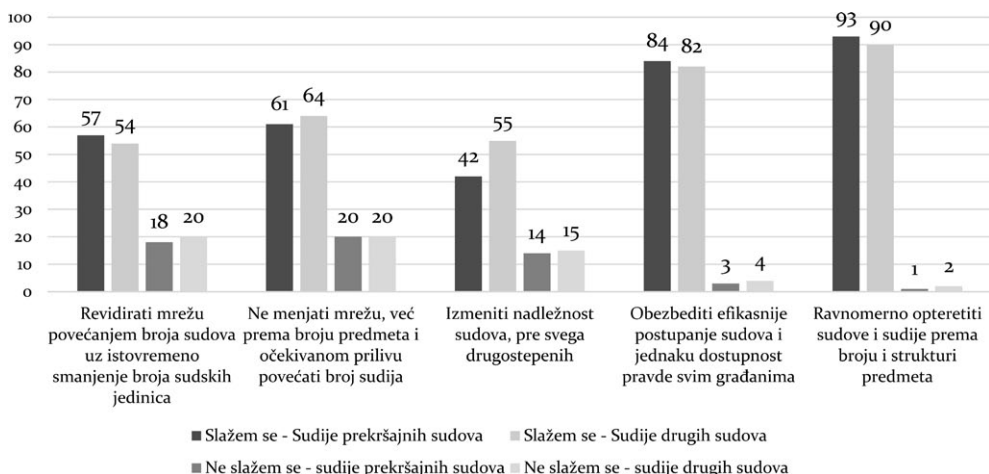
Grafikon 12.2. Kako poboljšati mrežu sudova? (u %)

Svi predloženi modeli i poboljšanja su dobili visoku saglasnost ispitanika. Važno je reći da ovi predlozi nisu isključujući, da se pojedini međusobno prepliću, a da su neki od njih i međusobno delimično i uslovljeni. Formiranje ovakve grupe pitanja ipak omogućava da se vidi šta bi mogao da bude prioritet u setu koraka koje bi bilo potrebno izvesti. Najveću saglasnost, odnosno podršku od strane ispitanika, dobila je tvrdnja koja ukazuje da je neophodno da se izvrši jednako opterećenje i sudova i sudija po broju i strukturi predmeta. Odmah za njom, po obimu saglasnosti ide tvrdnja ispitanika da je neophodno obezbediti efikasnije postupanje sudova i jednaku dostupnost pravde svim građanima. Obe tvrdnje imaju izuzetno visoku saglasnost skoro svih ispitanika.

Na grafikonu koji sledi prikazano je slaganje, odnosno neslaganje sudija prekršajnih sudova i sudija sudova drugih nadležnosti sa svakom od navedenih tvrdnji koje su ispitivane istraživanjem. Kao što je uočljivo, između sudija koji su raspoređeni u ove dve velike grupe nema značajnih odstupanja u stavovima.

Grafikon 12.3. Kako poboljšati mrežu sudova – slaganje i neslaganje sudija prekršajnih i sudija drugih sudova, u %

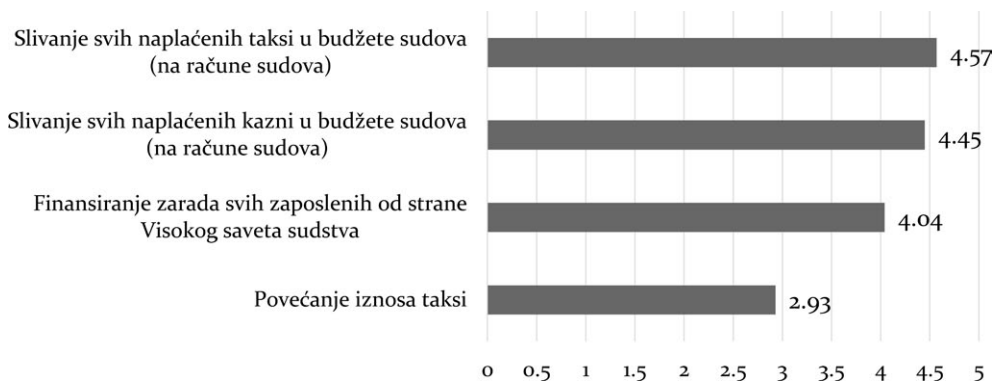
12.2. Finansiranje sudova

S obzirom na značaj finansiranja svakog sistema, uključujući tu i sudski, poseban deo istraživanja odnosio se na merenje stavova ispitanika povodom načina na koje je moguće i/ili potrebno unaprediti sistem finansiranja sudova.

Sudijama su predložene četiri tvrdnje sa kojima su mogli da se slože ili ne, i kao i u prethodnim ocenama kreirana je prosečna vrednost neslaganja za svaku od navedenih tvrdnji. Ispodprosečnu saglasnost ima ideja o tome da se finansiranje sudova poboljša povećanjem iznosa taksi koje se plaćaju u sudskim poslovima (na ovakav rezultat u većoj meri su uticale sudije koje nisu zaposlene u prekršajnim sudova, s obzirom da njih 41% odbija ovu tvrdnju, u poređenju sa 25% sudja prekršajnih sudova). Nasuprot niskog slaganja sa idejom povećanja taksi, preostali modeli rešavanja finansiranja sudova su dobili visoku ili izrazito visoku saglasnost ispitanika. Tako je o finansiranju zarada svih zaposlenih od strane VSS dobila prosečnu ocenu 4, dok su modeli slivanja finansija od kazni, odnosno taksi u budžete sudova ocenjeni vrlo visokim ocenama 4,45 odnosno 4,57.

Grafikon 12.4. Kako poboljšati finansiranje sudova? (u %)

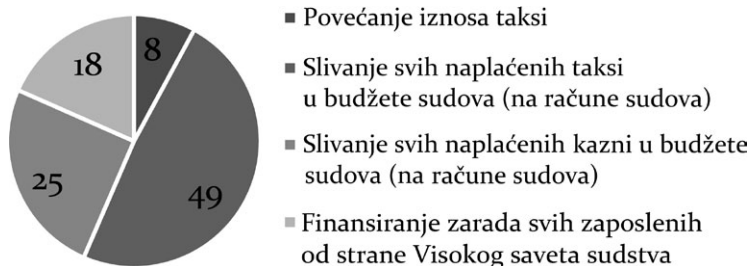

Sa predlogom da se sve naplaćene takse slivaju u budžete, odnosno na račune sudova, slaže se podjednak procenat sudija iz obe grupe sudova – prekršajnih i drugih, dok je nešto veća razlika u stavovima uočljiva kod slivanja naplaćenih kazni u budžete sudova, tj. na njihove račune. Sa ovom tvrdnjom se ne slaže 8% prekršajaca i dva puta manje sudija drugih sudova – 4%, dok se sa njom slaže 76% sudija iz prvo navedene grupe i 84% iz druge.

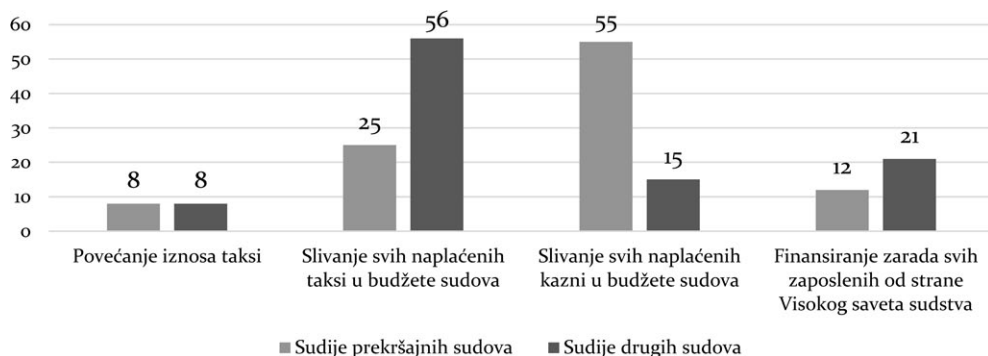
Imajući u vidu da je neophodno napraviti prioritete, ispitanicima smo ponudili izbor samo jednog od predloženih rešenja. U distribuciji odgovora izdvojila se polovina ispitanika koja misli da je najvažnije da se prihodi od taksi slivaju isključivo u budžete sudova, dok je četvrtina kao prirotet naglasila slivanje prihoda od kazni u budžete sudova.

Ono što je zanimljivo jeste razlika koja se uočava u izdvajanju prioritarnog rešenja u cilju unapređenja sistema finansiranja (izuzetak je predlog povećanja iznosa taksi, sa kojim se slaže po 8% sudija iz ove grupe). Predlog slivanja svih naplaćenih taksi u budžete sudova podržava 25% sudija prekršajnih sudova, što je više od dva puta manje u odnosu na procenat sudija iz drugih sudova – 56%. Istovremeno, odnos je obrnut kod predloga za slivanje svih naplaćenih kazni u budžete sudova, koji podržava 55% sudija prekršajnih i 15% sudija ostalih sudova. Manja razlika uočena je kod predloga za finansiranje zarada svih zaposlenih od strane Visokog saveta sudstva, sa kojim se slaže 12% sudija prekršajnih, i 21% sudija ostalih sudova.

Grafikon 12.5. Kako poboljšati finansiranje sudova – diferencirajući odgovori (u %)

Grafikon 12.6. Kako poboljšati finansiranje sudova – diferencirajući odgovori, po nadležnosti suda (u %)

12.3. Trajanje postupaka

Kada je u pitanju trajanje sudskih postupaka ispitanici su imali pred sobom nekoliko tvrdnji sa kojima su mogli da se ne/slože u većoj ili manjoj meri. Na osnovu njihovih odgovora, napravili smo prosečne ocene koje ukazuju koliko neki od navedenih stavova ima ili nema podrške kod njih.

Dva odgovora se izdvajaju, odnosno ispitanici smatraju da oni najviše utiču na trajanje sudskih postupaka. Prema iskazima sudija procesi traju dugo jer su sudije opterećene velikim brojem predmeta i oko toga postoji visoka saglasnost, jer je prosečna ocena 4,4.

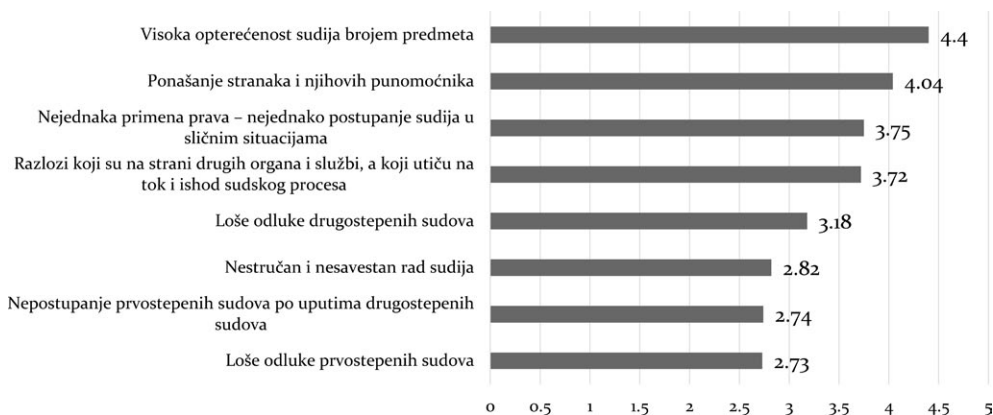
Pored prebukiranosti predmetima, ispitanici smatraju da je ponašanje stranaka i njihovih punomoćnika drugi faktor po značaju i da kao takav utiče na trajanje sudskih procesa. Problem neujednačene sudske

prakse, odnosno nejednakog postupanja sudija u sličnim situacijama nalazi se na trećem mestu po važnosti. Ovom problemu posvećeno je posebno poglavlje ovog istraživanja.

Interesantno je i da značajan broj ispitanika smatra da je jedan od razloga dugog trajanja sudskih postupaka predstavljaju loše odluke drugostepenih sudova. Očekivano, na ovakvu frekvenciju odgovora najviše utiču sudije koje rade u prvom stepenu, odnosno sudije prekršajnih i osnovnih sudova.

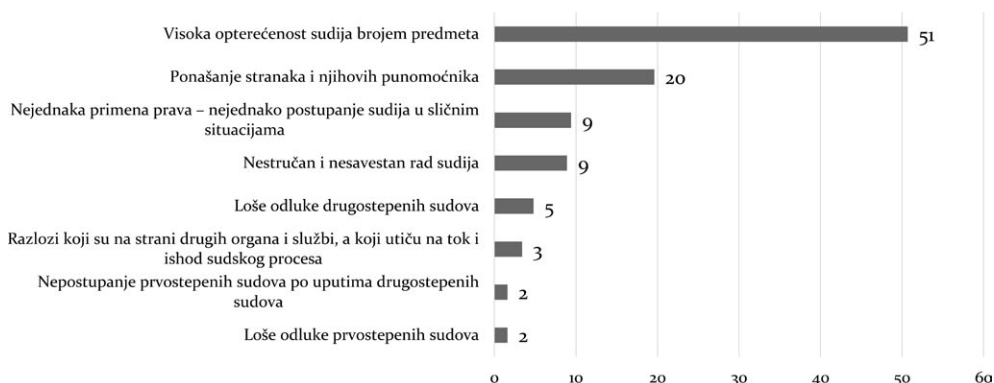
Kada su u pitanju drugi subjektivni razlozi (znanje i postupanje sudija) većina ispitanika nije sklona tome da ovde traži razloge za trajanje sudskih postupaka. Tako su loše odluke *prvostepenih sudova* najmanji razlog za trajanje sudskih procesa (prosek 2,73), potom nepostupanje po uputima drugostepenih sudova (2,74) kao i nesavestan i nestručan rad (2,82).

Grafikon 12.7. Trajanje sudskih postupaka (u %)

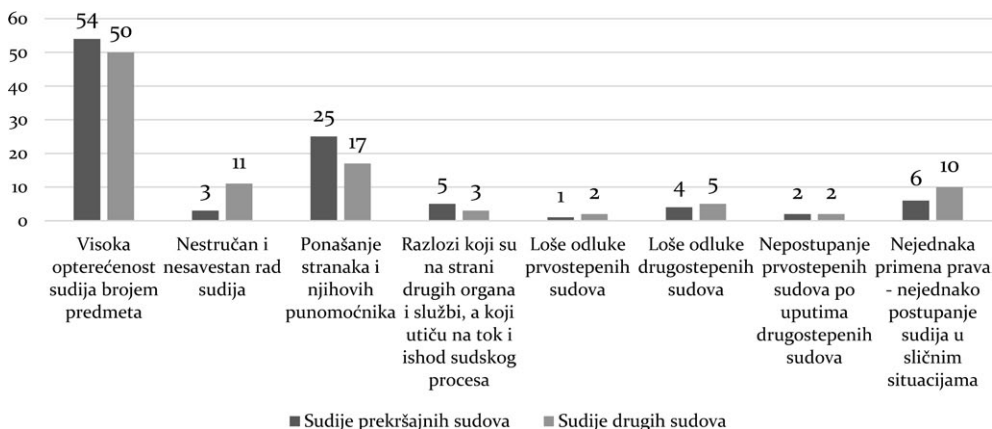
Kada smo od ispitanika tražili da izdvoje jedan činilac koji najviše utiče na dužinu postupaka, stvari su se malo promenile. Naime, i dalje su prva tri mesta nepromenjena: opterećenost brojem i složenosti predmeta, ponašanje stranaka i njihovih punomoćnika i nejednaka primena prava/nejednako postupanje sudija u sličnim situacijama. Ipak, zanimljivo je da značajan broj sudija kao sledeći najvažniji razlog izdvaja krivicu svojih kolega, odnosno njihov nesavestan i nestručan rad.

Grafikon 12.8. Šta najviše utiče na trajanje sudskih postupaka (u %)

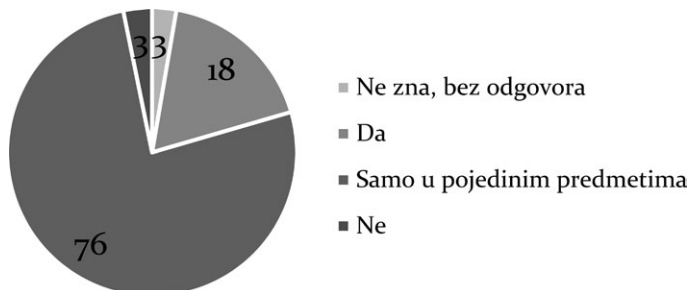
Na grafikonu koji sledi prikazana je i razlika u stavovima koje imaju sudije prekršajnih i sudije drugih sudova.

Grafikon 12.9. Šta najviše utiče na trajanje sudskih postupaka, po nadležnosti suda (u %)

Da stvar nije jednoznačno određena, kada je u pitanju trajanje sudskog procesa, govori u prilog i činjenica da ispitanici ne nalaze da je stvar sistemski postavljena. Tako 76% ispitanika nalazi da samo pojedini predmeti traju dugo, dok je 18% onih koji smatraju da svi predmeti, odnosno da ceo sistem, traje predugo.

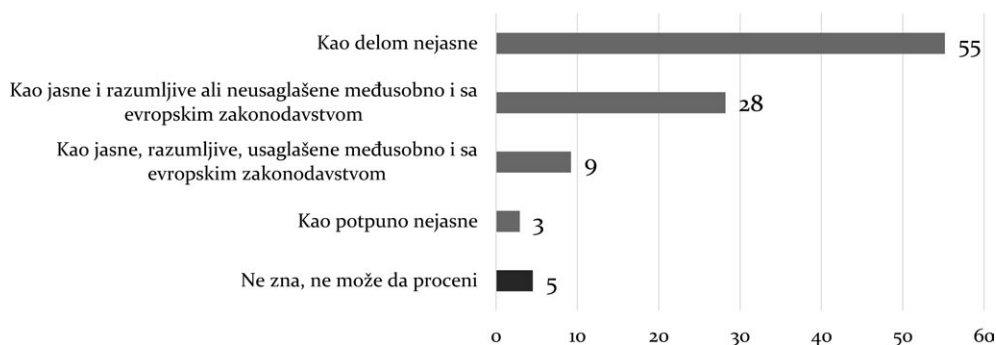
Grafikon 12.10. Da li su sudski procesi traju predugo? (u %)

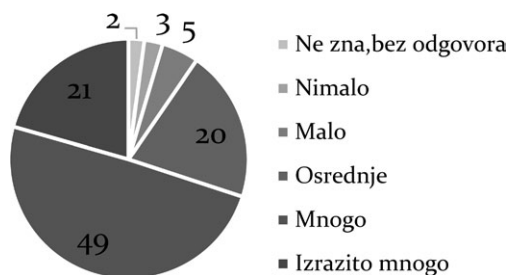
Jedan od faktora koji utiče na trajanje procesa je i normativa i proces promene koji se u njoj dešava. Stoga smo ispitanicima pružili priliku da iskažu i stavove o kvalitetu propisa i o njenom karakteru usled učestalih promena. Preko polovine ispitanika smatra da su naši zakoni delimično nejasni, dok je preko četvrtine onih koji nalaze da su naši zakoni jasni ali međusobno neusklađeni. Manje od desetine je onih koji ne vide nikakav problem u srpskoj normativi, dok je tek 3% onih koji smatraju da su zakoni potpuno nejasni (grafikon 12.11). Ovde nije primećena razlika u stavovima sudija u odnosu na nadležnost suda u kome rade.

Sa druge strane, česte zakonske promene su uočene kao ozbiljno opterećenje u sudskim procesima. Tako je zbirno za 70% ispitanika (49% izrazito mnogo i 21% mnogo) to značajan problem, dok je on osrednji za 20% ispitanika. Onih koji sa ovim promenama nemaju problema u značajnoj meri ili nimalo je zbirno svega 8% (videti grafikon 12.12).

Grafikon 12.11. Kako ocenjujete kvalitet procesnih i materijalnih zakona koje sudovi primenjuju? (u %)

Grafikon 12.12. Koliko česte promene zakona utiču na njihovu primenu? (u %)

12.4. Uloga predsednika sudova

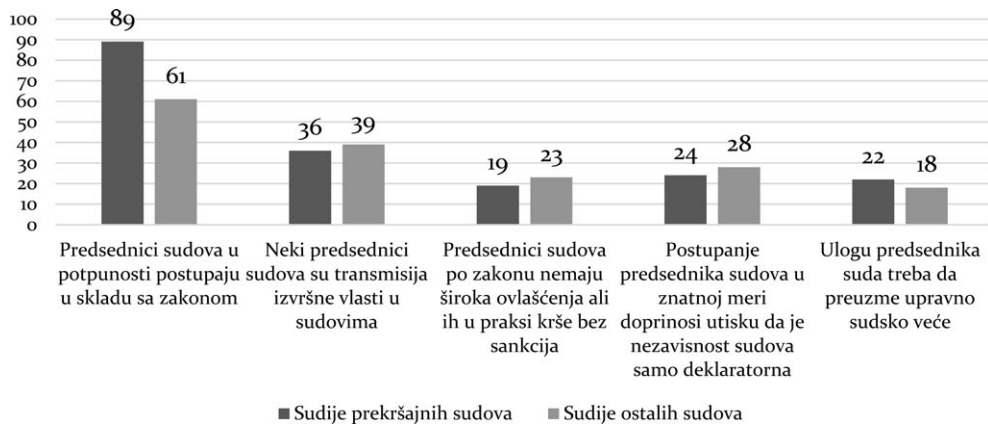
Većina ispitanika nema ozbiljnijih kritičkih osvrta na rad predsednika sudova. Tako je nešto manje od dve trećine ispitanika složno oko stava da predsednici sudova postupaju u skladu sa zakonom (63%), dok se sa ovom tvrdnjom ne slaže 9% ispitanika. Sa druge strane, sa negativnom tvrdnjom da se predsednici ne drže zakona slaže se tek nešto više od petine od ukupnog broja ispitanika. Upitanici su kritičniji kada je u pitanju odnos predsednika sudova sa izvršnom vlašću. Tako je skoro dve petine ispitanika našlo da su, ipak pojedini, a ne svi predsednici sudova transmisija izvršne vlasti u sudstvu. U prilog tome ide i manji procenat (27%) onih koji smatraju da su predsednici deklarativni a da je izvršna vlast dominantna.

Tabela 12.1. Stavovi vezani sa predsednike sudova (u %)

	Ne slaže se	Niti se slaže, niti se ne slaže	Slaže se
Predsednici sudova u potpunosti postupaju u skladu sa zakonom	9	16	63
Neki predsednici sudova su transmisija izvršne vlasti u sudovima	21	20	38
Predsednici sudova po zakonu nemaju široka ovlašćenja ali ih u praksi krše bez sankcija	34	24	22
Postupanje predsednika sudova u znatnoj meri doprinosi utisku da je nezavisnost sudova samo deklaratorna	35	22	27
Ulogu predsednika suda treba da preuzme upravno sudsko veće	50	15	19

Stavovi sudija prekršajnih sudova i sudija koji pripadaju sudovima drugih nadležnosti o ovim tvrdnjama prikazani su u grafikonu 12.13.

Grafikon 12.13. Stavovi vezani sa predsednike sudova, po nadležnosti suda (u %)

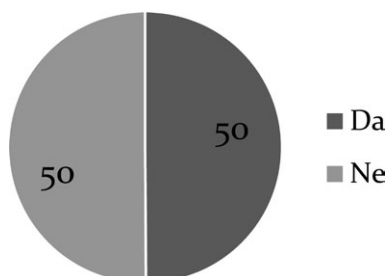

13. Uloga udruženja sudija

Ovaj deo poglavlja bavi se aktivnostima sudija u okviru strukovnih udruženja sudija, meri njihovo poznavanje udruženja, njihovu percepciju i razloge za učestvovanje ili neučestvovanje u njima. Rezultati koje smo dobili sprovođenjem ovog istraživanja pokazala su nam da su sudije podeljene kada je reč o angažmanu u strukovnim udruženjima sudija. Od svih ispitanih, polovina sudija je član nekog udruženja sudija, dok je druga polovina odovorila da nije član nijednog udruženja.

Sudije prekršajnih sudova su u mnogo većoj meri članovi nekog strukovnog udruženja – njih 73% u odnosu na 42% sudija ostalih sudova.

Grafikon 13.1. *Da li ste član nekog strukovnog udruženja? (u %)*

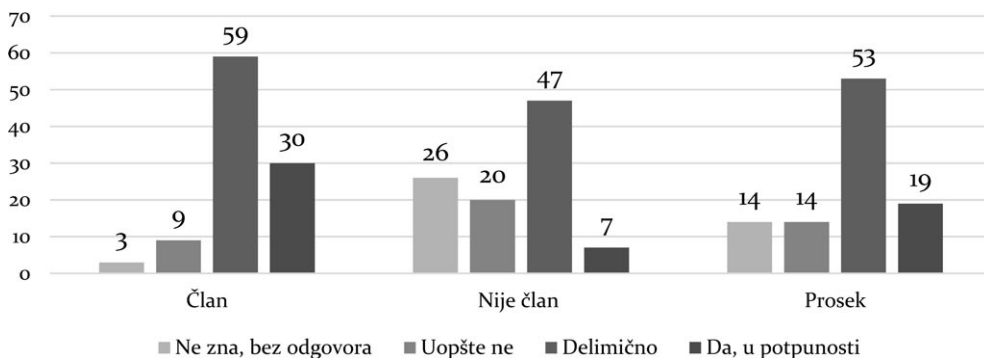
Činilo se važnim ispitati koliko se strukovna udruženja bave pitanjima koja su od suštinskog značaja za položaj samih sudija. Ukrštanjem pitanja „*Da li ste član nekog strukovnog udruženja?*“ i „*Da li smatrate da se strukovna udruženja bave pitanjima koja su od suštinskog značaja za položaj sudija?*“ dobili smo sledeće rezultate.

Više od polovina ispitanih sudija smatra da su strukovna udruženja delimično uspela da obezbede bolji položaj sudija – 53%. Ukrštanjem gore pomenuta dva pitanja, dobijamo rezultat od 59% ispitanih članova udruženja koji su delimično zadovoljni, a 47% anketiranih sudija koji nisu članovi udruženja a koji su takođe, delimično zadovoljni. 19% ispitanika nam je reklo da se strukovna udruženja u potpunosti bave pitanjima koja su od velikog značaja za položaj sudija. Ukrštanjem smo dobili rezultat da 30% ispitanih sudija koji su članovi udruženja smatraju da se udruženja u potpunosti bave pitanjima od velike važnosti za položaj sudija, dok nam je 7% ispitanih sudija koji nisu članovi udruženja reklo da su u potpunosti ispunjeni zadaci udruženja koja se odnose na zaštitu položaja sudija.

Kada saberemo odgovore onih koji su delimično zadovoljni i odgovore onih koji su u potpunosti zadovoljni, dobijamo rezultat od 72% ispitanih sudija koji imaju pozitivan stav prema radu strukovnih udruženja. Sa druge strane, u manjini, imamo izjednačen rezultat onih koji su nam rekli da udruženja nisu ništa uradila po pitanju poboljšanja njihovog položaja 14%, (od tog iznosa ukrštanjem dobijamo rezultat od 3% ispitanih sudija koji članovi udruženja i 26% anketiranih sudija koji nisu članovi udruženja) i onih koji su ostali bez odgovora (14%).

Grafikon 13.2 „Da li ste član nekog strukovnog udruženja?“ i „Da li smatrate da se strukovna udruženja bave pitanjima koja su od suštinskog značaja za položaj sudija?“

Kada odgovore na ovo pitanje razvrstamopo nadležnosti suda, odnosno na sudije prekršajnih sudova i sudije drugih sudova, dobijamo sledeće rezultate: da se strukovna udruženja uopšte ne bave pitanjima koja su od suštinskog značaja za položaj sudija smatra 13% prekršajaca i 15% drugih sudija; da to rade delimično veruje 61% sudija prekršajnih sudova i polovina sudja drugih sudova, a da u potpunosti ispunjavaju ovu funkciju veruje 16% prekršajaca i 19% drugih sudija.

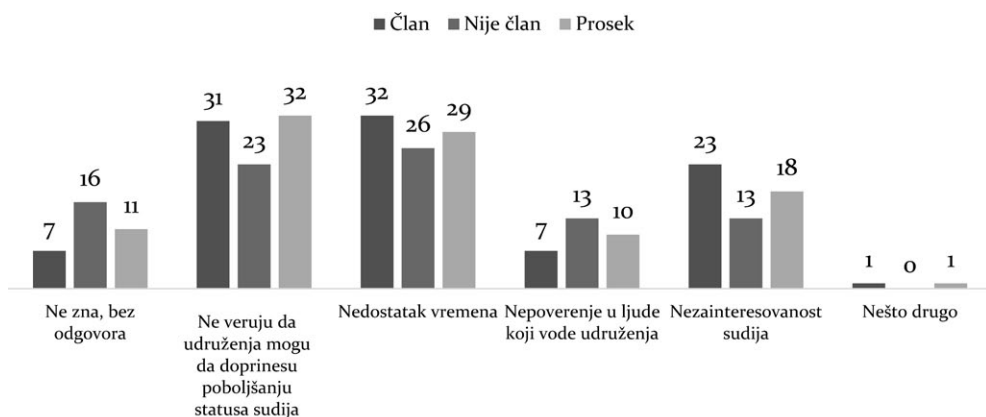
Sudijama smo dali mogućnost da se opredele za samo jedan ključni razlog zbog kog mali broj sudija aktivno učestvuje u radu strukovnih udruženja. Približna trećina ispitanika (32%) nam je rekla da *ne veruje da udruženja mogu da doprinesu poboljšanju statusa sudija*, što ukazuje na sumnju da su ova udruženja dovoljno jaka ili uticajna da bi mogla da donesu neku značajnu promenu u sudijskoj struci. 29% ispitanih sudija nam je odgovorilo da *nema vremena za aktivno učestvovanje u udruženju* i tu je reč najviše o onim sudijama koji su saglasni sa tvrdnjom da sudije nisu ravnomerno opterećene raspodelom (složenošću i starošću)

predmeta. Ova dva odgovora su kao podjednako važna izdvojili i sudije prekršajnih i drugih sudova.

Nezainteresovanost sudija predstavlja treći najznačajniji razlog za pasivan odnos prema udruženjima i njega zastupa nešto manje od petine sudija, odnosno 18% u proseku (21% svih sudija prekršajnih sudova i 17% svih drugih sudija). Ukrštanjem dobijamo rezultat od 23% anketiranih sudija koji su članovi udruženja koji smatraju da su sudije nezainteresovane za rad u udruženjima, naspram 13% sudija koji nisu članovi udruženja a smatraju da je nezainteresovanost jedan od razloga zašto sudije nisu članovi udruženja.

Konačno, svaki deseti sudija (10%) smatra da *ljudi koji vode udruženja ne zaslužuju poverenje*, što za posledicu ima da sudije ne žele da učestvuju u radu tih udruženja (8% svih sudija prekršajnih sudova i 11% ostalih sudija). Od ovog proseka (10%), ukrštanjem dobijamo da je 7% anketiranih članova udruženja reklo da nema poverenja u ljude koji vode udruženje, dok je 13% anketiranih sudija koji nisu članovi reklo da nema poverenja u ljude koji vodi udruženja.

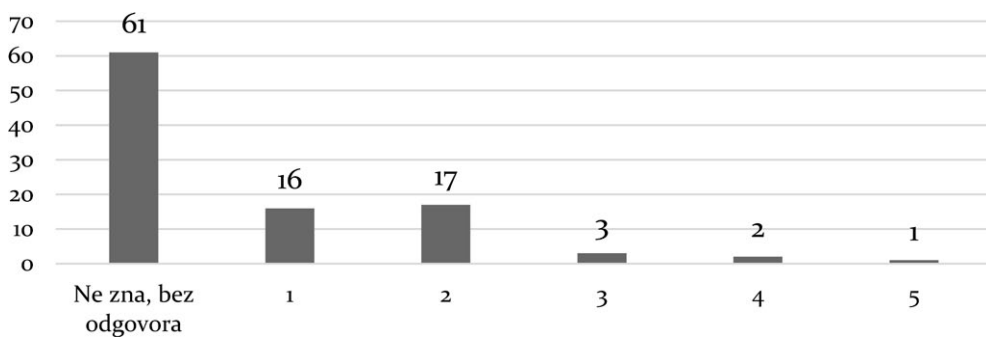
Grafikon 13.3. Koji su, po Vašem mišljenju, ključni razlozi zbog kojih mali broj sudija aktivno učestvuje u radu strukovnih udruženja? (u %)

Značajan pokazatelj je i da više od polovine ispitanih sudija, odnosno približno dve trećine ispitanika (61%) nije znalo ili nije moglo da proceni tačan broj udruženja sudija koja su aktivna u svom radu. 71% sudija prekršajnog suda nije umelo ili moglo da odgovori na ovo pitanje, naspram 59% sudija ostalih sudova. Ovo pitanje formulisano je kao „otvoreno“, što znači da ispitanici nisu imali ponuđene odgovore i da su odgo-

vore upisivali sami. Rezultati pokazuju da 16% sudija smatra da u ovom momentu funkcioniše samo jedno strukovno udruženje sudija (za ovaj odgovor opredelilo se 4% prekršajnih sudija naspram 21% sudija drugih sudova), njih 17% smatra da su aktivna dva (21% sudija prekršajnih i 16% drugih sudova), dok je odgovore „3“, „4“ i „5“ navelo zbirno šest odsto sudija. Treba napomenuti da je najveći broj sudija naveo Društvo sudija Srbije kao udruženje za koje zna da je aktivno u svom radu.

Grafikon 13.4. Koliko po Vašem saznanju postoji strukovnih udruženja sudija? (u %)

Sudije smo pitali i da li smatraju da između različitih strukovnih udruženja postoji saradnja (pitanje se odnosilo samo na one ispitanike koji su naveli da postoji više od jednog strukovnog udruženja sudija) i dobili smo veoma slične odgovore: više od polovine ispitanika nije moglo da odgovori na ovo pitanje (57%, odnosno 39% svih prekršajnih sudova i 65% svih sudija drugih sudova), dok zbirno 19% sudija smatra da neka vrsta saradnje postoji, od čega 15% misli da se ona može unaprediti, a 4% da je ona na zadovoljavajućem nivou, odnosno da je izuzetno korektna.

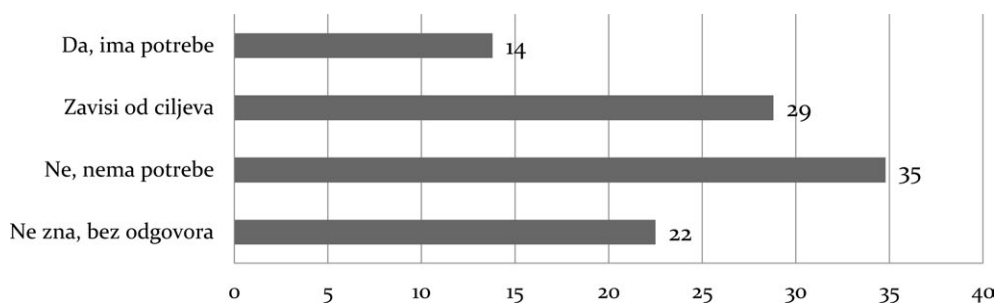
Da udruženja ne saraduju jer su formirana iz različitih nadležnosti, pa su im samim tim i interesovanja različita misli 17% anketiranih sudija, dok 7% sudija smatra da strukovna udruženja ne saraduju iz konkurentskih ili karijerističkih razloga. Ovde je važno izdvojiti da sudije prekršajnih sudova u većoj meri u odnosu na sudije drugih sudova smatraju da udruženja ne saraduju jer su formirana za sudove različite nadležnosti, te da su im interesovanja različita – 36% u odnosu na 9%.

Grafikon 13.5. Da li smatrate da postoji saradnja između različitih strukovnih udruženja i kako je ocenjujete? (u %)

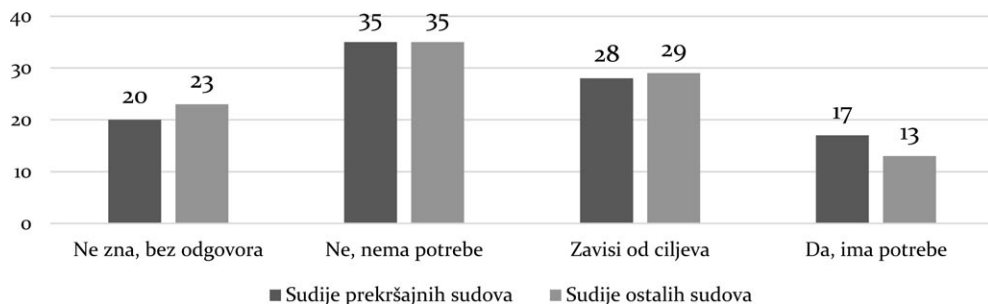

Sudije smo zamolili i da procene da li, po njihovom mišljenju, treba da postoji više strukovnih udruženja sudija sa istim ciljem. Nešto više od desetine ispitanih sudija (14%) smatra da je ovo potrebno, dok 35% ima suprotan stav. Konačno, da je potrebno da postoji više udruženja, ali u zavisnosti od njihovog cilja reklo nam je 28% sudija. 23% nije dalo odgovor na ovo pitanje. Odgovori sudija prekršajnih sudova i sudija drugih sudova povodom potrebe da postoji više strukovnih udruženja prikazani su na grafikonu 13.7.

Grafikon 13.6. Da li je po Vašem mišljenju potrebno da postoji više strukovnih udruženja sudija sa istim ciljevima? (u %)

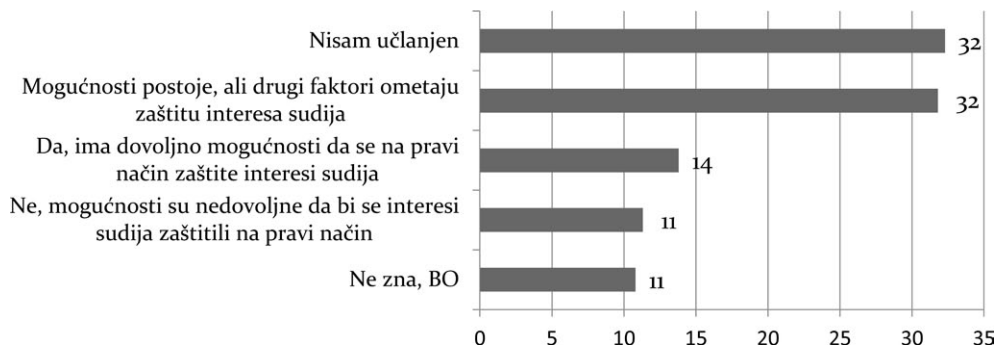

Grafikon 13.7. Da li je po Vašem mišljenju potrebno da postoji više strukovnih udruženja sudija sa istim ciljevima, po nadležnosti suda (u %)

Kada smo sudije pitali da li misle da udruženja u koja su učlanjeni imaju mogućnosti da nešto učine povodom zaštite njihovih interesa, dobili smo šarenolike rezultate. Interesantno je da značajno manji broj sudija u ovom slučaju izabrao odgovor da nije član nijednog udruženja (32%), ali se ovo može objasniti kroz veću frekvenciju odgovora „ne znam, bez odgovora“. Istovremeno, trećina sudija smatra da udruženja imaju mogućnosti da ih zaštite (32%), ali da je problem u drugim faktorima koje treba otkloniti. Svaki deveti ispitanik, odnosno ukupno 11%, smatra da udruženja nemaju te kapacitete koji bi bili adekvatni za zaštitu interesa sudija. Pozitivan stav o ovom pitanju izrazilo je 14% sudija. Razlike u stavovima sudija iz razčitih sudova prikazane su na grafikonu 13.9.

Grafikon 13.8. Da li smatrate da udruženje u koje ste učlanjeni ima mogućnosti da nešto učini u zaštiti interesa sudija? (u %)

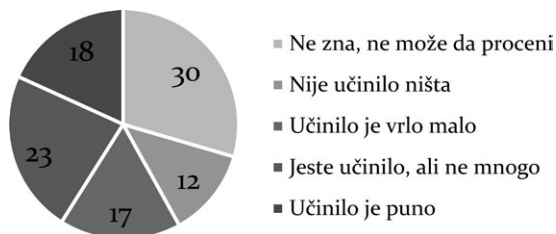

Grafikon 13.9. Da li smatrate da udruženje u koje ste učlanjeni ima mogućnosti da nešto učini u zaštiti interesa sudija, po nadležnosti suda (u %)

Pitanje koje je blisko povezano sa prethodnim odnosi se na procenu dosadašnjeg učinka u zaštiti interesa sudija od strane udruženja čije su anketirane sudije članovi.

Grafikon 13.10. Da li je udruženje u koje ste učlanjeni ili u kojem je najveći broj kolega iz vašeg suda učinilo dovoljno u zaštiti interesa sudija? (u %)

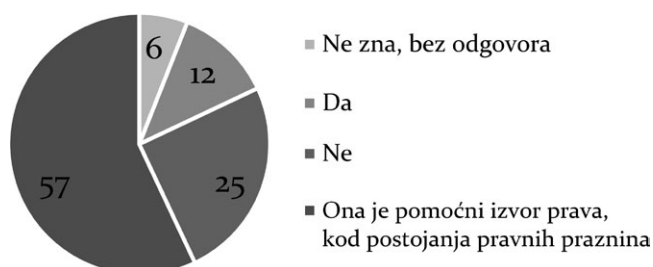
Potpuno negativan stav (odgovor „nije učinilo ništa“) ima svaki osmi ispitanik, odnosno 12% sudija (17% od ukupnog broja prekršajnih sudija i 11% drugih sudija), dok nešto blažu tvrdnju („učinilo je vrlo malo“) bira 17% ispitanika (23% prekršajnih sudija i 15% ostalih), što zbirno čini 29% sudija nezadovoljnih radom njihovih udruženja. Ipak, preteže broj sudija koji smatraju da su udruženja učinila nešto ili puno kako bi zaštitila interese sudija – ukupno 41% (39% od ukupnog broja prekršajnih sudija i 32% od ukupnog broja drugih sudija).

14. Jednaka primena prava (sudska praksa)

S obzirom na važnost jednake primene prava u funkciji pravne sigurnosti kao komponente pravnog sistema poseban set pitanja odnosio se na procenu njenog značaja i važnosti od strane sudija.

Prvi važan nalaz je da većina sudija u Srbiji i dalje ne smatra sudske odluke i sudsku praksu izvorom prava u našem pravnom sistemu – grafikon 14.1.

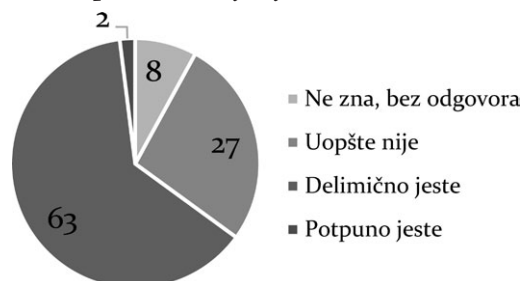
Grafikon 14.1. Da li, po Vašem mišljenju, sudska odluka u našem sistemu predstavlja izvor prava? (u %)

82% ispitanika smatra da sudska praksa nije izvor prava, od kojih 57% smatra da je njena uloga popunjavanje pravnih praznina, a samo četvrtina (25%) negira ulogu izvora prava sudskoj praksi, dok je duplo manje onih koji tvrde suprotno (12%). Svaki dvadeseti sudija nije imao stav po ovom pitanju.

Sudije smatraju da primena prava u Srbiji nije u potpunosti ujednačena – grafikon 14.2. Nešto manje od dve trećine ispitanika (63%) veruje da je primena prava u našoj zemlji delimično ujednačena, dok je 2% onih koji tvrde da je ujednačena u potpunosti.

Grafikon 14.2. Po Vašem mišljenju, da li je primena prava u Republici Srbiji ujednačena? (u %)

Nešto više od jedne četvrtine anketiranih sudija (27%) smatra da je ujednačenost prava na vrlo niskom nivou. Od 8% sudija nismo dobili odgovor na ovo pitanje. Bez obzira na nadležnost sudova iz kojih ispitanici dolaze, prevladava stav da se nije sistematski radilo na ujednačavanju sudske prakse, već da je ujednačenost prisutna samo delimično, ne u potpunosti.

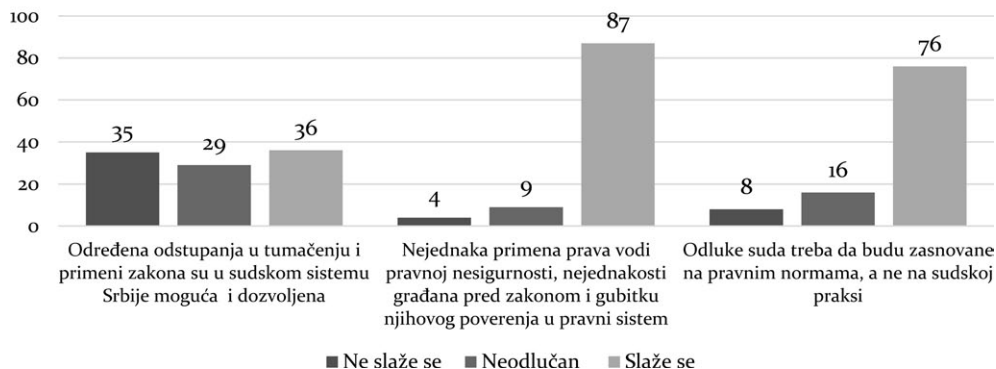
Među sudijama svih sudova koji su bili uključeni u istraživanje je veći procenat onih koji tvrde da sudska praksa uopte nije ujednačena (27%) nego onih koji smatraju da je sudska praksa u potpunosti ujednačena (2%).

Dileme koje sudije u Srbiji imaju po pitanju ujednačene sudske prakse se najbolje mogu sagledati kroz (ne)slaganja sa tvrdnjama navedenim u grafikonu 14.3.

Nalazimo podjednak broj sudija koji se slažu i onih koji se ne slažu sa tvrdnjom da srpski pravni sistem omogućava i dozvoljava određena odstupanja u primeni i tumačenju zakona. Nešto više od jedne trećine ispitanika se složilo sa ovom tvrdnjom (36%), dok je skoro istovetan procenat onih koji su se usprotivili ovoj tvrdnji (35%).

Nasuprot ovoj tvrdnji koja se odnosi na tumačenje i primenu zakona, a koja je inicirala podeljene stavove među sudijama, kod druge dve nije bilo nikakvih nedoumica. Sudije se gotovo u potpunosti (87%) slažu sa tim da *nejednaka primena prava vodi pravnoj nesigurnosti, nejednakosti građana pred zakonom i gubitku njihovog poverenja u pravni sistem*. Tri četvrtine sudija (76%) se slaže sa tim da *odluke suda treba da budu zasnovane na pravnim normama, a ne na sudskoj praksi*, što potvrđuje prethodni nalaz da institut sudske prakse u našem pravnom sistemu nije izvor prava.

Grafikon 14.3. Koliko se slažete ili ne slažete sa tvrdnjama koje se odnose na sudsku praksu i primenu prava? (u %)

Visok konsenzus (ne)slaganja sa navedenim tvrdnjama je postignut među sudijama bez obzira na nadležnost suda kome pripadaju.

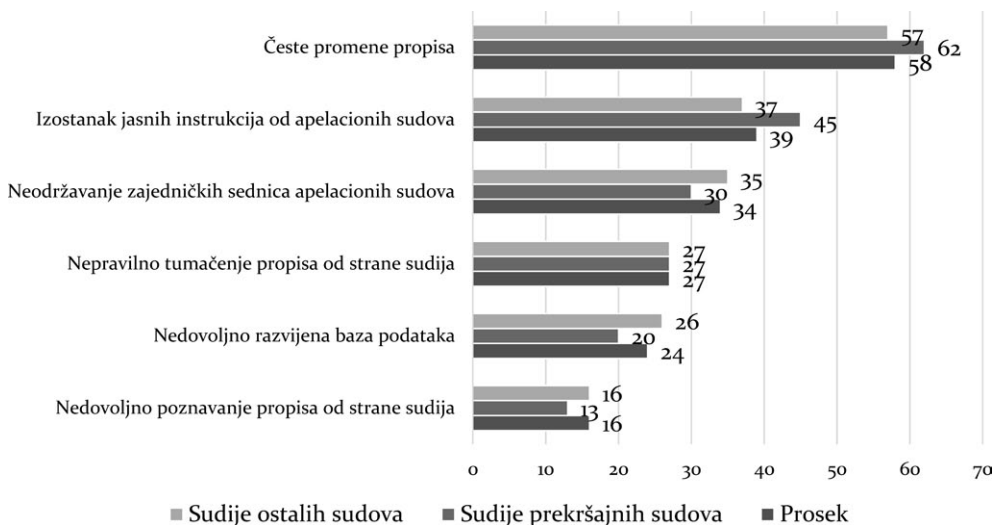
U želji da utvrdimo uzroke neujednačene primene prava u Srbiji, sudijama smo dali mogućnost da odaberu po tri od šest potencijalnih uzroka koji su najčešće pominjani kao razlog neujednačenosti primene prava – grafikon 14.4.

Ključni uzrok neujednačenoj primeni prava, prema mišljenju 58% sudija jesu česte promene pravnih propisa. Sledi izostanak jasnih smernica za koji 39% sudija krivi apelacione sudove, dok još jedna trećina (34%) sudija uzrok ponovo vidi u apelacionim sudovima, ali ovoga puta u izostanku njihovih zajedničkih sednica.

Jedna četvrtina ispitanika neujednačenu primenu prava tumači nepostojanjem dovoljno razvijene baze podataka sudskih odluka i sentenci, a više od dve petine (u zbiru 43%) tvrdi da je uzrok ove pojave nepoznavanje ili loše tumačenje propisa od strane sudija.

Među gore pomenutih 43%, nalazimo najviše onih ispitanika koji neujednačenost primene prava povezuju sa *nepravilnim* tumačenjem propisa od strane sudije, dok preostali smatraju da jedan deo sudija *nedovoljno dobro poznaje* propise koje treba da primenjuje prilikom presuđivanja.

Grafikon 14.4. Ključni razlozi za postojanja neujednačene primene prava (u %)

Kada uzmemo u obzir nadležnost sudova iz kojih dolaze sudije koje su učestvovala u istraživanju, ključna razlika u stavovima se može primetiti po pitanju česte promene propisa koju 62% sudija prekršajnih sudova smatra glavnim razlogom neujednačene primene prava, dok je procenat sudija koji dolaze iz drugih sudova za nijasnu niži i iznosi 58%. Nešto je veća razlika kada je u pitanju *izostanak jasnih instrukcija od strane apelacionih sudova* koji 45% sudija prekršajnih sudova i 37% njihovih kolega iz ostalih sudova smatraju uzročnikom neujednačene primene prava. Sudije koje ne spadaju u kategoriju sudija prekršajnih sudova u nešto većoj meri smatraju da je nedovoljno razvijena baza podataka bitan uzrok problemu neujednačenosti, naspram 20% sudija koje dolaze iz redova prekršajnih sudija i koji se slažu sa tim.

Iako tek jedna četvrtina ispitanika u proseku smatra da je nepostojanje potpune baze podataka glavni uzrok neujednačene sudske prakse u Srbiji, 91% sudija se slaže sa tim da bi neujednačena primena prava mogla da bude rešena kroz formiranje sveobuhvatne, redovno ažurirane i svim sudijama dostupne baze podataka sudskih odluka i sentenci. Samo 2% anketiranih sudija ne podržava ovu ideju.

Generalno postoji visok stepen slaganja sudija sa rešenjima koja bi mogla da doprinesu regulisanju neujednačene primene prava navednim u grafikonu 14.5. Osim formiranja baze podataka sudskih odluka i sentenci, koju podržava 91% sudija, 88% sudija se slaže da bi redovne zajedničke sednice apelacionih sudova značajno doprinele ujednačavanju i unapređenju sudske prakse.

Takođe, 84% sudija u Srbiji se zalaže za kontinuiranu obuku u oblasti poznavanja i tumačenja važećih zakonskih propisa koja bi dovela do smanjenja neujednačene primene prava nepoznavanja i pogrešnog tumačenja zakonskih propisa.

Jačanje uloge Vrhovnog kasacionog suda kroz povećanje nadležnosti je rešenje problema neujednačene primene prava za 62% sudija u proseku. Među ispitanicima koji se zalažu za veću nadležnost Vrhovnog kasacionog suda su u većoj meri prisutne sudije u čiju oblast rada ne spadaju prekršaji. Više od dve trećine sudija ostalih sudova (67%) se zalaže za povećane nadležnosti kasacionog suda, naspram 47% sudija koji dolaze iz redova prekršajnih sudova i Prekršajnog apelacionog suda.

Pored obuke sudija, koju zagovaraju učesnici istraživanja, posebnu pažnju treba obratiti na buduću raspodelu predmeta među sudijama koju jedan deo ispitanika smatra nedovoljno dobro osmišljenom.

Grafikon 14.5. Kako rešiti problem neujednačene primene prava, stav sudija (u %)

U tabeli 14.6. smo naveli tvrdnje koje se odnose na pitanje raspodele sudskih predmeta i odnos, (ne)slaganje, sudija prema njima.

Tabela 14.6. Odnos sudija prema pitanju raspodele sudskih predmeta (u %)

Raspodela sudskih predmeta	Ne zna, ne može da proceni	Ne slaže se	Slaže se
Raspodela predmeta u sudu vrši se saglasno važećem Sudskom poslovniku	18	11	71
Na raspodelu pojedinih predmeta, posebno onih politički ili interesno izloženih („osetljivih“) često utiče predsednik suda	34	48	18
Raspodela predmeta je takva da sudije nisu ravnomerno opterećene težinom (složenošću i starošću) predmeta	21	28	51
Da bi se primenio princip automatske raspodele predmeta (raspodela slučajem), potrebno je uvesti elektronsko upravljanje predmetima tj. naći tehničko rešenje da sistem raspodele ne bude podložan manipulaciji	15	6	79

<i>U cilju poštovanja prava na prirodnog sudiju (raspodelu predmeta slučajem) nužno je uvesti nadzor nad načinom raspodele od strane posebnog tela Visokog saveta sudstva, taj nadzor sprovesti kontinuirano i proveravati da li su nepravilnosti otklonjene</i>	23	19	58
<i>Za ujednačenu i pravičnu opterećenost sudija brojem predmeta nužno je uvesti program ponderisanja, shodno složenosti, trajanju i težini predmeta</i>	18	6	76

Među ispitanicima pronalazimo 71% onih koji potvrđuju da se raspodela predmeta vrši prema važećem Sudskom poslovniku dok sa druge strane više od jedne polovine ispitanika (51%) smatra da, bez obzira na Poslovnik, sudije nisu ravnomerno opterećene težinom (složenošću i starošću) predmeta.

Dakle, kod polovine sudija postoji određena sumnja u to da su neke od njihovih kolega manje ili više opterećene u odnosu na druge i da je to objektivni problem koji treba rešiti.

Ova sumnja je najizraženija među sudijama apelacionih sudova (opšte nadležnosti), gde se 70% anketiranih ispitanika slaže da ne postoji ravnomerna raspodela sudskih predmeta među kolegama.

Među sudijama iz ostalih sudova slaganje/neslaganje sa ovom tvrdnjom ne odstupa značajnije od proseka navedenog u tabeli.

Sa druge strane, nešto više od jedne četvrtine anketiranih sudija (28%) smatra da je prisutna ravnomerna i pravedna raspodela predmeta među njihovim kolegama, a jedna petina nije htela da se odredi o ovom pitanju.

U cilju poboljšanja trenutnog stanja po pitanju raspodele predmeta među sudijama, ispitanici smatraju da treba uvesti program ponderisanja koji bi prilikom podele predmeta vodio računa o faktorima kao što su: *složenost, trajanje i težina predmeta*. Sa uvođenjem pondera se slaže nešto više od tri četvrtine sudija u Srbiji (76%).

Osim ponderisanja predmeta, sudije se zalažu za smanjenje uticaja „ljudskog faktora“ na dalju raspodelu predmeta, pa se tako 79% ispitanika zalaže za elektronsko upravljanje predmetima kako sistem raspodele ne bi bio podložan daljoj manipulaciji.

Pored elektronskog sistema raspodele, 58% sudija smatra da bi formiranje posebnog tela Visokog saveta sudstva, koje bi vršilo nadzor nad načinom raspodele i otklanjalo potencijalne nepravilnosti, dovelo do unapređenje sistema raspodele sudskih predmeta.

15. Odnos sudija prema reformi pravosuđa

Najveći procenat sudija (46%), se slaže sa tim da je reforma pravosuđa bila neophodna, dok se jedna trećina ispitanika (34%) ne slaže sa ovom tvrdnjom – tabela 15.1. Podrška reformi pravosuđa je nešto izraženija među sudijama prekršajnih sudova sa 51% ispitanika koji se slažu da je reforma bila neophodna. Naspram prekršajnih sudija, procenat sudija iz sudova ostalih nadležnosti koji veruju da je reforma iz 2009. godine bila neophodna iznosi 44%.

Iako smo zabeležili relativno malu razliku između onih sudija koje smatraju da je reforma pravosuđa bila neophodna i onih koji su bili protiv nje, unutar obe navedene grupe ispitanika je znatno više onih koji se ne slažu sa tim da je reforma sudstva iz 2009. godine dobro sprovedena. Skoro dve trećine ispitanika (63%) smatra da reforma nije bila sprovedena na pravi način naspram 13% sudija podržava rezultate reforme iz 2009. godine. Svaki četvrti sudija ne može da se odredi prema ovom pitanju.

Tabela 15.1. Stavovi sudija prema reformi pravosuđa iz 2009. godine (u %)

<i>Stavovi sudija o reformi pravosuđa iz 2009. godine</i>	<i>Ne zna, ne može da proceni</i>	<i>Ne slaže se</i>	<i>Slaže se</i>
<i>Reforma je bila neophodna</i>	20	34	46
<i>Reforma je dobro sprovedena</i>	24	63	13
<i>Reforma je bila potrebna, ali ju je trebalo sprovesti ne kroz opšti reizbor već utvrđivanjem pojedinačne odgovornosti sudija koje nisu dobro radile svoj posao</i>	13	6	81
<i>Reformu je trebalo sprovesti kroz menjanje sistema, a ne menjanje ljudi</i>	22	13	65

Konsenzus među sudijama beležimo kada je reč o stavu da je reformu trebalo sprovesti, ali ne kroz opšti reizbor sudija već utvrđivanjem pojedinačne odgovornosti onih koji nisu dobro radili svoj posao. Sa utvrđivanjem pojedinačne odgovornosti sudija se ne slaže 6% sudija, 13% ne može da proceni, dok preostalih 81% smatra da je pojedinačna odgovornost trebala da bude jedna od osnovi reforme sudstva.

Većina sudija smatra da ljudi u sudstvu nisu bili ključni problem, pa je tako 65% ispitanika potvrdilo da je reforma trebala da se odnosi na sistem, a ne na ljude u sistemu. Sa druge strane, procenat od 13% ispitanika koji se ne slažu sa ovom tvrdnjom korelira sa procentom onih koji smatraju da je 2009. godine reforma sudstva dobro sprovedena.

Tabela 15.2. Stavovi sudija o ključnim problemima koje je reforma pravosuđa trebala da reši (u %)

<i>Stavovi sudija o ključnim problemima koje je reforma pravosuđa trebala da reši</i>	<i>Ne zna, ne može da proceni</i>	<i>Ne slaže se</i>	<i>Slaže se</i>
<i>Sudije koje su vraćene u pravosudni sistem na osnovu Odluke Ustavnog suda ne rade u istim uslovima kao njihove kolege</i>	30	50	20
<i>Način na koji je postavljena mreža sudova nije adekvatan</i>	32	16	52
<i>U sudovima je znatan broj nerešenih starih predmeta</i>	30	18	52
<i>Sudovi ne postupaju u razumnim rokovima</i>	32	30	28
<i>Propisi se primenjuju neujednačeno</i>	27	19	54
<i>Sudije i sudovi nisu ravnomerno opterećeni nakon reforme</i>	17	9	74
<i>Osnovni sudovi formirani nakon 2010. godine nemaju dovoljno resursa za rad</i>	29	7	64
<i>Politički uticaj na sudstvo još uvek postoji</i>	12	36	52

U tabeli 15.2. su predstavljeni problemi za koje sudije smatraju da bi trebalo da budu rešeni reformom pravosuđa. Najveću brigu među anketiranim sudijama u ovom trenutku izaziva neravnomerno opterećenje sudova. Troje od četvoro anketiranih sudija se slaže sa tim da sudije i sudovi nisu ravnomerno opterećeni nakon sudske reforme iz 2009. godine. Pored opterećenosti, sudije i sudovi se suočavaju i sa nedovoljnim resursima za svoj rad. Skoro dve trećine ispitanika (64%) smatra da osnovni sudovi koji su formirani nakon 2010. godine nemaju dovoljno ljudskih i materijalnih resursa za rad. Procenat ispitanika koji dolaze iz prekršajnih sudova, a koji smatraju da osnovni sudovi formirani posle 2010. godine nemaju dovoljno resursa za rad iznosi 50%. Sa druge stra-

ne, među sudijama koji dolaze iz sudova ostalih nadležnosti 68% smatra da novoformirani sudovi nisu u dovoljnoj meri osposobljeni za rad.

Više od polovine ispitanika se zalaže za to da kroz reformu budu rešeni i sledeći problemi sa kojima se sudovi suočavaju: *neujednačenost u primeni pravnih propisa; nagomilani predmeti iz prošlosti koji guše rad sudova; neadekvatno postavljena mreža sudova.*

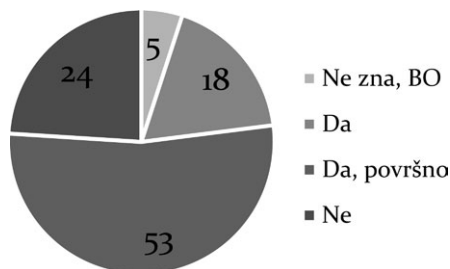
Sa tvrdnjom da sudovi ne postupaju ujednačeno se slaže 54% ispitanika, dok je svega 19% onih koji je smatraju netačnom. Slične procenete pronalazimo i kada je reč o tvrdnjama da je u sudovima znatan broj nerešenih predmeta i da mreža sudova nije adekvatno postavljena. U oba slučaja, sa ovim tvrdnjama se složilo po 52% ispitanika, dok procenat onih koji se protive u prvom slučaju iznosi 18%, a u drugom 16%. Procenat ispitanika koji dolaze iz prekršajnih sudova, a koji smatraju da je u sudovima znatan broj nerešenih predmeta iznosi 43%, što je znatno manje od proseka i od procenta sudija iz ostalih sudova koji se slažu sa ovom tvrdnjom, a koji iznosi 55%. Razliku u stavovima između sudija prekršajnih sudova i sudija ostalih sudova nalazimo i kod tvrdnje da sudovi ne postupaju u razumnim rokovima. Nešto više od dve petine sudija iz sudova opšte i ostalih nadležnosti (42%) se slaže sa ovom tvrdnjom. Među sudijama prekršajnih sudova, procenat ispitanika koji se slažu da sudovi ne postupaju u razumnim rokovima iznosi 29%.

Kao poseban problem, koji nije vezan direktno sa logistikom, materijalnim ili ljudskim resursima sudova, izdvajamo politički uticaj na sudstvo za koji 52% sudija tvrdi da je još uvek prisutan. Nalaz po kome više od polovine sudija u Srbiji tvrdi da je njihov rad izložen političkom uticaju je svakako zabrinjavajući. Sa druge strane, nešto više od jedne trećine sudija tvrdi da političkog pritiska nema. Među sudijama u Srbiji, dakle, preovladava stav o neophodnosti reforme koja bi rešila probleme navedene u tabeli 15.2.

Koliko su zaista sudije u Srbiji upoznate sa sadržajem Poglavlja 23 i Nacionalne strategije reforme pravosuđa koji će u najvećoj meri kreirati budućnost srpskog pravosuđa? Najkraći odgovor na ovo pitanje bi bio nedovoljno – grafikoni 15.1. i 15.2.

Nešto više od polovine sudija (53%) tvrdi da je površno upoznato sa sadržajem Poglavlja 23, manje od jedne petine (18%) kategorički tvrdi da poznaje njegov sadržaj, a jedna četvrtina (24%) priznaje da nema saznanja o njegovoj sadržini – grafikon 15.1.

Grafikon 15.1. Da li Vam je poznata sadržina Poglavlja 23? (u %)

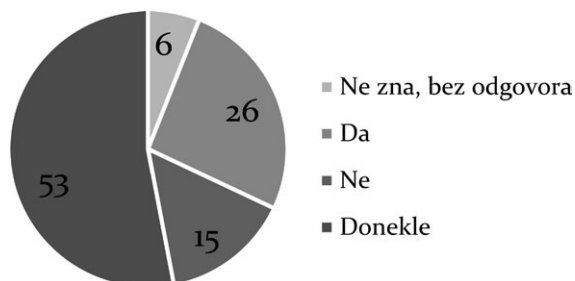

Slična je situacija i po pitanju poznavanja načela i proriteta (ciljeva) Nacionalne strategije reforme pravosuđa za period 2013-2018. godine – grafikon 15.2.

Istovetan procenat ispitanika, kao i u slučaju poznavanja sadržaja Poglavlja 23, tvrdi da ima određena saznanja o Nacionalnoj strategiji reforme pravosuđa – 53%.

Ipak, kada su u pitanju oni ispitanici koji tvrde da imaju, odnosno nemaju saznanja o Strategiji, situacija je za nijansu bolja i poznavanje sadržaja Strategije je na nešto većem nivou u odnosu na poznavanje sadržaja Poglavlja 23. Nešto više od jedne četvrtine anketiranih sudija (26%) tvrdi da poznaje načela i prioritete Strategije naspram 15% onih koji kažu da sa njima nisu upoznati.

Grafikon 15.2. Da li Vam je poznato koja su načela i prioriteti (ciljevi) Nacionalne strategije reforme pravosuđa za period 2013-2018. godine? (u %)

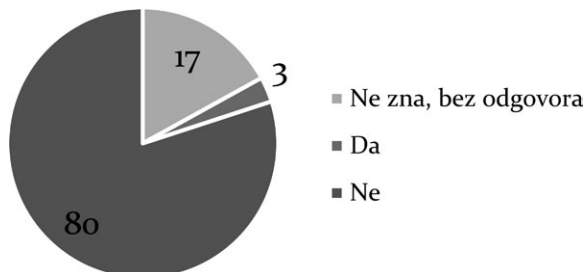

U oba slučaja, svaki dvadeseti ispitanik ne može da odredi nivo poznavanja sadržaja ova dva dokumenta koja su od značaja za budućnost pravosuđa u zemlji.

Ostaje upitno i učešće samih sudija u formulisanju Nacionalne strategije za reformu pravosuđa u Srbiji, jer većina sudija tvrdi da u tom procesu uopšte nisu konsultovani i da je celokupna Strategija reforme kreirana mimo njih.

Grafikon 15.3. Da li smatrate da su sudije bile uključene na adekvatan način u proces reforme pravosuđa? (u %)

U istraživanju pronalazimo 3% ispitanika koji smatraju da su sudije bile na adekvatan način uključene u proces reforme pravosuđa, dok je 80% onih koji to negiraju – grafikon 15.3. Kada na 80% ispitanika koji tvrde da sudije nisu bile uključene na adekvatan način u proces reforme pravosuđa, dodamo još 17% onih koji ne znaju i ne mogu da procene kakva je uopšte bila uloga njih i njihovih kolega u procesu reforme, dobijamo 97% ispitanika koji smatraju da sudije nisu na adekvatan način bile uključene u kreiranje reforme pravosuđa u Srbiji.

Grafikon 15.4. Da li ste vi lično učestvovali u procesu reforme pravosuđa?(u %)

Slične nalaze dobijamo i kada učesnike istraživanja pitamo o ličnom angažmanu u procesu reforme pravosuđa – grafikon 15.4.

Većina ispitanika, njih 97%, je potvrdilo da nisu konsultovani u procesu reforme pravosuđa i da oni lično nisu imali nikakvo učešće u kreiranju Nacionalne strategije reforme pravosuđa. Naspram ove većine, stoji 3% sudija koji su potvrdili svoje učešće u budućoj reformi pravosuđa u našoj zemlji. Važno je naglasiti da se dobijeni nalazi ne razlikuju, ili statistički beznačajno razlikuju kod ispitanika u zavisnosti od nadležnosti suda kom pripadaju.

PREPORUKE ZA JAČANJE POVERENJA GRAĐANA U SUDSTVO

NEZAVISNOST I NEPRISTRASNOST

- Reformu pravosuđa planirati i realizovati usaglašenim i primenjivim izmenama sistema a ne menjanjem ljudi
- Stabilizovati pravosudni sistem:
  - napuštanjem prakse čestih i neusaglašenih izmena propisa, posebno na način da su u neskladu sa kontinentalnim pravnim sistemom kome tradicionalno pripada pravni sistem Srbije
  - obezbeđenjem uslova za njihovu primenu pre usvajanja propisa
  - obezbeđenjem međusobne i unutrašnje usaglašenosti propisa uz uvažavanje mišljenja stručnjaka prilikom njihove izrade
  - zasnivanjem sudskih odluka na pravilnoj primeni i tumačenju propisa
- Proširiti postojeće garancije nezavisnosti sudstva i sudija u okviru postojećeg ustavnog okvira, ne čekajući ustavne izmene
- Unaprediti materijalni položaj svih zaposlenih u sudstvu, posebno imajući u vidu da je plata sudije materijalna garancija njegove nezavisnosti, kao i okolnost da je sudiji zabranjeno da se, osim sudijskim, bavi drugim poslovima i aktivnostima
- Obezbediti nezavisan pravosudni budžetski sistem prenošenjem finansijskih ovlašćenja isključivo na Visoki savet sudstva
- Jačati kapacitet Visokog saveta sudstva kao garanta nezavisnosti sudija i sudova tako što će se:
  - obezbediti odgovarajuća predstavljenost sudija – izmenom sastava; kredibilitet članova glasanjem svih sudija za predstavnika svake izborne baze; tajnost glasanja – glasanjem na jednom do najviše četiri (u sedištim apelacionih sudova) biračka mesta; standardizovan izbor; vidljivost kampanje za izbor članova Visokog saveta sudstva

- ustanoviti dužnost Visokog saveta sudstva da reaguje, i odgovornost za izostanak reakcije, u slučajevima političkog uticaja i pritisaka na sudije
- obezbediti da Visoki savet sudstva bude zadužen za upravljanje celim sudskim sistemom, uključujući sve zaposlene u sudstvu
- Obezbediti mehanizam ulaska u pravosuđe kroz slobodan i svima jednak pristup (zadržati i mentorski sistem obuke sudija u kombinaciji sa inicijalnom obukom, uz jačanje kapaciteta Akademije)
- Obezbediti sistem izbora i napredovanja prema jasnim kriterijumima i uporedivim merilima za ocenu njihove ispunjenosti (kojima će se utvrditi minimum ispunjenosti kriterijuma i omogućiti rangiranje kandidata) i učiniti ih vidljivim svima, i kandidatima i stručnoj javnosti
- Kvalitet suđenja i sudskih odluka odrediti kao prioritetan cilj, uz razumnu efikasnost u postupanju; u tom smislu:
  - načinom vrednovanja rada sudija (Pravilnikom o vrednovanju i Sudskim poslovnikom) otkloniti unutrašnji pritisak sudske vlasti na sudije da svoj rad fokusiraju na donošenje što većeg broja odluka u što kraćem vremenu, što onemogućava kvalitetno odlučivanje
  - propisati minimum standarda u pogledu uslova za rad sudija u smislu:
    - materijalno-tehničke opremljenosti (radni prostor, tehnička opremljenost),
    - odgovarajućeg broja sudija i sudskog osoblja,
    - ravnomernog opterećenja sudija putem ravnomerne raspodele predmeta prema složenosti i broju predmeta, što treba obezbediti i obezbediti i izmenom Sudskog poslovnika
    - ravnomernog opterećenja sudova što zahteva izmenu tzv. sudske mreže.
- Obezbediti obuku i usavršavanje, pod jednakim uslovima sudijama, za sve oblasti prava i sve oblasti od značaja za primenu prava, kao i sudijskim savetnicima, pripravnicima i ostalom osoblju, i u tom cilju:
  - obezbediti jasne kriterijume za transparentan izbor predavača, mentora i članova komisija Pravosudne akademije
  - vrednovati posvećenost stručnom usavršavanju i rezultate istog

- Preispitati Pravilnik o vrednovanju rada sudija, tako da se ne zasniva isključivo na statističkim podacima već da omogući da se uoče slabosti kod konkretnog sudije i u tom smislu uspostavi veza sa kontinuiranom obukom (Akademijom) radi njihovog otklanjanja
- Obezbediti objektivno, potpuno i tačno izveštavanje medija (ustavna obaveza) o pitanjima vezanim za sudske postupke, sudske odluke i pravosuđe uopšte.

ODGOVORNOSTI I ETIKA

- Jačati svest sudija o:
  - svim oblicima njihove odgovornosti (posebno etičke i profesionalne) i u tom cilju formirati telo koje bi davalo savetodavna mišljenja, vodeći računa da disciplinski prekršaj proističe iz disciplinske, a ne etičke, odgovornosti
  - njihovoj dužnosti da u svakoj prilici budu nepristrasni i pravični
- Podsticati sudije, i to i vrednovati, da
  - razumeju šira društvena događanja
  - budu rukovođene etičkim načelima kao smernicama u njihovom ponašanju, uz svetodavna mišljenja posebnog nezavisnog tela u okviru sudstva
  - preduzmu vodeću ulogu u utvrđivanju, razvoju i primeni načela sudijske etike, kao i radu Etičkog odbora
- Polazeći od evropskog standarda da efikasnost predstavlja donošenje kvalitetnih odluka u razumnom roku nakon pravičnog razmatranja sporne stvari, podsticati sudije da unapređuju znanje i veštine kako bi rešavali sporove sa dužnom pažnjom, u što kraćem roku i potkrepljivali svoje odluke jasnim i potpunim razlozima
- Unaprediti sistem odgovornosti sudija i disciplinski postupak tako da se:
  - onemogući zloupotreba pokretanja i sprovođenja disciplinskog postupka
  - disciplinski postupak pokreće samo u slučaju izričito propisane i neosnovane povrede sudijske dužnosti
  - obezbedi sudiji pravo na pravično suđenje i pravo da ospori odluku i sankciju pred nezavisnim tribunalom

U P I T N I K

**Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama:
da bi se načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta
pravde, stručnosti i odgovornosti ostvarila u punoj meri, potrebno je:**

*(1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem,
3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem,
5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)*

1. Promeniti odredbe Ustava koje se tiču pravosuđa	1	2	3	4	5	0
2. Obezbediti da Pravosudna akademija bude osnovni mehanizam ulaska u pravosuđe	1	2	3	4	5	0
3. Obezbediti da slobodan i svima jednak pristup bude osnovni mehanizam ulaska u pravosuđe	1	2	3	4	5	0
4. Obezbediti transparentne mehanizme izbora predavača, mentora i članova komisija Akademije	1	2	3	4	5	0
5. Obezbediti sistem e-pravosuđa koji podrazumeva uređen sistem na bazi jasnih pravila	1	2	3	4	5	0
6. Efikasna primena prenošenja dela sudske nadležnosti na privatne izvršitelje i javne beležnike	1	2	3	4	5	0
7. Efikasna primena posredovanja u rešavanju sporova	1	2	3	4	5	0
8. Ubrzano rešavanje starih predmeta	1	2	3	4	5	0
9. Puna dostupnost i ujednačenost sudske prakse	1	2	3	4	5	0
10. Realizovanje prava na prirodnog sudiju	1	2	3	4	5	0
11. Formiranje nezavisnog Etičkog odbora	1	2	3	4	5	0
12. Početna i stalna obuka sudija koja bi obuhvatila sve oblasti prava, uključujući i pravo EU i tumačenje prava, ali i evaluaciju polaznika	1	2	3	4	5	0
13. Izbor i napredovanje sudija na jasnim kriterijumima	1	2	3	4	5	0
14. Stroga primena disciplinskih postupaka i mera	1	2	3	4	5	0
15. Procena pitanja funkcionalnog imuniteta sudija, obezbeđivanje njihove pune krivične odgovornosti	1	2	3	4	5	0
16. Izmena procesnih zakona	1	2	3	4	5	0
17. Izmena sudsko-organizacionih propisa	1	2	3	4	5	0
18. Obezbediti veća budžetska izdvajanja za funkcionisanje pravosuđa	1	2	3	4	5	0
19. Unaprediti materijalni položaj sudija	1	2	3	4	5	0

20. Šta od navedenih elemenata iz tabele smatrate najvažnijim za načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti ostvarila u punoj meri? (upisati brojeve iz tabele)

1. _____ 2. _____ 3. _____

21. Po Vašem mišljenju, da li se u uslovima racionalizacije sistema javne uprave mogu postići načela nezavisnosti, efikasnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti i odgovornosti?

- 1) Ne, ne mogu   2) Mogu, delimično
3) Mogu u potpunosti   0) Ne zna, bez odgovora

22. Po Vašem mišljenju, institucionalnom i profesionalnom jačanju kapaciteta sudova, približavanju pravde građanima i vraćanju poverenja u sudski sistem najviše doprinosi:

- 0) Ne zna, ne može da proceni   1) Kvalitet donetih odluka
2) Brzina donošenja odluka   3) Javnost rada sudova
4) Nezavisan sudija

23. Da li smatrate da je potrebno da postoji periodično vrednovanje rada sudija?

- 1) Da   2) Ne   0) Ne zna, BO

24. Da li je način vrednovanja rada sudija dobro uređen ili ne?

- 1) Način vrednovanja je dobro uređen
2) Način vrednovanja nije dobro uređen
0) Ne zna, bez odgovora

25. Da li se slažete da je rok od 3 godine primeren za prvi izbor i vrednovanje rada sudija na stalnoj sudijskoj funkciji?

- 1) Ne, rok je kratak i nedovoljan za ocen
2) Rok je optimalan
3) Rok je dug i treba ga skratiti
0) Ne zna

26. Da li je su Vam poznati kriterijumi i merila za napredovanje sudija?

- 1) Ne, nisu uopšte
2) Jesu, delimično
3) Jesu, potpuno 0) Ne zna, BO

<p>Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama povezanim sa načinom napredovanja sudija (1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)</p>	
27. Izbor i napredovanje sudija je u potpunosti transparentan proces	1 2 3 4 5 0
28. Napredovanje sudija je zasnovano na stručnosti i rezultatima rada	1 2 3 4 5 0
29. Sistem napredovanja je javan i vidljiv svima	1 2 3 4 5 0
30. Za sistem karijernog napredovanja sudija važno je urediti način periodičnog ocenjivanja, disciplinsku odgovornost i prestanak funkcije, ustanoviti sistem za nadzor i evaluaciju primene standarda, pravila za ocenjivače i njihovu obuku i program ponderisanja predmeta	1 2 3 4 5 0
31. Neophodno je formirati jedinstvenu praksu za ocenjivače	1 2 3 4 5 0

<p>Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama povezanim sa radom i odgovornošću sudija (1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)</p>	
32. Izbor sudija je transparentan	1 2 3 4 5 0
33. Sudije su nezavisne u svom radu	1 2 3 4 5 0
34. U radu sudova uglavnom je postignuta nepristrasnost i kvalitet pravde	1 2 3 4 5 0
35. Sudije su dovoljno stručne za obavljanje sudijske funkcije	1 2 3 4 5 0
36. Pitanje odgovornosti sudija dobro je uređeno	1 2 3 4 5 0

<p>Na skali od 1 do 5 ocenite u kojoj su meri na izbor sudija u prethodni sastav Visokog saveta (iz 2011.) sudstva uticali: (1 = nimalo, 2 = malo, 3 = osrednje, 4 = mnogo, 5 = izrazito mnogo, 0 = ne zna, ne može da proceni)</p>	
37. Znanje i autoritet sudija	1 2 3 4 5 0
38. Veze – rođačke i prijateljske relacije	1 2 3 4 5 0
39. Uticaj političkih stranaka	1 2 3 4 5 0
40. Razne interesne grupe (tajkuni, privrednici)	1 2 3 4 5 0

41. Po Vašem mišljenju, u kojoj je meri prethodni VSS (iz 2011. godine) garantovao nepristrasnost sudstva?

- 1) Nimalo   2) Malo   3) Osrednje
4) Mnogo   5) Izrazito mnogo   0) Ne zna, bez odgovora

42. Po Vašem mišljenju, koliko uspešno je prethodni VSS (iz 2011. godine) upravljao sudskim sistemom?

- 1) Nimalo   2) Malo   3) Osrednje
4) Mnogo   5) Izrazito mnogo   0) Ne zna, bez odgovora

Na skali od 1 do 5 ocenite o čemu je u dosadašnjem radu prethodni Visoki savet sudstva (iz 2011.) najviše vodio računa (1 = nimalo, 2 = malo, 3 = osrednje, 4 = mnogo, 5 = izrazito mnogo, 0 = ne zna, ne može da proceni)						
43. Vodio je računa o interesima sudijske struke	1	2	3	4	5	0
44. Vodio je računa o interesima političkih partija	1	2	3	4	5	0
45. Vodio je računa o ličnim interesima članovima VSS	1	2	3	4	5	0
46. Vodio je računa o interesima raznih interesnih grupa	1	2	3	4	5	0

47. Da li ste učestvovali u kandidovanju za članove novog sastava Visokog saveta sudstva?

- 1) Da   2) Ne   0) Ne zna, bez odgovora

48. Po Vašem mišljenju, zašto se sudije kandiduju za članove novog sastava Visokog saveta?

- 1) U potrebi da se poboljša funkcionisanje sudskog sistema
2) Zarad veće plate
3) Zarad prestiža i statusa
4) Zarad političkog uticaja
0) Ne zna, bez odgovora

49. Razlog neučestvovanja sudija u kandidovanju za članove VSS, uključujući i vas lično, ako se niste kandidovali je:

- 1) Nema znanje za ovu funkciju
2) Nezaintersovanost za rad u Visokom savetu sudstva
3) Sumnja da se bilo šta u funkcionisanju VSS može suštinski promeniti
4) Udaljavanje sudija od funkcije koju obavljaju
5) Nerešeno pitanje finansiranja kampanje
*) nešto drugo, šta _____ (*upisati odgovor*)
0) Ne zna, bez odgovora

50. Da li ste imali podatke o kandidatima za članove Visokog saveta sudstva?

- 1) Da   2) Da, ali površne   3) Ne   0) Ne zna, bez odgovora

51. Ako ste imali podatke o kandidatima za članove Visokog saveta sudstva, odakle oni potiču?

- 1) Nije imao podatke
2) Iz zvaničnog predstavljanja kandidata
3) Iz prijava kandidata, programa i biografija objavljenih na zvaničnim sajto-
tovima
4) Od kolega i poznanika
5) Sa sajta strukovnog udruženja sudija
0) Ne zna, bez odgovora

52. Da li smatrate da je bilo lobiranja za kandidate?

- 1) Da   2) Ne   0) Ne zna, bez odgovora

53. Ako vam je poznato da je bilo lobiranja, ko ga je vršio? (moguće je zaokružiti više odgovora)

- 1) Nije ga bilo
2) Lobiranje je vršila zvršna politička vlast
3) Lobiranje je bilo interesno i rođačko
4) Lobiranje je vršeno preko različitih interesnih grupa
5) Lobiranje su vršile neformalne grupe unutar sudske struke
0) Ne zna, bez odgovora

54. Šta Vas je opredelilo da glasate za kandidata za kojeg ste glasali?

- 1) Nisam glasao
2) Lično poznanstvo sa kandidatom
3) Profesionalni kvaliteti kandidata
4) Preporuka kolega koje uvažavam
5) Preporuke i lobiranje različitih grupa
6) Glasao sam bez ikakvog posebnog znanja o kandidatu
0) Ne zna, BO

55. Da li smatrate da će novi članovi Visokog saveta sudstva savesno ispuniti svoju funkciju?

- 1) Da, zato sam im i dao poverenje
2) Ne znam, ostaje da se vidi
3) Ne, pre ili kasnije počće da se rukovode svojim interesima ili će podleći određenom pritisku
0) Ne zna, BO

Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama povezanim sa transparentnošću rada Visokog saveta sudstva (1=uopšte se ne slažem, 2=pretežno se ne slažem, 3=niti se slažem niti se ne slažem, 4=pretežno se slažem, 5=u potpunosti se slažem, 0= ne zna, ne može da proceni)	
56. Transparentnost rada VSS sada je izraženija, uticaj zakonodavne i izvršne vlasti na rad VSS je manji	1 2 3 4 5 0
57. Transparentnost rada VSS podrazumeva javne sednice VSS, donošenje obrazloženih odluka, objavljivanje odluka, objavljivanje izveštaja o radu	1 2 3 4 5 0
58. U radu VSS uspostavljena je institucionalna odgovornost	1 2 3 4 5 0

Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama povezanim sa izborom za članove Visokog saveta sudstva (1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)	
59. Predlaganje je bilo slobodno, niko nije favorizovan- svako je imao šansu da bude izabran	1 2 3 4 5 0
60. Pre izbora je trebalo omogućiti da sudije budu adekvatno informisane o radu svakog kandidata, što nije učinjeno	1 2 3 4 5 0
61. Izborna kampanja je detaljno i jasno regulisana	1 2 3 4 5 0
62. Pre izbora je svaki kandidat trebalo da ima mogućnost da se predstavi kroz video materijale, tribine	1 2 3 4 5 0
63. Potrebno je da sve sudije glasaju o svim kandidatima iz svih sudova, a ne samo iz svoje baze	1 2 3 4 5 0
64. U cilju obezbeđivanja veće tajnosti, glasanje je trebalo sprovesti na manje biračkih mesta	1 2 3 4 5 0
65. Sadašnji način izbora kandidata je dobar i adekvatan	1 2 3 4 5 0
66. Visoki savet sudstva treba da omogući finansiranje kampanje	1 2 3 4 5 0
67. Potrebno je uvesti dvokružni sistem glasanja	1 2 3 4 5 0

68. Navedite tri osobine koje po Vašem mišljenju treba da ima sudija koji ispunjava uslove etičkog kodeksa?

_____ , _____ , _____

69. Da li smatrate da ste adekvatno plaćeni za posao koji obavljate?

- 1) Da   2) Ne   0) Ne zna, ne može da proceni

70. Da li, po Vašem mišljenju, sudijska plata ostvaruje „garanciju nezavisnosti“ u skladu sa Zakonom o sudijama?

- 1) Da, u potpunosti   2) Delimično
3) Uopšte ne   0) Ne zna, ne može da proceni

71. Da li verujete da bi podizanje nivoa sudijskih plata garantovalo nezavisnost sudija i njihovog rada?

- 1) Da, u potpunosti   2) Delimično
3) Uopšte ne   0) Ne zna, ne može da proceni

72. Da li smatrate da je Zakon o sudijama adekvatno regulisao platne grupe i koeficijente za sudije?

- 1) Ne, disproportcija u platnim grupama je prevelika i neopravdane
2) Da, razlike u platama su opravdane
0) Ne zna, ne može da proceni

73. Da li je sudijska plata po Vašem mišljenju bolja ili lošija u poređenju sa platama drugih državnih funkcionerima?

- 1) Lošija u odnosu na sve druge državne funkcionere
2) Lošija u odnosu na većinu drugih državnih funkcionera
3) Ista je, nema razlike između sudijskih i plata drugih državnih funkcionera
4) Bolja je u odnosu na većinu drugih državnih funkcionera
5) Bolja je u odnosu na sve druge državne funkcionere
0) Ne zna, ne može da proceni

74. Da li je, po Vašem mišljenju, prihvatljivo da sudije obavljaju i druge poslove van radnog vremena?

- 1) Da, ukoliko su povezani sa pravničkom strukom
2) Da, bez obzira na to da li su povezani sa pravničkom strukom
3) Ne, ne treba da rade ništa osim svog posla
4) Da, ukoliko sudije nisu u sukobu interesa, bez obzira da li su poslovi povezani sa pravničkom strukom
0) Ne zna, ne može da proceni

75. Da li ste bilo kada u radu osetili pritisak da donesete određenu odluku, od koga i u kojoj formi? (moguće je izabrati više odgovora)

- 1) Ne, nije bilo pritiska
- 2) Da, otvoreno od strane predsednika suda
- 3) Da, otvoreno od strane drugih nosilaca vlasti
- 4) Da, prikriveno-„raspitivanjem“ za predmet od strane predsednika suda
- 5) Da, posredno od strane drugih nosilaca vlasti
- 6) Da, postoji sistemski pritisak (atmosfera opšteg pritiska na sudije)
- 7) Da, od strane drugih sudija
- 0) Ne zna, bez odgovora

76. Da li su vam poznati mehanizmi zaštite od političkog ili bilo kog drugog uticaja/pritiska na vaš rad?

- 1) Da
- 2) Ne
- 3) Donekle, površno
- 0) Ne zna, bez odgovora

77. Ako su vam poznati mehanizmi zaštite, da li ste ih do sada koristili?

- 1) Nisam, nije bilo pritiska
- 2) Nisam, iako je bilo pritiska, jer bi to dovelo u pitanje moj posao/funkciju
- 3) Nisam, iako je bilo pritiska, jer ne verujem da bi se bilo šta promenilo
- 4) Jesam, obraćanjem strukovnom udruženju
- 5) Jesam, na neki drugi način
- 0) Ne zna, BO

Treba li radi prepoznavanja i smanjenja političkog uticaja na rad suda... (1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)	
78. Periodično vršiti obuku sudija o evropskim standardima vezanim za poštovanje sudskih odluka	1 2 3 4 5 0
79. Ustanoviti jasne procedure javnog reagovanja Visokog saveta sudstva u slučajevima političkog uticaja na sud	1 2 3 4 5 0
80. Efikasno procesuirati slučajeve kršenja pretpostavke nevinosti	1 2 3 4 5 0
81. Statistički pratiti broj i strukturu odluka donetih u postupcima vođenim zbog nedozvoljenog komentarisanja sudskih odluka	1 2 3 4 5 0
82. Odgovarajućim pravilima urediti ponašanje nosilaca zakonodavne i izvršne vlasti u komentarisanju sudskih odluka (kodeksi o ponašanju poslanika, članova Vlade)	1 2 3 4 5 0

83. Smatrate li da u pravosudnom sistemu Srbije postoji uticaj inostranog faktora? (jedan ili više odgovora)

- 1) Ne
 2) Da, kroz izmenu zakonodavstva
 3) Da, kroz finansiranje
 0) Ne zna, ne može da proceni

84. Kakav je inače vaš odnos prema inostranom uticaju na pravni sistem Srbije?

- 1) Ne smeta mi
 2) Smeta mi, ali je to neminovnost
 3) Smeta mi, i sami smo sposobni da izvršimo promene ako su potrebne
 0) Ne zna, ne može da proceni

Na skali od 1 do 5 ocenite izveštavanje medija o sudskim postupcima <i>(1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, BO)</i>						
85. Izveštavanje je uglavnom objektivno	1	2	3	4	5	0
86. Novinari nemaju dovoljno znanja o postupcima i ne pokušavaju da ga dobiju, pa su informacije nepotpune i nedovoljno tačne	1	2	3	4	5	0

87. Da li sudije način izveštavanja medija o sudskim postupcima doživljavaju kao pritisak? (moguće je zaokružiti više odgovora)

- 1) Izveštavanje o slučaju za sudije uvek predstavlja pritisak
 2) Da li će izveštavanje značiti pritisak na sudije zavisi od načina samog izveštavanja
 3) Da li će izveštavanje značiti pritisak na sudije zavisi od samih sudija
 4) Izveštavanje o slučaju ne predstavlja nikakav pritisak na sudije
 0) Ne zna, BO

Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama: <i>(1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)</i>	
88. Pre pravnosnažnog okončanja postupka medijima treba dozvoliti iznošenje samo informacija koje se tiču toka postupka, a ne i komentarisanje odluka i prenošenja komentara	1 2 3 4 5 0
89. Da bi mediji poštovali evropske standarde i unutrašnje propise u oblasti izveštavanja o sudskim postupcima nužna je njihova edukacija	1 2 3 4 5 0
90. Nadležni državni organi preduzimaju mere za efikasno procesuiranje medija koji načinom izveštavanja krše pretpostavku nevinosti i ugrožavaju nezavisnost pravosuđa	1 2 3 4 5 0
91. Kodeks policijske etike u delu koji se odnosi na odgovornost policijskih službenika za neovlašćeno saopštavanje medijima informacija o tekućim postupcima ili planiranim istragama treba izmeniti	1 2 3 4 5 0

92. Da li podržavate ideju da se sudije obraćaju javnosti u vezi sa zaštitom svoje nezavisnosti i svog položaja?

- 1) Da, u potpunosti   2) Da, delimično
3) Ne, ne vidim potrebu za tim   0) Ne zna, BO

93. Da li podržavate ideju da se sudije obraćaju javnosti u pogledu predmeta po kojima postupaju?

- 1) Da, u potpunosti   2) Da, delimično
3) Ne, ne vidim potrebu za tim   0) Ne zna, BO

94. Da li sudovi u dovoljnoj meri komuniciraju sa javnošću?

- 1) Da, obraćaju se u dovoljnoj meri   2) Obraćaju se, ali nedovoljno
3) Ne obraćaju se uopšte   0) Ne zna, BO

95. Da li ste zadovoljni načinom na koji portparol u Vašem sudu predstavlja sud javnosti/medijima?

- 1) Uopšte ne   2) Uglavnom ne   3) Ni da ni ne
4) Uglavnom da   5) U potpunosti da   0) Ne zna, BO

96. Da li smatrate da, osim portparola, Vaš sud u javnosti treba da predstavlja još neko?

- 1) Da, sudije neposredno
- 2) Da, predsednik suda
- 3) Ne, ne treba   *) Neko drugi, ko _____ (upisati odgovor)
- 0) Ne zna, bez odgovora

97. Po Vašem mišljenju, da li je postojeća mreža sudova adekvatna?

- 1) Da
- 2) Da, ali uz određene korekcije
- 3) Ne
- 0) Ne zna, BO

Šta bi u postojećoj mreži sudova trebalo izmeniti kako bi pravo na pristup pravdi bilo dostupno svim građanima, a sudovi postupali efikasno? <i>(1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)</i>							
98.	Revidirati mrežu povećanjem broja sudova uz istovremeno smanjenje broja sudskih jedinica	1	2	3	4	5	0
99.	Ne menjati mrežu, već prema broju predmeta i očekivanom prilivu povećati broj sudija	1	2	3	4	5	0
100.	Izmeniti nadležnost sudova, pre svega drugostepenih	1	2	3	4	5	0
101.	Obezbediti efikasnije postupanje sudova i jednaku dostupnost pravde svim građanima	1	2	3	4	5	0
102.	Ravnomerno opteretiti sudove i sudije po broju i strukturi predmeta	1	2	3	4	5	0

Na skali od 1 do 5 ocenite u kojoj bi meri sledeći elementi doprineli unapređenju sistema finansiranja pravosuđa? <i>(1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)</i>							
103.	Povećanje iznosa taksi	1	2	3	4	5	0
104.	Slivanje svih naplaćenih taksi u budžete sudova (na račune sudova)	1	2	3	4	5	0
105.	Slivanje svih naplaćenih kazni u budžete sudova (na račune sudova)	1	2	3	4	5	0
106.	Finansiranje zarada svih zaposlenih od strane Visokog saveta sudstva	1	2	3	4	5	0

<p>Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama povezanim sa radom predsednika sudova: <i>(1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)</i></p>	
120. Predsednici sudova u potpunosti postupaju u skladu sa zakonom	1 2 3 4 5 0
121. Neki predsednici sudova su transmisija izvršne vlasti u sudovima	1 2 3 4 5 0
122. Predsednici sudova po zakonu nemaju široka ovlašćenja ali ih u praksi krše bez sankcija	1 2 3 4 5 0
123. Postupanje predsednika sudova u znatnoj meri doprinosi utisku da je nezavisnost sudova samo deklaratorna	1 2 3 4 5 0
124. Ulogu predsednika suda treba da preuzme upravno sudsko veće	1 2 3 4 5 0

<p>Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama o sudskoj praksi: <i>(1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)</i></p>	
125. Određena odstupanja u tumačenju i primeni zakona su u sudskom sistemu Srbije moguća i dozvoljena	1 2 3 4 5 0
126. Nejednaka primena prava vodi pravnoj nesigurnosti, nejednakosti građana pred zakonom i gubitku njihovog poverenja u pravni sistem	1 2 3 4 5 0
127. Odluke suda treba da budu zasnovane na pravnim normama, a ne na sudskoj praksi	1 2 3 4 5 0

128. Da li, po Vašem mišljenju, sudska odluka u našem sistemu predstavlja izvor prava?

- 1) Da
- 2) Ne
- 3) Ona je pomoćni izvor prava, kod postojanja pravnih praznina
- 0) Ne zna, bez odgovora

129. Po Vašem mišljenju, da li je primena prava u Republici Srbiji ujednačena?

- 1) Uopšte nije
- 2) Delimično jeste
- 3) Potpuno jeste
- 0) Ne zna, bez odgovora

130. Ukoliko verujete da primena prava u Republici Srbiji nije jednaka, koji su po Vašem mišljenju osnovni uzroci za to? (moguće je zaokružiti više odgovora)

- 1) Neodržavanje zajedničkih sednica apelacionih sudova
- 2) Nedovoljno poznavanje propisa od strane sudija
- 3) Nepravilno tumačenje propisa od strane sudija
- 4) Nedovoljno razvijena baza podataka
- 5) Izostanak jasnih instrukcija od apelacionih sudova
- 6) Česte promene propisa
- *) nešto drugo, šta _____ (upisati odgovor)
- 0) Ne zna, bez odgovora

Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama: da bi se rešio problem neujednačene sudske prakse, neophodno je: <i>(1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)</i>	
131. Redovno održavati zajedničke sednice apelacionih sudova	1 2 3 4 5 0
132. Potrebno je organizovati kontinuiranu obuku za sudije kako bi se unapredilo njihovo poznavanje i tumačenje propisa	1 2 3 4 5 0
133. Dati veću nadležnost Vrhovnom kasacionom sudu	1 2 3 4 5 0
134. Potrebno je formirati sveobuhvatnu bazu sudskih odluka i sentenci, redovno je ažurirati i omogućiti da ona bude dostupna svim sudijama, uz anonimizaciju-zaštitu podataka o ličnosti	1 2 3 4 5 0
135. Potrebno je promeniti propise koji se tiču nadležnosti pojedinih sudova	1 2 3 4 5 0

<p>Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama: <i>(1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)</i></p>	
136. Raspodela predmeta u sudu vrši se saglasno važećem Sudskom poslovniku	1 2 3 4 5 0
137. Na raspodelu pojedinih predmeta, posebno onih politički ili interesno izloženih („osetljivih“) često utiče predsednik suda	1 2 3 4 5 0
138. Raspodela predmeta je takva da sudije nisu ravnomerno opterećene težinom (složenošću i starošću) predmeta	1 2 3 4 5 0
139. Da bi se primenio princip automatske raspodele predmeta (raspodela slučajem), potrebno je uvesti elektronsko upravljanje predmetima tj. naći tehničko rešenje da sistem raspodele ne bude podložan manipulaciji	1 2 3 4 5 0
140. U cilju poštovanja prava na prirodnog sudiju (raspodelu predmeta slučajem) nužno je uvesti nadzor nad načinom raspodele od strane posebnog tela Visokog saveta sudstva, taj nadzor sprovoditi kontinuirano i proveravati da li su nepravilnosti otklonjene	1 2 3 4 5 0
141. Za ujednačenu i pravičnu opterećenost sudija brojem predmeta nužno je uvesti program ponderisanja, shodno složenosti, trajanju i težini predmeta	1 2 3 4 5 0

142. Da li Vam je poznata sadržina Poglavlja 23?

- 1) Da   2) Da, površno   3) Ne   0) Ne zna, BO

143. Da li Vam je poznato koja su načela i prioriteti (ciljevi) Nacionalne strategije reforme pravosuđa za period 2013-2018. godine?

- 1) Da   2) Ne
3) Donekle   0) Ne zna, bez odgovora

Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama povezanim sa reformom pravosuđa iz 2009. godine: <i>(1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)</i>	
144. Reforma je bila neophodna	1 2 3 4 5 0
145. Reforma je dobro sprovedena	1 2 3 4 5 0
146. Reforma je bila potrebna, ali ju je trebalo sprovesti ne kroz opšti reizbor već utvrđivanjem pojedinačne odgovornosti sudija koje nisu dobro radile svoj posao	1 2 3 4 5 0
147. Reformu je trebalo sprovesti kroz menjanje sistema, a ne menjanje ljudi	1 2 3 4 5 0

Na skali od 1 do 5 ocenite slaganje sa sledećim tvrdnjama koje su povezane sa ključnim pitanjima koje je reforma trebalo da reši: <i>(1 = uopšte se ne slažem, 2 = pretežno se ne slažem, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = pretežno se slažem, 5 = u potpunosti se slažem, 0 = ne zna, ne može da proceni)</i>	
148. Sudije koje su vraćene u pravosudni sistem na osnovu Odluke Ustavnog suda ne rade u istim uslovima kao njihove kolege	1 2 3 4 5 0
149. Način na koji je postavljena mreža sudova nije adekvatan	1 2 3 4 5 0
150. U sudovima je znatan broj nerešenih starih predmeta	1 2 3 4 5 0
151. Sudovi ne postupaju u razumnim rokovima	1 2 3 4 5 0
152. Propisi se primenjuju neujednačeno	1 2 3 4 5 0
153. Sudije i sudovi nisu ravnomerno opterećeni nakon reforme	1 2 3 4 5 0
154. Osnovni sudovi formirani nakon 2010.godine nemaju dovoljno resursa za rad	1 2 3 4 5 0
155. Politički uticaj na sudstvo još uvek postoji	1 2 3 4 5 0

156. Da li smatrate da su sudije bile uključene na adekvatan način u proces reforme pravosuđa?

1) Da

2) Ne

0) Ne zna, bez odgovora

164. Da li smatrate da udruženje u koje ste učlanjeni ima mogućnosti da nešto učini u zaštiti interesa sudija?

- 1) Nisam učlanjen
- 2) Ne, mogućnosti su nedovoljne da bi se interesi sudija zaštitili na pravi način
- 3) Mogućnosti postoje, ali drugi faktori ometaju zaštitu interesa sudija
- 4) Da, ima dovoljno mogućnosti da se na pravi način zaštite interesi sudija
- 0) Ne zna, BO

165. Da li je udruženje u koje ste učlanjeni ili u kojem je najveći broj kolega iz vašeg suda učinilo dovoljno u zaštiti interesa sudija?

- 1) Nije učinilo ništa
- 2) Učinilo je vrlo malo
- 3) Jeste učinilo, ali ne mnogo
- 4) Učinilo je puno
- 0) Ne zna, ne može da proceni

166. Pol ispitanika: 1) muško   2) žensko

167. Starost ispitanika: _____ (upisati godine, ne godište)

168. Koliko pravnčkog staža imate? _____ (upisati broj godina)

169. Koliko dugo ste sudija? _____ (upisati broj godina)

170. Sudijsku funkciju obavljate: 1) Kao stalnu   2) Na tri godine

171. U kom gradu/jedinici lokalne samouprave radite? _____
 _____ (upisati odgovor)

172. Koja je nadležnost suda u kojem radite?

1) Opšta – osnovni sud	2) Opšta – viši sud
3) Opšta – apelacioni sud	4) Posebna – privredni sud
5) Posebna – Privredni apelacioni sud	6) Posebna – prekršajni sud
7) Posebna – Prekršajni apelacioni sud	8) Posebna – Upravni sud
9) Vrhovni kasacioni sud	

integrity
sudiya
nezavisn
Jaccanje

Kingdom of the Netherlands

